

tv-15 naš TOVARIS

Št. 4

2. februarja 1984

Leto XXII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Odločno nad težave

»...Vse organizirane družbene sile so določile smeri aktivnosti v tem letu. V zadnjih mesecih je predsedstvo Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije večkrat obravnavalo nekatera idejnopolična gibanja in ekonomske razmere v državi. Skupek vseh teh razprav je bil posredovan tudi predsedstvu centralnega komiteja ZKJ, kjer je bil v zvezi s tem opravljen tudi pogovor, ki je bil osnova našemu nastopu na 10. seji Zveze komunistov Jugoslavije, našel pa je svoje mesto tudi med sklepi 10. seje centralnega komiteja.

Vendar, od 10. seje so minili do danes že trije meseci, položaj pa se bistveno ni spremenil. Mnogi od tokov družbenih in gospodarskih gibanj in naše obnašanje se gibljejo še vedno po starem. Krši se izvajanje ukrepov, o katerih so bili sprejeti sklepi. Ukrepi in aktivnosti se ne sprejemajo pravočasno. Poglejmo primer: pogoji gospodarjenja za leto 1984, ki bi morali biti ob zadolžitvah komunistov v organih federacije in nižje sprejeti do konca 1983. leta, še niso bili sprejeti. Zadnje povečanje cen, že po sklepu Zveznega izvršnega sveta o njihovi šestmesečni zamrznitvi, je izzvalo med delovnimi ljudmi in občani, vstevši borce, jezo, vznemirjenost in dvom ter tudi odločnost, da se upremo takšnim diverzijam. Z olajšanjem je bila sprejeta novica o intervenciji Zveznega izvršnega sveta in predsedstva Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije, vendar pa, če bo to le dimna zavesa in pri tem ne bomo šli do kraja, da bodo odgovorni za nespoštovanje sklepa poklicani na konkretno odgovornost za delovanje proti družbi in državi, bomo resnično izgubili zaupanje občanov...«

Tako je v uvodnih besedah dejal predsednik jugoslovanske borčevske organizacije minulo sredo, ko so se delegati-borci sestali na seji Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije v Beogradu. Dodal je, da tudi kritika ne sme biti sama sebi namen, da se morajo tudi borci odločneje udeleževati skozi SZDL, prek svojih delegatov. Ponovil je misel mnogih, da kljub letom, ki jih že pte, borci nimajo nobene izbire: ostajati morajo zvesti revoluciji in poti, ki so jo začrtali. Pri boju za dobivanje stabilizacijske bitke pa, je poudaril Polak, bo treba storiti tudi odločnejši obrat v kadrovski politiki, v njeni demokratizaciji, pomlajevanju kadrov, predlaganju več kandidatov za določena mesta in nenazadnje doseči doslednost pri uporabi dogovorjenih kriterijev. Ob predlaganju kandidatov naj imajo prednost delovna sposobnost in rezultati dela nad vsemi drugimi ključi, ki jih je tudi treba upoštevati. Mladi, sposobni, samoupravno opredeljeni kadri morajo prevzemati krmilo dela družbenih in političnih organizacij, organizacij združenega dela, družbenopolitičnih samoupravnih interesnih skupnosti v svoje roke. Pri tem pa, je dejal Polak, se bomo tem laže bojevali proti raznim zajedalcem in razdiralcem te naše družbe, kolikor uspešneje se bomo bojevali proti svojim slabostim.

Razvijanje revolucionarnih izročil, ki je borcem še zlasti blizu in se zavzemajo za njihovo podružbljanje, pa zatemnjujejo razni napadi na temeljne pridobitve revolucije, kakor so bratstvo in enotnost, enakopravnost narodov in narodnosti in nenazadnje jugoslovanski socialistični patriotizem. V različnih delih je najti podstavke, ki skušajo razvrednotiti pomen NOB in še zlasti ZKJ (KPJ), hkrati pa manjšati velikost zločinov četnikov, ustašev, balistov in drugih okupatorjevih služabnikov.

Vse to, med seboj prepleteno in povezano, terja od borcev ostajanje »v stroju«, budnost in aktivnost. V takšnem duhu so izzvenele tudi besede borcev, ki so sodelovali v razpravi.

B. Ž. J.

Prisrčno snidenje

Sprejem delegacije Štirinajste v Čazmi v Moslavini, kjer so borci slovenske slavne divizije uživali dvodnevno gostoljubje (17. in 18. februarja 1944. leta) na poti na Štajersko. Takrat so borci pripravili meščanom Čazme tudi miting, na katerem je Kajuh zadnjič javno nastopil in Brina zadnjič javno zaplesala.

Žene Dubrovčaka, Prečna in Prerovca, vsi ob levem bregu Save, nekdanje mladinke, ki so poskrbele za borce divizije, ko so prišli v njihove kraje. Na fotografiji jih vidimo ob nedavnem obisku naših borcev v objemu z borkami Štirinajste Majdo Ilaš, dr. Lili Čerinovo in Vero Hreščak-Beblerjevo.

V karavli Edvarda Kardelja

Osemindvajsetega januarja je bila na karavli Edvarda Kardelja na jugoslovansko-avstrijsko-italijanski tromeji v Ratečah slovesnost v počastitev 74-letnice rojstva velikega misleca, revolucionarja in enega od ustvarjalcev teorije in prakse socialističnega samoupravljanja, najbližjega Titovega sodelavca, Edvarda Kardelja.

Po raportu, ki ga je generalmajorju Edvardu Pavčiču predal komandir karavle starešina Drago Hrobat, je vse navzoče v imenu družbenopolitičnih organizacij in občine Jesenice pozdravil sekretar občinskega komiteja zveze komunistov Branko Iskra. O liku in pomenu Edvarda Kardelja je spregovoril generalmajor Edvard Pavčič, ki je še posebej poudaril moč Kardeljevih idej v današnjem času. Dejal je tudi, da so graničarji pomemben del naše armade. Še posebno toplo jim je čestital, saj letos praznujejo štirideseto obletnico.

Nato so pionirji osnovne šole Jeseniško-bohinjskega odreda iz Kranjske gore pripravili prijeten kulturno-umetniški program. Po kulturnem programu so vsi vstopili v karavlo. Njena posebnost je spomin-ska soba Edvarda Kardelja, v kateri poleg cele vrste fotografskega gradiva najdemo tudi skoraj vsa izdana Kardejeva dela. Vojaki pa so dokazali, da se v tej karavli ne oblikujejo samo »čvrste samoupravljal-ske osebnosti, ampak so tudi dobri gostitelji. Svojim gostom so pred odhodom v dolino postregli s toplim čajem in izvrstnim vojaškim pasuljem.

Andrej Kokot

Jubilejna slovesnost v Cerknem

Spomin na to največjo tragedijo v zgodovini narodnoosvobodilnega gibanja na Primorskem in eno največjih tragedij v zgodovini slovenskega naroda je trajno živ v naši zavesti. Nikoli ne bo zbledel spomin na tiste, ki so januarskega jutra leta 1944 dali svoja življenja za svobodo, za pravičnejšo, socialistično družbo. O njihovih žrtvah ne priča samo spomenik na Brdcih, ampak tudi sodobna osnovna šola Spomenik NOB v Cerknem. Za njeno postavitev so dali

pobudo prav preživeli tečajniki 6. partijskega tečaja. Dogodki pred 40 leti postajajo legenda slovenskega naroda. Tedaj so padli mnogi mladi ljudje, ki so mnogo obetali za svobodno prihodnost Primorske, Gorenjske in sploh Slovenije. Skozi 8. tečajev partijske šole je šlo okrog 400 tečajnikov s Primorske in Gorenjske. Tečaji so trajali po dva tedna. Za veliko večino je bila to prva znamenita šola v slovenskem jeziku in prvo spoznavanje osnov marskistične znanosti ter revolucionarnega političnega boja. Tečajniki, ki so bili pretežno iz krajev, ki jih je po prvi svetovni vojni zasedla fašistična Italija, so se zliili v eno. Tako je med drugim poudaril na jubilejni spominski slovesnosti pri spomeniku na Brdcih slavnostni govornik in nekdanji vodja partijske šole Ivan Bratko-Andrej. Slovesnosti so se udeležili številni krajski, predstavniki družbenopolitičnega življenja idrijske občine in severnoprimske regije, preživeli tečajniki, med drugimi pa tudi dr. Joža Vilfan, Lidija Sentjunc in Miha Ravnik.

Nato je bil občni zbor tečajnikov in društva prijateljev osnovne šole Spomenik NOB v Cerknem. Ob njeni desetletnici so zbrani ugotavljali prav tisto, kar je pred 40 leti, ko je vzniknila pobuda za njeno postavitev, zapisal predsednik odbora za zidavo objekta dr. Joža Vilfan: »Šola naj bi posvečala posebno pozornost pouku novejši zgodovini in v tem okviru zgodovine NOB. Ob vzgajanju mladih rodov naj bi preučevala in razvijala nove metode in z njimi vzbujala v mladih zanimanje za našo bližnjo preteklost. jim pomagala razumevati cilje našega boja, jim vcep-ljala ljubezen do idealov revolucije ter pripomogla k ohranjanju izročil tega boja s povezovanjem starejših rodov, ki odhajajo z odra aktivnega življenja z mladi-mi, ki se na življenje šele pripravljajo. »Še več. Tu je še tesna povezava šole z muzejem NOB v kraju, v katerem je urejenih pet razstav o partizanski bolniš-nici Franji, njenem obnavljanju in o življenju ter številnih dejavnostih, ki so se razvijale v partizanski prestolnici Primorske.

Na občnem zboru so za častnega predsednika druš-tva prijateljev šole izvolili dr. Joža Vulfana. Do smrti je bila ta naloga zaupana narodnemu heroju in veli-kemu prijatelju Cerkljanov Mihi Marinku. Vseskozi ga je namreč prevečala misel, da morajo nekdanji borci ohraniti trajen stik z ljudmi, ki so jim med vojno dajali zaветje, in mladim posredovati izkušnje in vrednote NOB. Prav v programu šole se uresniču-jejo te ideje.

Filip Semrl

Kolikšna bo inflacija?

Prav potihoma prihajajo iz Novega Beograda neuradne vesti, ki govorijo o tem, da bo do odmrznitve cen, ki so že od 24. decembra pod ledom, prišlo prej, kot je bilo pričakovati (ZIS je napovedal šestmesečni »oddih«). Morebiti bo hitrejša odmrznitev preprečila popolno sramoto vseh tistih, ki mislijo, da je mogoče z diktatom politike in oblasti uravnavati tržna razmerja, obvladovati inflacijo in uresničevati program gospodarske stabilizacije, ki smo ga prav vsi, brez izjeme, podprli z obema rokama. Politika in oblast, če že hočete, bi se svoje vloge morali drugače lotiti: ne bi smeli dovoliti, da bi nujne spremembe cenških razmerij izbojevali s silo nuje stihije in prisile, marveč bi morali potrditi svoj status in vlogo na ta način, da bi odpravi vse ovire, ki so pred nujno reformo gospodarskega sistema in gospodarske politike – tako kot je to zapisano v programu stabilizacije.

Kolikšna bo letošnja inflacija? Ekonomisti in politiki računajo vsak po svoje. Ekonomisti upoštevajo zlata pravila ekonomske vede in pravijo: dve tretjini inflacije iz prejšnjega leta je vedno treba prenesti v prihodnje. Torej smo v letošnje leto zakoračili s 30-odstotno inflacijo. Mini reforma cen, ki jo je uresničil ZIS na tisti tolikokrat omenjeni zaprti seji 23. decembra (kljub temu se je kmalu izkazalo, da državna tajnost ni bila tako dobro varovana, kot bi morala biti, in da so o zamrznitvi vseh cen čivkali vrabci v gospodarstvu), bo prispevala še 25 odstotkov. To bi pomenilo skupaj 55 odstotkov, pod pogojem, da so cene resnično zamrznjene. Če inflacijo v tistih državah, s katerimi največ trgujemo, ocenimo na približno 10 odstot-

kov, bi to pomenilo, da bi morali tečaj dinarja v letošnjem letu korigirati za razliko med stopnjo domače in inozemske inflacije, torej za 45 odstotkov.

Sprememba, oziroma prilagajanje tečaja dinarja vpliva neposredno na inflacijo vsaj s tretjino svoje vrednosti, kar pomeni, da je treba k 55-odstotni inflaciji prišteti še najmanj 15 odstotkov zaradi podražitve uvoza zaradi drsenja tečaja dinarja. Tako je letna inflacija že 70-odstotna. Če k temu prištejemo še predloge nekaterih ekonomistov, ki zaradi inflacije predlagajo še revalorizacijo osnovnih sredstev, cene družbenih sredstev in obresti, kar bi vse morali povečati za približno tretjino, bi doživeli ponoven inflacijski udar, ki bi skupno stopnjo inflacije (ob zamrznjenih cenah) dvignil na sto odstotkov. Zaradi revalorizacije sredstev bi morali spet prilagoditi dinar za približno 10 odstotkov.

Takšno metodologijo pri izračunu inflacije uporabljajo ekonomisti ugledniki. Zvezni planerji računajo drugače: ker seštejejo skupaj igle in lokomotive, hrano in kamenje, turbine in plohe, polže in srne, povedo, da je mini reforma cen vplivala na inflacijo komaj 7-odstotno. Iz prihodnjega leta prinesejo 30 odstotkov, dinar zdrsi za dest odstotkov in planerji pristanejo pri 47-odstotni stopnji inflacije v letošnjem letu. Nato se lotijo še psihološkega računa in pravijo: lahko bi tudi manj, in tako izpod peresa planerjev pride na dan številka 40...

Zamrznitev cen je, kot je bilo pričakovati, ujezila gospodarstvenike in razveselila kupce, pa čeprav se je to pogosto dogajalo tudi po tistem starem pregovoru: v podjetju sem za višje cene, na trgu pa godrnjam zaradi cene solate.

Tihe napovedi o predčasni odmrznitvi dajo vedeti, da je ZIS že pripravil program ukrepov na področju cen in v pripravljene dokumente in odloke vgradil dovolj zavor inflaciji. Za zdaj o rešitvah, o katerih razpravljajo v strokovnih krogih, lahko le ugibamo. Če bi presojali po odločnosti, zagnanosti, vztrajnosti in argumentaciji, s katerimi vlada brani svojo decembrsko potezo, bi lahko pričakovali resnično pomembne premike. Vprašanje je, ali bo šlo za radikalne ali revolucionarne ukrepe, morebiti tolikšne teže, kot so bili v petdesetih letih, ko smo osnovna sredstva prenesli v upravljanje podjetij. Gospodarstvo dolguje milijarde, nepokritih menic je za 220 milijard dinarjev, 80 do 85 odstotkov akumulacije gospodarstva so bančna posojila. Obratnih sredstev gospodarstvo skoraj nima, zato plačuje milijardne obresti. Del ukrepov v boju z inflacijo strokovnjaki vidijo tudi v ustvarjanju blagovnih rezerv, s katerimi bi lahko posredovali na trgu, kar pa bo težko uresničiti, saj je do mnogih podražitev prišlo prav zaradi pomanjkanja blaga. Omenjajo tudi ukrepe v davčni in carinski politiki. Tudi sam Zakon o cenah je po mnenju mnogih med vzroki inflacije. Vsi se strinjajo, da ni zakona, ki bi lahko rešil problem cen, »saj so cene ekonomska in ne pravna kategorija«. Obstoječemu zakonu pa vrhu vsega še očitajo, da je pripeljal do razdrobljenja trga in pristojnosti. Bodi kakorkoli: najbrž tudi po odmrznitvi še ne bodo vsi pogoji za širšo liberalizacijo cen. To pomeni, da bo del proizvodnje slej ko prej v pesteh administrativnega obvladovanja. Nekateri izdelki naj bi imeli »zvezno ceno«. Veliko je še neskladij v cenah, ki jih bo treba odpraviti.

Vsi ukrepi skupaj, ki jih snujejo na zvezni ravni, naj bi prenesli več reda in discipline, več ekonomskega obnašanja, več pogojev za učinkovanje že sprejetega protiinflacijskega programa,

Ivan Vidic

Jugoslovansko-ameriški odnosi

Jugoslovansko-ameriški odnosi nosijo ves povojni čas posebno značilnost. Že od nastajanja nove Jugoslavije, zlasti pa od prvih dni povojnega časa, so mnogotera nasprotja, ki so se tu pa tam sprevrčala celo v odkrite sovražnosti, povzročala, da so odnosi med državama potekali, dejali bi, po dveh tirnicah, imeli so dve različni plati. V našem boju za moje in za povojno priznanje nove ljudske republike Jugoslavije, ki se je že sredi boja lotila globoke družbene preobrazbe, nismo imeli ameriških vlad na naši strani. Vendar to dejstvo ni moglo preprečiti, da ne bi na primer Jugoslavija bila deležna pomoči takratne organizacije UNRRA, ki je bila delo ameriške vlade.

Po letu 1948, ko je postal naš spor s Stalinom ena najbolj usodnih prelomnic v razvoju nove Jugoslavije, je bila naša država deležna izdatne in odločilne pomoči Združenih držav – ne glede na vse dotedanje spore in nesoglasja – v orožju, hrani in posojilih. To je Jugoslaviji izdatno omogočilo vzdržati vsesplošno gospodarsko blokado Sovjetske zveze in vseh dežel socialističnega tabora. Resnici ustreza ugotovitev, da se od tedaj dalje – se pravi tudi po naši pomiritvi s Sovjetsko zvezo leto 1955 – naši odnosi z Združenimi državami, še posebej kar zadeva gospodarsko področje, ugodno razvijajo. Vrsta ameriških voditeljev vse od Kennedija dalje je izkazovala vidno spoštovanje politiki Jugoslavije kot neuvrščeni državi in izrekala pod-

poro našemu neodvisnemu položaju v svetu. Po drugi strani pa si je tudi Jugoslavija prizadevala vzdrževati in ohranjati z vodilno silo zahodnega sveta kar je mogoče dobre odnose, to pa je bilo mogoče edinole z opiranjem na jasna načela o enakopravnosti, nevmešavanju v notranje zadeve in na upoštevanje dejstva, da je sodelovanje možno kljub občutnim razlikam v družbeni ureditvi in mednarodni usmeritvi.

Ameriška vlada je hkrati ves čas kazala zanimanje za potrebe Jugoslavije in njenega gospodarskega razvoja in je bila med tistimi državami, ki so s svojimi posojili ali s krediti raznih ustanov, kjer imajo Združene države poglavito besedo, kot sta mednarodna banka ali mednarodni denarni sklad, podpirale razvojne potrebe Jugoslavije. Seveda je posledica tega dejstvo, da je naša zadolženost temu primerno tudi osredotočena na te vire posojil, ki si jih je Jugoslavija nabrala precej čez razsodno mero.

Zdaj gre za to, da si pridobimo ameriško razumevanje za potrebo po nadaljnji podpori in uvidevnost za naše težave pri naporih za gospodarsko stabilizacijo, kakor tudi za odplačilo visokih dolgov s prav tako visokimi obrestmi. Vsekakor je očitno, da je od stališča ameriške vlade in ameriških gospodarskih krogov od sedanjih jugoslovanskih gospodarskih težav v veliki meri odvisno tudi ravnanje drugih finančnih krogov zunaj Združenih držav, še posebej pa v posamičnih mednarodnih denarnih, ustanovah.

Vsekakor vsak obisk na najvišji ravni – to kajpada velja tudi za obisk Mika Špiljaka – pomeni spodbudo za razvoj gospodarskega sodelovanja in za razrešitev raznih zapletenih vprašanj. Očitno je ameriško tržišče prav danes, ko gredo vsa naša prizadevanja za večanje izvoza kot edine poti, ki naj nas pripelje iz zagat, izjemnega pomena.

Ničesar takega ni v jugoslovansko-ameriških odnosih, kar bi spravljalo v dvom zagotovila, ki jih je nazadnje izrekel podpredsednik ameriške vlade George Bush ob njegovem obisku lanskega oktobra v Jugoslaviji, ko je med drugim dejal: Načela, po katerih so se Združene države vsa ta leta ravnale v svoji politiki do Jugoslavije, veljajo tudi danes, veljala pa bodo tudi v prihodnje. Združene države bodo tudi v prihodnje dajale podporo neodvisnosti, ozemeljski nedotakljivosti in celotnosti Jugoslavije... Vi iskreno želite mir, toda, kot ste to tako hrabro pokazali med drugo svetovno vojno in kasneje, ste pripravljeni odločno se upreti vsakemu poskusu omejevanja vaše neodvisnosti in suverenosti.

Za jugoslovanske odnose do Združenih držav so bila vedno značilna naša prizadevanja vzdrževati kar je najbolj mogoče dobre odnose in nenehno krepiti sodelovanje s to vodilno silo zahodnega sveta. Ta politika je, kot pričajo dejstva, rodila dobre in bogate sadove. Vendar, to nas ni nikoli zadrževalo, da ne bi izrekli kritike posameznim potezam in akcijam zunanje politike Združenih držav kot vodilne sile zahodnega vojaškega bloka, pa najsi je šlo za vojno v Vietnamu, za agresijo v Srednji Ameriki ali pa za nevarno oboroževalne tekme in vmešavanja v notranje zadeve mnogih držav.

Drago Košmrlj

Z obiska v vojaških šolah v Splitu in Mostarju

Tudi to so slovenske šole

Ali ste že kdaj v petih dneh prepotovali več kot dva tisoč kilometrov in ob tem videli številne zanimive stvari in spoznali veliko novih ljudi? Prav gotovo boste rekli, da to ni nič posebnega. V tem primeru je. Sredi lanskega decembra je v organizaciji koprškega sekretariata za ljudsko obrambo odšlo na tako pot nekaj učencev tamkajšnjih osnovnih šol in šol srednjega usmerjenega izobraževanja, njihovi učitelji obrambe in zaščite, mentorji obrambnih krožkov in predstavniki koprškega zavoda za šolstvo, občinske konference SZDL, štaba teritorialne obrambe, ZSM in drugi. Vseh skupaj se jih je nabralo za poln Slavnikov avtobus.

Seveda pa ni bil namen tega potovanja zgolj izlet. Udeleženci so si ogledali na poti več šol in enot Jugoslovanske ljudske armade. Tako naj bi se sami prepričali o življenju, delu in šolanju starešin. Zanimivo je bilo to, da so bili med udeleženci potovanja samo trije ali štirje fantje, ki bi želeli nadaljevati šolanje na vojaških akademijah. Vse ostale pa so peljali na to pot zato, da bi lahko potem v svojih delovnih in življenjskih okoljih v pravi luči predstavili vojaški poklic.

V gosteh pri vojni mornarici

Po naporni celodnevni vožnji, s krajšimi postanki pred predorom Učka, v Senju, kjer nas je pozdravila znana burja, in nekaj kilometrov pred Za-

drom, smo prišli v Split. Pre-spali smo v hotelu Zagreb.

Zjutraj smo vsi dobre volje odšli v Mornariški šolski center Maršal Tito. Pri vходу so nas čakali Goran Štefanec iz Lenarta, Davorin Vrbanič iz Slovenske Bistrice, Bogdan Prelog iz Ljutomera in Sandi Kozlovič iz Kopra, vsi dijaki srednje vojaške pomorske šole. V imenu šolskega centra pa nas je pozdravil starešina Ante Uršić. Opravičil je tudi gojence pomorske akademije, ki so bili na rednih vajah in nas niso prišli pozdraviti. Razdelili smo se na dve skupini, ki sta jih vodila starešini Nebojša Mila-nović in Miroslav Jagodić. Videli smo vse kabinete za usposabljanje prihodnjih starešin naše vojne mornarice. Posebno doživeti je bil ogled kabineta za hidroakustiko in kabineta za navigacijo. Preseneče-

ni pa smo bili, ko so nas peljali v planetarij in smo lahko občutili delček tistega, kar doživijo gojenci med poukom. V kabinetu za signalizacijo se nam je zdel zelo zapleten način komuniciranja z zastavicami, ki visi-jo na jaboru ladje. Po kratki razlagi pa so bile stvari mnogo bolj razumljive. Fantje bi najraje sedli v klopi in sami začeli signalizirati. V kabinetu oborožitve nas je vse navdušil sodoben ladijski top, ki ga upravlja računalnik.

Videli smo tudi majhno pristanišče, v katerem gojenci centra lahko jadrajo in veslajo. Srečali smo tudi gojence šole rezervnih oficirjev. Naši prihodnji mornarji Goran, Davorin, Bogdan in Sandi pa so nam povedali, da so pri njih tudi dekleta, ki se prostovoljno usposablja v enotah JLA. Pravijo, da so z njimi navezali

pristne stike, in da zelo dobro sodelujejo. Skupaj pripravljajo kulturne prireditve, večere poezije in pa seveda ples. Dobro sodelujejo tudi s splitskimi srednjimi šolami. Poslovili

Obisk na podmornici je bil kar prekratek. Vsi so hoteli priti na poveljniški most, sesti za krmilo, prijeti torpedne cevi in še kaj

smo se od naših gostiteljev, le naši prihodnji mornarji so šli z nami.

Nato je prišel verjetno najbolj razburljiv trenutek vsega potovanja – ogled vojaškega pristanišča. Prijazni gostitelji so nas najprej peljali k podmornicam. S ponosom so poudarili, da je Jugoslavija ena izmed desetih držav na svetu, ki same gradijo to vrsto vodnega plovila. Po kratkem orisu zgodovine naše podmorske flote smo si v skupinicah ogledali podmornice. Fante in dekleta so zanimale številne stvari. Od torpednih cevi, periskopa, raznih sonarjev in radarjev pa do ležišč in prehrane v podmornici. Enega od fantov je posebej zanimalo, zakaj visi na najvišji točki podmornice rdeč trak. Mornarji, ki so nedaleč stran opazovali delo potapljačev, so povedali, da je to znamenje kapitanove navzočnosti na krovu.

Veliko je bilo še vprašanj, toda mornari smo oditi. Nestrpno so nas čakali tudi na raketnih čolnih in raketnih topnjačah. Starešine so komaj uspeli slišati vsa vprašanja, za odgovor pa bi potrebovali kar nekaj ur. Zanimalo nas je vse od oborožitve, natančnosti zadetkov do hitrosti ladij in števila članov posadke.

Ogledali smo si tudi našo

največjo patrolno ladjo. Na poveljniškem mostu smo imeli občutek, da sedimo v salonu kakšne graščine, in ne na ladji. Povsod je bilo čisto in urejeno. Mornarji in starešine so stali v skupinah in se pogovarjali. Imeli so tako imenovano »čik-pavzo« med rednim delom. Čeprav je bila ladja v pristanišču, je njena posadka delala tako, kot da so na morju. Ljubezni kapitan nam je pokazal in razložil delo topov, protitorpednih boj, akustičnih sonarjev in drugih naprav.

Počasi se je bližal konec našega obiska v vojaškem pristanišču. Marsikaj bi fantje in dekleta še vprašali, vendar ni bilo več časa. Z avtobusom smo se znova odpeljali do Mornariškega šolskega centra Maršal Tito, kjer smo se poslovili od Gorana, Davorina, Bogdana in Sandija. Predstavniki občinskega sekretariata za ljudsko obrambo iz Kopra in vodja potovanja Miran Žlogar pa je starešini Anteu Uršiću izročil v spomin album fotografij iz prejšnjega obiska v centru. Po kosilu v hotelu Zagreb smo se znova usedli v avtobus in naprej v Mostar.

Brazilska noč v Bristolu

V glavnem mestu Hercegovine smo bivali v hotelu Bri-

Ali so se res samo šoferji »ustrašili« vožnje na Pohorje?

Prav je, da tovariš Hojnik skuša najti odgovore za neuspelo spominsko slovesnost 8. januarja na poslednjem bojišču Pohorskega bataljona na Osankarici.

Bil sem v delegaciji borcev 2. grupe odredov in vodja potovanja v avtobusu z ljubljansko registracijo. Ob odhodu iz Ljubljane je bilo vreme oblačno, vendar brez padavin. Nekateri smo slišali radijsko obvestilo, da na Štajerskem sneži, nismo pa mislili, da nam jo bo zagodilo, da ne bomo prišli do Osankarice in Treh žebeljev.

Pri Oplotnici je že močno snežilo. Še vedno smo bili prepričani, da nam bo uspelo, da so se organizatorji potrudili in da bodo poskrbeli za prehodnost cest. Snega ni bilo veliko, zato ne bi smel biti ovira za sodobno mehanizacijo zimske cestne službe. Pričakovali smo tudi, da nas bo v Oplotnici kdo pričakoval – od organizatorjev, ali da bomo dobili kakšne informacije, vsaj od delavcev milice. Nikogar ni bilo. Bilo je tik pred 11. uro dopoldan. Odločili smo se za enourni postanek. Namenili smo se počakati drugo delegacijo borcev 2. grupe odredov, ki bi morali priti iz Celja. Vaščani ki dobro poznajo okoliščine, so nam zagotavljali, da vsekakor ne bo problem priti do Osankarice, ker da imajo tam dovolj mehanizacije za sprotno čiščenje cestišča.

Ko smo se pravkar namenili odpeljati, smo slišali sporočilo, ki so ga po telefonu poslali iz muzeja na Osankarici – dobil ga je gostilničar v Oplotnici – »da naj pevci in ostali nastopajoči iz Oplotnice ne odhajajo na pot, ker je prireditev odpovedana, cesta na Osankarico pa 'zabasana'. To je menda sporočil nekdo iz štaba. Pri gostilničarju sem to vest preveril: ponovno sva poklicala muzej na Osankarici. O odpove-

di niso vedeli ničesar, pač pa da je cesta prosta in prevozna, so rekli. Takrat je prišla učiteljica in njeni učenci bi morali nastopiti na slovesnosti, in povedala, »da so sploščili iz štaba, da je zaradi vremena prireditev dokončno odpovedana, ter naj ne hodimo na Osankarico.« Znova smo hoteli preveriti položaj, dobiti koga odgovornih iz Slovenske Bistrice in s tem tudi popolnejšo informacijo. Z učiteljico sva šla iskat telefon in končno le zvedela, da z avtobusi ni mogoče na pot, da je prireditev odpovedana in da bo odšla iz Slovenske Bistrice le miličniška delegacija s terenskimi vozilom in osebnim avtomobilom, da položje venec. Medtem je pripeljal tudi avtobus s tovariši iz Celja, opremljen z verigami. Skupaj smo počakali delegacijo iz Bistrice. Čakanje ni bilo prijetno, nastopajoči in borci so bili nezadovoljni, opazke so letele križem krazem. Borci so menili, da bi lahko, če že na Osankarico ni mogoče, slovesnost opraviti pred spomenikom v Oplotnici ali pa v dvorani v Slovenski Bistrici, lepo in prav pa bi bilo, če bi nekdo iz štaba pokazal dobro voljo in zadevo vsaj razložil.

Dan se je prevesil krepko v drugo polovico, ko je prispela iz Slovenske Bistrice delegacija, ki naj bi položila venec Pri Treh žebelih. Miličniki so pojasnili, da je vozišče slabo prevozno in da je vožnja z avtobusi tvegana, brez verig in zimske opreme pa sploh nemogoča. To je ponovno potrdil tudi gostilničar, glede na najnovejšo vesti iz Osankarice: dva avtobusa sta menda obstala. Na pot so odšli miličniško terensko vozilo, avtobus iz Celja in osebni avtomobil. Celjski avtobus je imel verige.

Na pritisk nekaterih naših borcev je bil pripravljen oditi na pot – tudi brez verig – napo-

sled še naš šofer. Tega tveganja nisem dovolil. Slabe volje in razočarani smo se vrnili v Ljubljano. Drugih avtobusov v Oplotnici ni bilo.

Torej: za vse ni bil kriv le šofer, in še manj vreme. Največja odgovornost je vsekakor na cestno-vzdrževalni službi pa tudi organizacij-

skem odboru iz Slovenske Bistrice. Z malo več zavzetostjo bi zadevo izpeljali mirno in brez zapletov. Tako pa se je pač zgodilo, da je bilo letos prvič, da žalne slovesnosti Pri Treh žebelih ni bilo...

Metod Jurčič

Štirideset stanovanj za upokoјence

V decembru 1982 so na pobudo občinske Zveze društev upokoјencev v občini Ljubljana Šiška začeli graditi drugi blok za upokoјence in invalide. V tej občini živi več kot trinajst tisoč upokoјencev, večina v še vedno neurejenih razmerah. Blok bi moral biti dograjen že konec lanskega leta. Zaradi zamud obrtnikov se je vse skupaj zavleklo, in tako bodo najbrž novi stanovalci dobili ključe v začetku letošnjega maja. Sredstva je primaknila Skupnost invalidskega in pokojniškega zavarovanja (okoli devet starih milijard dinarjev), zidavo pa je prevzelo celjsko gradbeno podjetje Ingrad.

Stavba ima štiri nadstropja in je daleč od prometa. Tudi sonca mu ne bo manjkalo. Obdajal ga bo lep park. V vsakem nadstropju bo deset stanovanj, skupaj torej štirideset stanovanj. Površina bivalnega prostora meri okoli 35 m². Dvaintrideset stanovanj bo imelo balkone, osem pa jih bo brez. Nadstropja bo povezovalo dvigalo. Prvo nadstropje je zagotovljeno invalidom, v ostalih treh pa bodo dobili prostor preostali upokoјenci. V spodnjih prostorih so nekaj sob namenili občin-

ski zvezi upokoјencev, uporabljal pa jih bodo tudi za sestanke. V neposredni bližini je trgovina. Tudi do avtobusne postaje ni daleč. Vhod v sedanji novi blok, ki leži kakih petdeset metrov od starega, je iz Keбетove ulice.

Od šestdesetih prošelj, kolikor jih je prejela stanovanjska komisija, je bilo mogoče ustreči le štiri-

ridesetim, najnujnejšim prosilcem. Med prosilci so, denimo, tudi takšni, ki žive v lepem in urejenem stanovanju, vendar so ostali sami. Svoja stanovanja so odstopili občinski zvezi upokoјencev, ki jih bo ponudila upokoјencem z večjim številom družinskih članov.

V. Bavcon

Politikinih osemdeset let

O jubilejih časopisnih hiš in izhajanja časopisov ponavadi ne poročamo. Toda častitljivih osemdeset let izhajanja beograjske Politike si to vsekakor zasluži. In urednik, ki je pisal 25. januarja uvodnik, je svoje prve besede napisal z zavestjo dobrega delavca: »Ko je odhajala ta številka Politike v tisk, je prežemalo novinarje in grafike občutje, da ta številka morda ne bo živila le en dan...«

Pred osemdesetimi leti se je pojavila na beograjskih ulicah Politika, »prvi dnevnik, ki ni bil navezan na politične stranke in dinastične klike«. V slavnostni številki (červno so po malem slavnostne vse v letošnjem letu) so novinarji spregovorili o osemdesetletni zgodovini, o svojih velikih uspehih in o napakah. Spomnili so se sodelavcev in mož, ki so začeli... Večina čestitk pa visoko ceni njihovo delo in jim želi še naprej svežost, hitrost in »pravo mero«. Čestitamo.

Pri Borcu je izšla tudi monografija o Petnajsti

Še en obsežen prispevek k zgodovini NOB

Ob štiridesetletnici ustanovitve slovenskih partizanskih divizij in kot nov prispevek v knjižnico NOV in POS je Lado Ambrožič-Novljan napisal zajetno monografijo o Petnajsti diviziji, zgodovino te enote. Čeprav so bile monografije vseh štirih temeljnih enot, sestavnih delov te divizije, že zapisane, se je avtor odzval na povabilo skupnosti borcev 15. divizije in svoje zanimanje usmeril v prvi vrsti k problematiki rasti, razvoja in operacij te partizanske divizije.

Knjiga je izšla pri založbi Borec, na 607 straneh, kot petinštirideseta po vrsti v knjižnici NOV in POS. v nakladi 4000 izvodov.

Od tedna do tedna

Od tedna do tedna

Ob koncu nedavnega obiska avstrijskega kanclerja Freda Sinowatza v Jugoslaviji sta obe strani izrazili zadovoljstvo nad uspehom obiska. Pogovori so potekali v prijateljskem ozračju, po besedah avstrijskega gosta pa je obisk pomenil nov korak naprej v razvoju sodelovanja med državama. Pogovori so zajeli tudi vprašanje slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. To pa je vzbudilo negotovanje koroških predstavnikov. ■ Na dvodnevem uradnem obisku je bila v Sloveniji delegacija deželne vlade Furlanije-Juljske krajine. Obisk je sodil v vrsto rednih uradnih stikov med Slovenijo in Furlanijo-Juljsko krajino. Poleg vrste vprašanj medsebojnega gospodarskega in drugega sodelovanja so govorili tudi o zaščiti slovenske manjšine v Italiji. ■ Ameriški predsednik Ronald Reagan je svoj govor v ameriškem kongresu označil kot »poslanico sovjetskemu ljudstvu«. V njej je izrazil željo po miru in sporazumevanju kljub razlikam med vladama obeh držav. »V jedrskem spopadu ne more biti zmagovalca, zaradi česar se taka vojna ne sme nikoli začeti«, je dejal Reagan. Vendar, ob takih besedah ni nikakršne sledi o hkratnih prizadevanjih po razorožitvi. ■ V Džakarti, glavnem mestu Indonezije, je potekala konferenca 70 neuvrščenih držav o vprašanju, kako odpraviti monopol razvitih držav nad informacijskimi sistemi. Hkrati so govorili tudi o možnostih tesnejšega sodelovanja med neuvrščenimi na področju informacij. Znano je, da že od 1975. leta deluje tako imenovani »pool« neuvrščenih držav z namenom širiti resnico o razmerah v deželah v razvoju in na svetu sploh. ■ Albanska propaganda je vnovič začela sovražno gonjo proti Jugoslaviji. Povod za to so bili sklepi nedavnega zasedanja predsedstva ZKJ o ustalitvi razmer na Kosovu. Albanski tisk tokrat osredotoča vse napade na tiste Albance na Kosovu, ki se zavzemajo za sožitje in za utrditev enotnosti narodnosti Kosova.

Od tedna do tedna

Od tedna do tedna

stol. Zvečer smo si rezervirali sedeže v salonu s televizijo in napeto pričakovali prenos nogometne tekme Jugoslavija – Wales. V salonu se je zbiral tudi veliko domačinov. Veliko bolj zanimivo je bilo gledati njihove reakcije na uspešne ali neuspešne podaje in poteze naših nogometašev kakor pa samo tekmo. Ob živahnem komentiranju so pridno praznili steklenice žilavke in razpoloženje je bilo vsebolj napeto.

Salon se je vse bolj spreminjal v oblak cigaretnega dima. Nato so nam Valežani zabili gol. V trenutku so se gledalci pred televizorjem spremenili v leve v areni, in če bi bil pri roki naš zvezni kapetan Toza Veselinović...

Počasi se je bližal konec tekme. Žalost pred televizorjem je bila iz sekunde v sekundo večja, večal pa se je tudi kup praznih steklenic. Nato pa... izenačujoči zadetek Baždarevića. Izbruh veselja. V trenutku so bile pozabljene vse napake.

Slovinci smo se bolj stisnili v kot in s strahom gledali veselje domačinov. Znova se je na mizah znašlo veliko steklenic žilavke. Tekme je bilo že zdavnaj konec, ko je veselje v salonu doseglo vrhunec. Drugi

smo se bolj potihno odpravili v sobe na zaslužen spanec.

Zaljubljeni v modro nebo

Zjutraj nas je v recepciji že čakal starešina Jože Lahajner, sicer koprski rojak. Skupaj smo se odpeljali v splošno srednjo vojaško letalsko šolo Maršal Tito. Ogleдали smo si prostore, v katerih živijo in delajo gojenci te ustanove. V eni od učilnic so nam pripravili predavanje o razvoju šole in pa, kar je najbolj zanimalo udeležence potovanja, predmetnik šole, razmestitev šolskih ur, izvenšolske dejavnosti in drugo. Gostitelji so povedali, da je okolica šole nekoliko zanemarjena, saj je pred dnevi divjal vihar in še niso uspeli vsega pospraviti.

Ko smo se približevali helidromu, smo v zraku videli drobne pike, ki so se približevale in oddaljevale. Jože Lahajner nam je ponosno povedal, da tudi sam leti s helikopterji. Ko smo prišli na vzletišče, so helikopterji ravno pristajali. Pridružili smo se posadkam in kmalu je stekel sproščen prijateljski pogovor. Piloti so zelo pohvalili helikopter Gazela, ki ga izdeluje naša letalska industrija. Je zelo varen, sodi pa med najodobnej-

še helikopterje. Fantje in dekleta so radovedno ogledovali letéče stroje in z veseljem so sedali v njihove kabine. Dan se je počasi nagibal proti večeru in utrujeni smo se vrnili v hotel Bristol. Po večerji smo se odpravili po Mostarju. Predstavnik občinske konference SZDL Toneta Skoka smo ko-

Čeprav so helikopterske enote najmlajše enote našega vojnega letalstva, bi bile zelo nevarne za morebitnega napadalca. Mlade iz Kopra so zanimale najmanjše podrobnosti helikopterja Gazela

maj »prepričali«, da ni skočil z znamenitega mostarskega mostu. Od daleč smo si ogledali

tudi rojstno hišo Djemala Bjeđića in druge znamenitosti. Majhna skupina je ubrala svoj pot, in pot jih je zanesla v znamenit mostarski lokal »Modra klet«. V njem so preživeli čudovito noč ob pravi »bosanski« glasbi.

Zgodaj zjutraj smo se odpravili v tovarno Soko. Polni pri-

nje. Nihče ni vedel za naš prihod, in zato nismo mogli v tovarno. Nekoliko razočarani, pri tem je bil najbolj prizadet Jože Lahajner, ker je organiziral obisk v Soku, smo se odpravili na letališče.

V kontrolnem stolpu so nas delavci zvezne uprave za nadzor poletov seznanili s svojimi nalogami, načinom komuniciranja z letali, meteorološko službo in drugim. Nato smo si na vzletni stezi ogledali naša najodobnejša letala Orel. Ko smo jih gledali, nam je bilo v duši kar toplo. Kaj vse smo sposobni izdelati doma s svojo pametjo in našimi surovini?

Medtem pa so iz tovarne Soko sporočili, da so v predalu nekega referenta le našli dovoljenje za naš obisk tovarne. Vljudno so se opravičevali in nas vabili, naj pridemo.

Na vhodu nas je pričakal referent za obiske in nas popeljal v veliko dvorano, kjer so nas čakali vodilni delavci delovne organizacije. Opisali so razvoj tovarne, še posebej pa so pripovedovali o začetkih proizvodnje letal pri njih. Ob koncu smo videli tudi film o razvoju Soka. Nato smo odšli skozi hale. Videli smo hale, v katerih sestavljajo letala Orel in Galeb.

Šli smo skozi hale, v katerih z najodobnejšimi računalniško vodenimi stroji izdelujejo letalska krila in druge dele za letala. Videli smo tudi halo, kjer sestavljajo helikopterje Gazela. Nismo imeli prave priložnosti, da bi se pogovarjali z delavci, saj se je našim vodilnim zelo mudilo in vseskozi so govorili, da moramo še veliko videti.

Ob odhodu iz Mostarja smo se prisrčno poslovili od našega gostitelja Jožeta Lahajnerja in dveh njegovih tovarišev, tudi pilotov, Jožeta Verceta in Marjana Jakoša.

Po naporni vožnji, ki je trajala vso noč, smo se zjutraj znašli v Kopru. Vsi smo kar občudovali našega soferja Franka Lindija, da nas je brez neizgovornosti pripeljal toliko kilometrov po Jugoslaviji. Vsi smo bili polni vtisov in hkrati veseli, da smo odšli na takšno pot. Pohvalna je tudi pobuda koprskega sekretariata za ljudsko obrambo, s katero naj bi spremenili miselnost ljudi in prikazali vojaški poklic v bolj privlačni luči. Njihova pobuda prav gotovo ni zveličavna za vse, je pa koristen napotek za druge občine in našo republiko, kako povečati zanimanje mladih za vojaške in obrambne poklice.

Bojan Kuntarić

S sej Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije in njegovega predsedstva

O zagatah brez olepšav

Tako Zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije kot njegovo predsedstvo, sta minuli torek in sredo obravnavala vprašanja, ki so sedaj v ospredju vse jugoslovanske družbenopolitične dejavnosti. Pri tem se borci zavedajo, da je njihov delež aktivnosti lahko najbolj koristen na političnem področju, kjer so kot del skupne fronte organiziranih političnih sil še vedno izredno močni. Tako je razprava po uvodnem referatu predsednika ZO ZZB NOV Bojana Polaka ošvrknila vsa bistvena vprašanja, za katera so borci menili, da v tem trenutku zavirajo, ali pa neugodno vplivajo na izvajanje zastavljenih nalog.

»V sedanjem zgodovinskem trenutku, ko dela naš družbenopolitični sistem še en hud izpit svoje zrelosti, bomo največ prispevali k uresničevanju sklepov 10. seje CK ZKJ s tem, da bomo svojo aktivnost usmerili v nadaljnje razvijanje delegatskega sistema. V sedanjih položaj nas je privedlo neuresničevanje samoupravnega sistema, ne pa sistem sam, kakor bi radi dokazali tisti, ki kritizirajo naš sistem. Nasprotno, mi bi morali dokazati, da je ravno popolnoma razvit samoupravni sistem pogoj za izhod iz današnjega položaja. Zato se mora odvijati poglobljena smer družbenopolitičnega delovanja borčevske organizacije skozi ustanove političnega sistema, zlasti skozi delegatski sistem. Javnost dela vseh organizacij našega družbenopolitičnega sistema je eden bistvenih pogojev za njegovo uspešno delovanje. Le obveščeni samoupravitelji lahko dojamemo zapletenost položaja in odgovorno odloča.

Mislim, da bi se Zvezni izvršni svet lažje pogovarjal z našimi tujimi partnerji, ko bi slednji vedeli, da so naši občani popolnoma obveščeni o trenutnih razmerah ter da ima Zvezni izvršni svet za svoje pogovore vso podporo ljudstva. V našem družbenopolitičnem delu prevladuje forumski način odločanja, brez vplivanja baze in pripravljanja stališč ter odločitev. Ni sporno to, da so borci v krajevni skupnosti kot v občinah politično močno aktivni, vendar je ta aktivnost včasih precej stihijna in čustvena. Včasih so ocene splošne, pa tudi kritika ne zadeva vedno pravih problemov. To pa niti najmanj ne

zmanjšuje pomena in potrebe po kritiki, ampak moramo biti še bolj uporni in doslednejši.

Naša aktivnost ne sme ostajati le pri ugotovitvah in kritiziranju razmer. Odločneje moramo delovati skozi socialistično zvezo, prek naših delegatov v vseh oblikah delegatskega odločanja, skozi neposredno vključevanje našega članstva v vse aktivnosti na terenu za spreminjanje sedanjega položaja, oziroma premišljanja, v duhu politike, potrjene v dolgoročnem programu ekonomske stabilizacije, v sklepih zveze komunistov in drugih političnih dokumentih. Če pa bi ostali le pri ugotovitvah in kritiki, lahko takšna naša aktivnost da ravno nasprotno učinke...»

Osnovni boj – od besed k dejanjem

Bojan Polak-Stjenka je nadaljeval z mislijo, da ne upoštevajoč starost borcev vendarle svoje preostale moči usmerjajo še vedno v prve bojne vrste za odpravljanje družbenih in ekonomskih težav in tudi za odstranjevanje ovir pri teh prizadevanjih. Obenem se je dotaknil osebnosti in kolektivne odgovornosti. Borci se morajo še posebej zavzemati za to, da bo odgovornost postala vsakdanja družbena potreba in akcija, ne le posameznih samoupravnih subjektov, ampak tudi vseh nosilcev javnega obveščanja. To vprašanje, je dejal Polak, bo treba ostreje postaviti tudi za nekatere kadre na vodilnih položajih, kajti vse preveč smo doslej govorili o tem, da se »proti-samoupravne sile krepijo«.

Stvari in dejanja morajo dobiti svoja imena. Vsi, ki ne delajo dobro ali niso sposobni voditi te bitke za družbeno in ekonomsko stabilizacijo, vsi, ki so obremenjeni s starimi navadami in pojmovanji in se obnašajo neodgovorno ter nenazadnje ne razumejo resnosti trenutka, morajo oditi s položajev.

Če ni stalne kritike in zahteve po odgovornosti, potem tudi odgovornih ni, je poudaril predsednik ZZB NOV Jugoslavije in dodal, da je danes naš osnovni boj za prehajanje od besed k dejanjem.

In čeprav je v uvodnem referatu zajel tudi nekatera druga vprašanja, s katerimi se nenehno soočamo v ostrejših ali milejših oblikah (od nacionalizmov do poskusov pristranskih rovarjenj po naši novejši zgodovini), je vendarle osnovni ton razprave dajalo to, kar nas vse ta čas najbolj neposredno zapolnjuje: stabilizacija pa tudi pogledi in mnenja o tem, kaj vse je za še boljše uspehe treba upoštevati, kaj storiti, kaj odpravljati, kaj podpirati in kaj grajati.

Preveč filozofije o odgovornosti

Jure Ivezić je med drugim rekel: Pri nas ni osrednje vprašanje le, po čem bo to ali ono, to lahko izzvani tudi kot demagogija. To vprašanje morajo gledati zveza komunistov, borčevska organizacija in vse naše družbenopolitične organizacije ter strukture širše, da ob tem vprašanju preverjamo naš samoupravni socialistični sistem, njegove organizacijske, politične, moralne, etične in vse druge vrednote. To je zame osrednje vprašanje...» S tem v zvezi in ob primeru elektrogospodarskega sistema je Ivezić prešel k vprašanju odgovornosti in poudaril, da se nikakor ne strinja s krilatico, da smo »vsi krivi«, »Mi smo iz te odgovornosti, ki obstaja nenehoma in je normalna, odkar svet stoji, napravili celo filozofijo.«

Isti govornik je opozoril še na eno vprašanje, ki je ožje povezano z uspešnim izvajanjem družbenih in političnih nalog: na kadrovsko politiko. V množici dokumentov, pravi Ivezić, se je vse težje znajti in prepoznati, kdo koga podpira. Pri tem bi bilo dobro, ko bi to vprašanje prišlo na dnevni red seje CK ZKJ in tudi, da bi preučili, kaj javnost meni o takih zadevah. Ker bodo volitve spet kmalu, meni Jure Ivezić, bi bilo dobro, da bi premislili o tem, kako jih bolje pripraviti, kako zagotoviti več kandidatov, odprte liste, tajna glasovanja, in da se zagotovita z vso odgovornostjo in javnosti kandidiranje in obenem zagovor, kdo predlaga koga in zakaj. Končno je govornik iz Hrvaške poudaril, da premnogi nekdanji borci, stari komunisti, stari revolucionarji, ki z vso zavestjo delujejo v ZZB NOV, ne ocenjujejo kritično določenih pojavov, tudi partijskega obnašanja ali pa ta in oni partijski komite le zato, da bi kritizirali kar tjavdan, pač pa želijo trdnjše, enotnejše in pripravljenosti, ki se bo mogla in znala ob vsakem trenutku spopadati s problemi.

Krepiti zaupanje množic

Marjan Lenarčič je najprej orisal delovanje ZZB NOV Slovenije v minulem obdobju, nato pa povezal misel s premišljanji poprejšnjih razpravljalcev: »V ZZB NOV Slovenije ocenjujemo, da obstajajo sile, ki nastopajo proti ukrepom za ekonomsko stabilizacijo in tudi proti naši neodvisnosti, notranji varnosti, bratstvu in enotnosti, enakopravnosti, samoupravnemu delegatskem in političnemu sistemu; zato delujemo za mobilizacijo vseh organiziranih socialističnih sil v našem samoupravnem sistemu, da sovraznika imenujemo s pravim imenom in ga razbijemo, kot smo to delali med narodnoosvobodilnim bojem in v povojnem obdobju gradnje naše socialistične ureditve. Te bitke pa ne smemo bojovati papirnato, admi-

nistrativno, ampak konkretno, od primera do primera, s ciljem, da zaščitimo dosežke narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije, nadaljnega razvoja samoupravne socialistične družbe, neuvrščene politike, bratstva in enotnosti, enakopravnosti...»

Naša dolžnost je krepiti zaupanje množic v naš socialistični samoupravni sistem in v sposobnost organiziranih socialističnih sil, da bodo opravile z nakopičenimi problemi in posledicami. Pri tem moramo upoštevati nauke iz NOB, da smo bili vedno uspešni, ko so bile z nami ljudske množice, ko so bile z našo narodnoosvobodilno vojsko, s Komunistično partijo Jugoslavije pod vodstvom tovariša Tita. V tem boju ne sme nihče stati ob strani...» Tovariš Lenarčič je v nadaljevanju ponovil že znano dejstvo, da je ZZB NOV del SZDL, zanj pa je dejal, da je še vedno preveč ob strani, ko gre za odločanje o stvareh. Menil je tudi, da je SZDL preveč oprta na izvršne organe, vse od občine pa do federacije, O delu Zveznega izvršnega sveta pa je dejal, da prepogosto (včasih kar v 90 odstotkih) odloča o gospodarjenju, čeravno politični dokumenti ZKJ govore in usmerjajo vse socialistične sile k temeljnemu načelu, da je delavec v združenem delu tisti temeljni subjekt, ki mora odločati o rezultatih svojega tekočega in minulega dela. Zatorej mora tudi ZZB NOV prispevati več, da pridejo tudi v federaciji do izraza Titove in Kardeljeve zamisli o Socialistični zvezi delovnega ljudstva kot fronti organiziranih socialističnih sil, o pluralizmu socialističnih samoupravnih interesov, o SZDL kot zbirališču in kraju dogovarjanja ter sporazumevanja o aktualnih vprašanjih in perspektivah, o delovanju in učinkovitosti delegatskega sistema, o učinkovitosti uresničevanja odgovornosti, kadrovske politike in drugih vprašanj. Čeravno je Lenarčič spregovoril še o nekaterih vprašanjih, ki zaposlujejo pozornost slovenskih borcev (kot so vprašanja kulture, javnega obve-

ščanja, zgodovinopisja...), je slejkoprej ostalo težišče njegovega razmišljanja usmerjeno k aktivnosti ZZB NOV za uresničevanje stabilizacijskih nalog,

Poraba še ni v mejah dogovorjenega

Živko Mali je med drugim opozoril na še vedno neustrezno reševanje vprašanj porabe, zlasti investicij, ki jih poleg vsakršnega zaobljubljanja še vedno nismo ustrezno obrzdale.

Uroš Bajić je opozoril na problem zaposlovanja in menil, da bomo morali to vprašanje hitro resneje obravnavati, da nam ne bi preraslo v zaskrbljujoče razsežnosti.

Mice Dimeski je v razčlembi »glavnega udara«, osrednje naloge ZZB NOV, dejal, da je to ves čas in še vedno delegatski sistem, njegovo »piljenje«, izboljševanje, poganjanje v tek tam, kjer slabo deluje, vse od krajevne skupnosti naprej. Prav redki so namreč primeri, ko delegati svoji delegatski bazi dajejo tudi ustrezne in pravočasne povratne informacije. To pa bi moralo biti pravilo. Vse prepogosto se še dogaja, da celo najbolj očitna mnenja baze »ne pridejo skozi«, kar zmanjšuje zaupanje v delegatski sistem ne le pri delegatih, ampak mnogo širše.

Cene, cene

Končajmo ta zapis iz razprave Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije s povzetkom misli Petra Matiča, ki je nanizal tri osnovna vprašanja, o katerih je imel vsak od govornikov povedati nekaj ostrih besed; gre za sklop povezanih vprašanj, ki zajemajo proizvodnjo v tem letu, glede na dolgoročni stabilizacijski program, skozi očala eksplozije cen, ki smo ji prav v tem času priče.

Nasploh so borci o cenah govorili iz najrazličnejših pogledov, od ozko ekonomskih do najširših družbenih. Vsi pa so menili, da je treba za njihovo brzdanje napeti vse sile, vendar ne spet s kratkotrajnimi rešitvami!

Mednarodna borčevska obzorja

Za mednarodno borčevsko aktivnost je značilno, da se odvija v skladu s siceršnjo mednarodno dejavnostjo Jugoslavije. Ocenili so, da je bila mednarodna borčevska aktivnost v letu 1983 uspešna, hkrati pa je zvezni odbor sprejel usmeritve za letošnje dejavnost. To bo brez dvoma v znamenju srečanja evropskih borcev v Beogradu, kjer bodo obravnavali možnosti za razorožitve in še vrsto drugih vprašanj, ki pa so vsa povezana s tistimi sklepi osme seje CK ZKJ, ki obvezujejo vse družbenopolitične organizacije za okrepljeno mednarodno dejavnost v smeri utrjevanja naše politike neuvrščenosti.

Ugotavljali so sicer, da nobena mednarodna borčevska organizacija ne ustreza čisto do navedenosti potem naše politike (to je zlasti v zvezi z vprašanji osvobodilnega boja in boja za novo mednarodno ekonomsko ureditev), vendar ko gre za vprašanja miru, varnosti in razorožitve, so te organizacije, ne glede na različne možnosti delovanja in poglede na probleme, dovolj enotne in složne, kar je naravno za borce, ki so spoznali vojna nasilja.

Iz programa zveznega odbora, predsedstva in njegovih delovnih organov

Naloge za to leto

V letu 1984 bo Zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije obravnaval tale vprašanja: NOV in revolucija v zgodovinski in spominski literaturi, informacijo o uresničevanju zakona o osnovnih pravicah borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev, načrt resolucije o družbenoekonomskem razvoju in ekonomski politiki SFRJ v 1985. letu, ZZB NOV in uresničevanje dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije ter zaključni račun za 1983. leto, skupaj s predračunom prihodkov in odhodkov zveznega odbora in njegovih organov v letu 1984.

Predsedstvo Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije pa bo obravnavalo: metode političnega delovanja ZZB NOV, informacijo o družbenopolitičnem delovanju ZZB NOV za uresničevanje politike dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije, aktualna vprašanja organiziranosti in delovanja internega političnega obveščanja v ZZB NOV, uresničevanje sklepov predsedstva Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije o nalogah in programski usmerjenosti NIRO »Četrti jul«, stanje, priprave in smeri nadaljnega razvoja civilne zaščite ter naloge ZZB NOV na tem področju, način organiziranja in vsebino dela sekcij vojaških enot, proslavljanja štiridesetletnice desanta na Drvar, podelitev nagrad sveta sklada zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije »Četrti jul«, uresničevanje sklepov predsedstva ZO ZZB NOV in predsedstva Sveta za vzgojo in skrb za otroke Jugoslavije, stanje in aktualna vprašanja uresničevanja zdravstvenega varstva borcev in vojaških invalidov v samoupravnih interesnih skupno-

stih zdravstvenega varstva, informacijo o uresničevanju zdraviliškega in klimatskega zdravljenja vojaških invalidov in drugih uporabnikov v letu 1983, poročilo o ugotovitvah proračunske inšpekcije glede načina porabe sredstev proračuna federacije za uresničevanje osnovnega borčevsko-invalidskega varstva. Obravnavali bodo tudi informacijo o realizaciji prenosa nalog glede izplačil invalidskih prejemkov ter vodenja evidence o uporabnikih osnovnih pravic prek poštne hranilnice, informacijo o že izpeljanih manifestacijah ob štiridesetletnici ustanovitve enot NOVJ, v katerih so se bojevali tudi tuji državljani, ter predlog usmeritve delegacije ZZB NOV za sodelovanje na konferenci evropskih borcev o razorožitvi – v Beogradu, predloga usmeritve delegacije ZZB NOV za sodelovanje na seji generalnega sveta FMAC in končno bo predsedstvo obravnavalo še informacijo in poročilo o obiskih tujih delegacij ter sodelovanju na sejah organa MBO in mednarodnih srečanjih.

V programu nalog in aktivnosti ZZB NOVJ so našteje tudi tiste, ki jih bodo neposredno obravnavali v zvezni konferenci SZDL Jugoslavije. Tu bodo obravnavali tako širok krog vprašanj, kot je, na primer, uresničevanje politične usmeritve na Kosovu, krepitev družbenega premoženja, razvijanje delegatskega sistema...

Posamezne komisije pri predsedstvu ZO ZZB NOV Jugoslavije bodo tekoče naloge reševale usklajeno s svojim predsedstvom in s predlogi podobnih republik in pokrajinskih komisij.

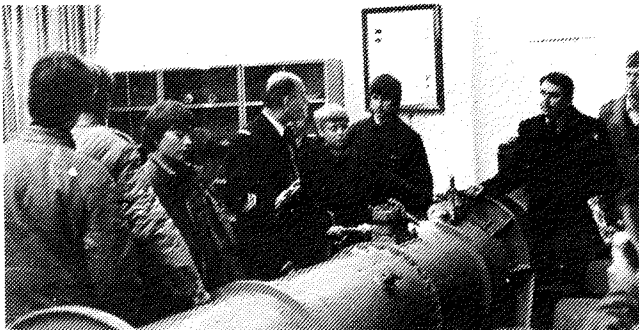
Nekaj izkušenj o usmerjanju mladih v vojaške poklice v občini Ljubljana Šiška

Obrambni krožek mora biti temelj

Ljudje, ki se ukvarjajo z usmerjanjem mladih v vojaške in obrambne poklice, naštevajo številne vzroke, zakaj se v naši republiki tako malo fantov odloči za starešinske poklice. Poudarjajo, da so to neresen družbeni status starešin, pogoste menjave delovnega mesta, oddaljeni kraji šolanja in drugo. Po vsej verjetnosti pa je eden glavnih vzrokov ta, da se starši ne strinjajo z odhodom svojega otroka v vojaške šole.

Tega se zavedajo tudi v koordinacijskem odboru za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice pri predsedstvu občinske konference SZDL Ljubljana Šiška. V načrtu dela, ki pa ga že uresničujejo, so med drugim določili tudi srečanja s starši na vsaki šoli v njihovi občini. Do zdaj so se pogovarjali s starši otrok na dveh šolah. Že sama udeležba na pogovorih je bila presenetljiva, saj je prišlo več kot 70 odstotkov staršev. Pokazalo se je, da imajo starši zgrešeno sliko tega pomembnega poklica. Pred očmi so imeli oficirja, ki samo vpije na vojake, dežura, se podi po poligonih in preživi številne dni pod šotori v naravi. Skoraj nihče ni vedel, da se s končanjem študija na nekaterih vojaških akademijah pridobi naslov diplomiranega zdravnika in druge naslove ravno tako, kot če konča fakulteto na eni izmed univerz. Delo v JLA in TO omogoča tudi nadaljnje šolanje in usposabljanje. Tako je v naših oboroženih silah čedalje več magistrstrov in doktorjev znanosti. Seveda pa v teh pogovorih predstavljajo vojaške in

obrambne poklice skupaj z drugimi. Zavedajo se namreč, da mora imeti naša

Tudi obiski v enotah, ustanovah in šolah JLA lahko veliko prispevajo k pravilnejšemu poznavanju vojaškega poklica

družba eno samo kadrovsko politiko.

V Šiški tudi pravijo, da mora biti obrambni krožek na šoli temelj usmerjanja mladih v te poklice. Zato je koordinacijski odbor ob denarni pomoči občinskega sekretariata za ljudsko obrambo kupil presojnice in značke za vse šole, oziroma obrambne krožke v občini. Dogovorili so se tudi, da na vsakega tretjega člana obrambnega krožka naročijo

po en izvod revije Naša obramba. Seveda teh stvari ne uporabljajo samo v obrambnem krožku, ampak tudi pri delu novinarskega, zgodovinskega, fotografskega ter drugih krožkov in predmetov.

V koordinacijskem odboru za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice

Tudi obiski v enotah, ustanovah in šolah JLA lahko veliko prispevajo k pravilnejšemu poznavanju vojaškega poklica

poudarjajo, da v svoje akcije ne grede brez mladinske organizacije. Ta se je zadnje čase zelo aktivno vključila v delo. Mladinci še vedno ne poznajo prave podobe teh poklicev. Zato jim je treba posredovati čim več pravih informacij, da si sami ustvarijo pravo podobo. Pri svojem delu člani odbora pogrešajo sodelovanje tistih, ki so najbolj odgovorni za kadrovsko politiko, to sta zavoda za šolstvo in za zaposlova-

nje. Njihovi predstavniki se ne udeležujejo niti sestankov odbora, kaj šele da bi šli z njimi v šole. Imajo občutek, da zavračajo te dejavnosti.

Da pa so kar veliko naredili na tem področju, so jim pomagali občinski sekretariat za ljudsko obrambo, občinska konferenca ZRVS pa tudi njihovo občinsko glasilo in starešine iz vojašnice Borisa Kidriča.

Zavedajo se, da mora biti delo na tem področju nepretrgano in vsakdanje. Koordinacijski odbor deluje slabo leto, tako da ne pričakujejo razultatov že letos, ampak šele v prihodnje. Svojo dejavnost mislijo razširiti tudi na nižje razrede, in tam učencem nazorno prikazovati poklic vojaškega starešine. Menijo tudi, da bi morali spremeniti načrte dela obrambnih krožkov in nameniti pri njihovem delu več pozornosti ravno usmerjanju mladih v vojaške poklice.

Brez dvoma so v občini Šiška pravilno zastavili delo. Prav gotovo bi lahko tudi druge družbenopolitične in družbene organizacije več storile na tem področju. Bolj bi se morali vključiti taborniki, strelci, planinci pa tudi Rdeči križ. Tako kot kaže zdaj, bodo v Šiški premagali nasprotovanja in vključili tudi vse druge odgovorne za našo kadrovsko politiko – to pa smo vsi.

Bojan Kuntarič

Izredno uspele strelske vaje

Idejnopolitično in splošno vojaško ter samozaščitno usposabljanje je v programu RVS osnovna naloga, saj sta od usposobljenosti odvisni učinkovitost našega dela pri obrambnih pripravah družbe, še posebej pa pri obrambnem in samozaščitnem usposabljanju prebivalstva in v nadaljnjem podružbljanju SLO in DS. To pa je uresničljivo samo, če si bodo vsi s tega področja prizadevali za uresničitev naloge. Tako je poudaril predsednik mestne konference ZRVS Maribor generalmajor Jože Berce.

Dejal je, da je s tem namenom mestna konferenca ZRVS Maribor v sodelovanju z garnizijo JLA organizirala strelske vaje s polavtomatsko puško za člane skupščine mesta Maribor, za rezervne starešine v poveljstvu vojaške enote, za ožje vodstvo poveljstva mestnega štaba Teritorialne obrambe in predsedstvo mestne konference ZRVS.

Program na radvanjskem strelišču je bil zelo dobro pripravljen, tako strokovno kot organizacijsko. Za organiziranje strelskih vaj in drugih aktivnosti so vložili veliko truda. Vsekakor bi bilo prav, da bi to vsakoletno srečanje v prihodnje razširili tudi na občinske organe.

Sekretar mestne konference ZRVS Maribor Zlatko Kline je povedal, da so prikazali tudi priročna in formacijska sredstva za protiklepni boj v praksi. Udeleženci so streljali zaradi urjenja v merjenju in sprožanju najprej z zračno puško, pozneje pa so se preskusili tudi v streljanju s polavtomatsko puško na 100 in 200 metrov.

Na strelskih vajah so udeležencem prikazali tudi razvoj vadenih poligonov in strelšče v Radvanju ter njihovo uporabnost pri urjenju in usposabljanju vseh članov SLO in DS. Ob tej priložnosti so se srečali RVS, razvrščeni v JLA in TO, s tistimi, ki imajo civilne dolžnosti, ter člani mestnega političnega aktivna. Pogovorili so se o problemih in izkušnjah s področja SLO in DS.

Mestna konferenca ZRVS Maribor je poslala za to srečanje samo 120 vabil. Zeleli so, da bi program organizirali čim bolj kvalitetno in niso vabili več ljudi zato, da bi ostalo več časa za pogovor med udeleženci srečanja o nadaljnji popestritvi programa RVS in podružbljanja SLO in DS. Nad udeležbo pa so bili razočarani, saj se je vabilu odzvalo le 42 tovarišev in tovarišic. Opravičilo se jih je samo 19. Vsekakor je bila takšna odsotnost klofuta organizatorjem, ki so vložili ogromno časa, dela in denarja za pripravo strelskih vaj, kljub temu pa so strelske vaje uspele, saj so bile kvalitetno pripravljene.

M. K.

Ocena dela komunistov v TO

Predsedstvo mestnega komiteja ZKS Maribor je te dni med drugim razpravljalo tudi o oceni dela zveze komunistov v enotah Teritorialne obrambe. Poudarili so, da je ZK v enotah in štabih Teritorialne obrambe odgovorna za delovanje in uresničevanje politike ZKS in ZKJ. Ugotovili so, da so v zad-

Pri predsedstvu MK ZKS Maribor so podprli mnenje v razpravi, da je delo v Teritorialni obrambi odgovorno in zahtevno družbenopolitično delo, ki ga je treba povsod ustrezno vrednotiti. Opozorili so, da v nekaterih okoljih ni tako. Zaradi tega bi morali v ozdih pripadnike Teritorialne obrambe in njihovo

ga izobraževanja in osnovne organizacije sindikata bodo morale še več kot doslej storiti za evidentiranje mladih za enote prostovoljcev Teritorialne obrambe. Pri usposabljanju pa se bodo morali v enotah Teritorialne obrambe tesneje povezati z organizacijami ZRVS, ki jim lahko precej pomagajo pri usposabljanju starešin, zlasti ko gre za urjenje s trofejnim orožjem. Predstavniki ZB pa lahko mnogo prispevajo pri posredovanju izročil NOB in izkušenj, ki so jih pridobili v partizanskem osvobodilnem boju. Tudi kultura je sestavni del usposabljanja in vzgoje vseh enot in ji v enotah povečajo potrebno skrb. Enote Teritorialne obrambe se povezujejo tudi z enotami JLA, ki jim priskočijo na pomoč z orožjem, z izkušnjami, in na druge načine.

V razpravi so poudarili, da bodo morali v prihodnje posvetiti večjo skrb kadrovske politiki in zagotavljanju ustreznih kadrov za nekatera

povsod zelo dobro obnesli. Zavedajo se, da je od dobre zasedbe poveljniškega kadra in kadra političnih delavcev odvisen uspeh posameznih štabov in enot TO. Rezultati pri urjenju s posameznimi vrstami orožja opozarjajo, da so enote dobro pripravljene.

Sekretar predsedstva MK ZKS Maribor Vili Rozman je poudaril, da so bili v Teritorialni obrambi v Mariboru doseženi vidni premiki in uspehi tako na vojaškem kot tudi na idejnopolitičnem področju. Zavzel se je tudi za popolnitev nekaterih mest v mestnem štabu in za ustrezno vrednotenje dela pripadnikov TO kot družbenopolitično delo. Vsem pripadnikom Teritorialne obrambe se je zahvalil za njihovo dosedanje delo pri krepitvi SLO in DS. Predsedstvo MK ZKS Maribor se je zavzelo za ustrezno kadrovsko politiko v TO in naročilo komunistom v mestnem štabu TO, naj čimprej poiščejo zamenjave za starejše člane enot in štabov TO. Komunistom v ZSMS so priporočili, naj se v čim večjem številu vključijo

Kritika na račun mladine

Od začetka lanskega decembra pa do konca februarja letos se vrstijo letne programsko-volilne konference po krajevnih organizacijah ZRVS.

Minuli četrtek so se na takšni konferenci sešli tudi člani krajevne konference ZRVS Vrhovci, ki je ena najboljših tovrstnih organizacij v občini Ljubljana Vič-Rudnik. V minulem obdobju je organizacija izpolnila vse za-

skupnosti ne deluje mladinska organizacija. Poudarili so, da tudi izgovori, da ni primernih prostorov za delo mladine, ne morejo opravičevati skoraj popolne pasivnosti mladih. Za to bo ena temeljnih nalog ZRVS v njihovi KS, da skupaj z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami znova postavi na noge OO ZSMS.

Eden od razpravljalcev je tudi vprašal, zakaj je na kon-

Živahno idejnopolitično delo v enotah TO v zadnjih letih je pozitivno vplivalo na bojno pripravljenost pripadnikov

njem letu v raznih enotah in štabih Teritorialne obrambe v Mariboru razvili živahno idejnopolitično dejavnost, ki se je pozitivno pokazala na bojni pripravljenosti enot in na idejnopolitično enotnost pri uresničevanju postavljenih nalog. Veliko število pripadnikov enot in štabov Teritorialne obrambe je bilo v zadnjem letu na urjenju, kjer so poleg strokovnega vojaškega dela posvetili posebno pozornost idejnopolitičnemu usposabljanju. Zaradi tega so imeli tudi uspehe. Na področju organiziranosti ZSMS v enotah še vedno niso zaživel mladinski aktivni, čeprav so jih ustanovili.

Nasploš so ugotovili, da ima idejnopolitično delo z mladimi v mariborski Teritorialni obrambi dolgoletno tradicijo.

delo enako vrednotiti in upoštevati kot delo različnih delegatov za družbenopolitične in samoupravne interesne skupnosti.

To bi morali upoštevati tudi pri odhodu pripadnikov Teritorialne obrambe z delovnega mesta zaradi uresničevanja nalog, ki so povezane z SLO in DS, z raznimi vajami in drugimi dejavnostmi Teritorialne obrambe. V razpravi so menili, da bo potrebno v prihodnje še bolj poglobiti in razširiti sodelovanje družbenopolitičnih organizacij in Teritorialne obrambe. V razpravi so menili, da bo potrebno v prihodnje še bolj poglobiti in razširiti sodelovanje družbenopolitičnih organizacij in Teritorialne obrambe. Osnovne organizacije ZK v šolah srednjega usmerjene

V Mariboru so mladincem-komunistom priporočili, naj se prostovoljno vključijo v enote TO (Foto B. M.)

odgovorna mesta v mestnem štabu Teritorialne obrambe. Pomembno je, da v usposabljanju enot in štabov Teritorialne obrambe upajajo nekateri novosti in sodobne prijeme, ki so se v praksi

kot prostovoljci v enote TO in tako dajo zgled drugim mladincem. Več kot doslej bo treba storiti tudi za vključevanje žensk v enote Teritorialne obrambe.

Marjan Kos

Ekipa, ki so jo sestavljali člani ZRVS ter ZSMS z Vrhovcev in Brda, je tudi letos sodelovala na tekmovanju »Po poteh heroja Kebeta,« vendar ni bila tako uspešna kot lani

stavljene naloge. Dobre rezultate je dosegla predvsem na področju športa. Ekipa rezervnih starešin z Vrhovcev so se dobro uvrstili na občinskih tekmovanjih v streljanju, kegljanju in orientacijskih pohodih. Za največji uspeh štejejo prvo mesto na lanskem tekmovanju »Po poteh heroja Kebeta« v Dražgošah, kjer so zasedli prvo mesto. To ekipo pa niso sestavljali samo Vrhovčani, ampak tudi člani ZRVS in ZSMS iz sosednje krajevne skupnosti Brdo.

V razpravi na volilni konferenci so predvsem poudarili, da v njihovi krajevni

ferenci tako malo članov od skupaj 106. Od tega je celo 36 članov ZK. Predlagal je, naj bi sklicali aktiv komunistov pri KK ZRVS in tam razčistili problem udeležbe na konferenci in tudi pri vseh oblikah usposabljanja. Tudi na Vrhovcih namreč manjkajo vedno isti.

Ob koncu konference, ki so se je udeležili tudi predstavniki vseh družbenopolitičnih organizacij in KS ter predstavnik občinske konference ZRVS, so izvolili novo predsedstvo in nadzorni odbor ter predsednika, podpredsednika in sekretarja.

Bojan Kuntarič

S knjižnih polic naših založb Rdeče cvetje

Pri založbi Borec je že pred novim letom izšla knjiga »Rdeče cvetje slovenske dramatike« Jožeta Moškriča, ki jo je za izdajo uredil Milan Dolgan. Izid so omogočili Kulturna skupnost Slovenije, Kulturna skupnost občine Moste-Polje v Ljubljani, delavci Papirnice Vevče ter tiskarna Jože Moškrič.

Poleg Rdečih rož, drame v petih dejanjih, je v knjigi še zajeto poglavje o dramatik in njegovem delu. Že v začetku štiridesetih let je drama Rdeče cvetje razburila oblasti in dokument okrajnega načelstva v Ljubljani priča tudi o cenzuri. Delavski odri so bili obiskani vedno do zadnjega kotička, ko so jim predstavili igro, ki je govorila o delavskih stvareh, o moči in nemoči delavstva ter o brezvestnem šopirjenju izkoriščevalcev. Še danes vedo povedati nekdanji amaterski igralci, ki so igrali v tej drami, kako močan vtis so naredili na občinstvo. Celo Pepca Kardeljeva je na domačem odru v Zadobrovi igrala eno od vlog v tej igri...

Rdeče cvetje spada v vrsto tistih dramskih del naših naprednih partijskih aktivistov (ki so se udeleževali na področju lite-

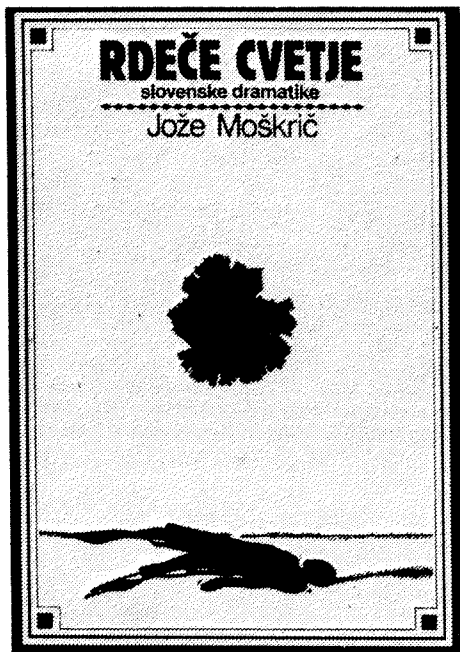
ature), ki je nastala prav za odre Svobode in je na njihovih deskah doživljala tudi največ uspeha.

Moškrič je bil, kot je znano, tiskarniški delavec, rojen v delavski družini s sedmimi otroki. Delal je kot navaden pomožni delavec v tiskarni. Vendar je imel za vse dogajanje okrog sebe izreden posluš, ki ga je hkrati z zagnanostjo skojevskega in kasneje partijskega dela prelival vedno bolj smelo v literarno ustvarjanje.

Jože Moškrič-Ciril je padel pod belogardističnimi streli 22. februarja 1943. leta na Polici na Dolenjskem.

V knjigi so poleg avtorjevega življenjepisa in natančne kronologije nastanka ter odskih postavitev »Rdečih rož« v poglavju »Jože Moškrič in njegova dramatika« predstavljena tudi druga njegova dramska dela, ocene sodobnikov in pogledi na njegovo delo.

Knjigo je natisnila za založbo Borec tiskarna Jože Moškrič, likovno jo je opremil Matjaž Vipotnik, izšla pa je v 3000 izvodih. B. Ž. J.

Oj ta mlinar

Pri Partizanski knjigi je pravkar izšlo pet balad Janeza Vipotnika pod naslovom »Oj ta mlinar«. Vseh pet zgodb: Pankrt, Ljubezen na smodniku, Oj ta mlinar, Zidanica in Zadnja stena, je partizanskih, in kot nam je povedal avtor, nastalih po resničnih dogodkih. Posoda vsem petim pripovedim je torej vojna, v okviru katere pa avtorja zanimajo predvsem usode ljudi, ki bi sicer, v normalnih okoliščinah miru, živeli premočrtno »sivo« svoja življenja do konca. Vojna terja drugačne zakonitosti in v takšnih, drugačnih razmerah se je zgodila marsikatera tragedija.

Knjigo je za izdajo uredil Brane Grabeljšek in na ovitek knjigi na pot zapisal: »S pričujočimi novelami odpira Janez Vipotnik novo poglavje svojega pisanja. Seveda ostaja še vedno znotraj časovnih okvirov zadnje vojne kot v vsej svoji dosedanji

prozi za odrasle. Odmakne se od avtobiografskega motivnega kroga pripovedovanja, kar je bilo sicer značilno za njegove prve tri romane (Enainštirideseto, Rodna leta in Petinštirideseto) in za vrsto novel, vendar je to storil že tudi v prejšnjih dveh zbirkah novel in črtic Balada o Kovačici in Ledina. Od opisnosti zgodnjih proznih tekstov se njegova pripoved premakne v psihološko poglobljeno pisanje o ljudeh v vojnem času, v času najtežjih preizkušenj in najhujših skrbi, ko se človek razkrije do kraja, kot pravi pisatelj...«

Tragični konci vseh petih zgodb so značilnost, ki nima s kakšno posebno namero, kot pravi avtor, nič opraviti, so pa svojstveni in avtentični obraz vojne.

Knjigo je opremil Miha Vipotnik, natisnila tiskarna Tone Tomšič, izšla pa je v 4000 izvodih.

Umrl je Ismet Mujezinović – slikar revolucije, večni iskalec

Te dni, ko nas z vseh vogalov in panojev pozdravljajo plakati in vabijo na zimsko olimpiado v Sara-

jevo z risbo in barvo Ismarja Mujezinovića, saraevskega slikarja, se spomnimo tudi njegovega očeta, pred nedavnim umrlega velikega bosanskega slikarja Ismeta Mujezinovića, ki je sanje in iskanja svojih učnih pariških in dunajskih let zamenjal za sliko o revoluciji. Ni priznaval življenja zunaj časa in prostora in se ni zapiral v mirne ateljeje s svojimi sanjami. Njegova zapuščina govori najzgovorneje o resničnosti njegovega pogleda: tam so obrabi iz Foče v letu 1942, tam je mestece, bežno ujeto v skicirko...

Zbirka o revoluciji vredna ogleda

Pri Pokrajinskem muzeju na Ptujju je zbirka revolucije v ptujskem gradu. Čeprav je bila odprta že ob dnevu vstaje slovenskega naroda v letu 1951 in po obsežnih raziskavah, so jo morali zaradi sanacijskih in ureditvenih del začasno umakniti. Poslej je ponovno odprta. S tem so pridobili razstaveni prostor ter učilnico.

Zbirko ljudske revolucije, ki prikazuje revolucionarno gibanje v ptujski in ormoški občini od leta 1918 do konca druge svetovne vojne, je Blagov Jevremov, ravnatelj Pokrajinskega muzeja, takole predstavil:

»Bolj za nacionalno, politično in gospodarsko osvoboditev na Ptujju in Slovenskih gorah se je začel že leta 1848. Z glasovanjem proti nemški zvezi, z zahtevami za uvedbo slovenskega jezika kot učnega predmeta na ljudski šoli in z delovanjem proti nemškemu Schulvereinu in Südmarki je postal Ptuj, eno najaktivnejših prizorišč nacionalnega boja v Sloveniji in zelo dovzeten na širjenje idej oktohrske revolucije. Po ustanovitvi države Srbov, Hrvatov in Slovencev so bili prvi oznanjevalci komunističnega gibanja na našem območju; Franc Zgeč iz Dornave, Ivan Spolenjak z Brega in dr. Jože Potrč iz Jančevcev, ki se je leta 1924 povezal z mizarjem Leopoldom Vodo iz železniških delavnic, kjer je začel širiti Delavsko kmečki list. Istega leta je bila na Ptujju ustanovljena tudi podružnica Zveze

kmečkih in delavskih žena in deklet, ki jo je vodila Ana Podlaha, Dr. Jože Potrč in Ivan Spolenjak sta leta 1928 ustanovila prvo partijsko celico KP v železniških delavnicah na Ptujju. Člani te celice so postali: Alojz Arnuš, Franc Kosec, Franc Kramberger, Leopold Voda, Jakob Hercog in drugi. Po šestojanuarski diktaturi sta bila dr. Jože Potrč in Ivan Spolenjak obsojena na dve leti zapor. Na ptujski gimnaziji je bila leta 1933 ustanovljena komunistična celica, ki jo je vodil Ivan Bratko. Po protestni akciji ob peti obletnici diktature so bili Mirko Centrih, Ivan Potrč, Rudi Ilec in drugi obsojeni na zaporne kazni od 5 do 15 mesecev. Njihovo delo so nadaljevali od 1935. leta dalje mlajši skojci iz ptujške gimnazije.

Na pobudo KPJ so v boj proti fašizmu leta 1926 odšli v Španijo Ivan Dolenc, Franc Lazar, Leopold Mendaš, Dušan Rutar, Dušan Kveder in Tone Žnidarič.

Kaj zbirka še prikazuje? »V zbirki je podano tudi delovanje kulturno-prosvetnega društva Svoboda. Le-to je bilo ustanovljeno po zletu

Svobod v Celju in leta 1935 tudi razpuščeno. Njeno delo je nadaljevala novo ustanov-

Dvorišče ptujskega gradu. Na desni strani v pritličju je oddelek ljudske revolucije.

ljena Vzajemnost. Od leta 1935 je pod vodstvom KPJ delovalo Društvo kmečkih fantov in deklet, ki je prirejalo razna tekmovanja. Eno takih smo zabeležili tudi v Destrniku, kjer je govoril Jože Lacko.

Tudi nemškutarji in kulturni svet je imel svoj vpliv, zlasti na viničarje?

»Res je. Delovanje Nemcev in nemškutarjev na Ptujju od leta 1929 dalje je postajalo vedno bolj izrazito. Leta 1933 so ustanovili kulturni svet, v katerem je bilo 1941. leta včlanjenih 538 oseb.

Ptujski komunisti so prav gotovo takrat delovali v hudih razmerah?

»V letih 1933-34 so ptujski komunisti ustanovili ciklo-

šču, kjer je od 1938 naprej delovala tudi močna partijska organizacija.

Kakšne so bile razmere ob začetku druge svetovne vojne?

»Leta 1939 je bila v Lackovi hiši v Novi vasi pokrajinska konferenca KP za Prekmurje, mariborski in ptujski okraj. Januarja 1941 so Jožeta Lacka, dr. Jožeta Potrča, Rudija Ilca, Franc Osojnika in druge komuniste iz našega območja odpeljali v taborišče Medjurečje. Po razsulu jugoslovanske vojske so Nemci dne 8. 4. 1941 vkorakali na Ptuj. Že isti mesec so po seznamih kulturnega pozaprli večji del zavedne inteligence. Maja so ustanovili tudi zapore na Borlu, kjer so zapirali ljudi za izselitev v koncentracijska taborišča ali pa za streljanje v Mariboru in Celju.

Kako pa je bilo v letu 1941?

»Poleti 1941 so v partizane na Pohorje iz našega območja odšli Franc Peršon, Rudi Žnidarič, Karel Arnuš, Zvonko Sagadin in njegov oče Jože. Že istega leta so bili ustreljeni tudi talci z našega območja, med njimi organizatorja upora v občini dr. Metod Špindler in Franc Toplak ter Jože Kerenčič.

Za ptujsko območje je bil v oktobru leta 1941 ustanovljen odbor OF v Korenovem stanovanju na Ptujju. Spomladi leta 1942 je bil v Lackovi rojstni hiši v Kicarju sestanek aktivistov OF, na katerem je bil tudi sekretar PK KPS Sergej Kraigher. Na pobudo PK KPS za Štajersko

je bila aprila 1942. leta ustanovljena Slovenjgoriška četa. Ta je bila do zadnje bitke dne 8. 2. 1942 najaktivnejša partizanska organizirana enota v tem delu Štajerske in velika moralna opora narodnoosvobodilnemu gibanju v Sloveniji.

Kaj pa potem, ko je izkrvala Slovenjgoriška četa?

»Po padcu te čete in zaradi okupatorjevega nasilja je upadlo tudi osvobodilno gibanje. Ponovno se je začelo razvijati splomladi, oziroma jeseni leta 1943, ko so prišli Cvetka Praprotnik-Štefka, Tone Žnidarič-Stefan, Franc Belšak-Tone in Milko Golob-Srečko. Splomladi leta 1944 je bil ustanovljen Haloški vod, ki je bil po izdaji obkoljen. Razen Antona Zunkovića, ki so ga ujeli in pozneje ustrelili v Gradcu, so vsi borci padli.

Istega leta so na našem območju delovale tudi ciklostilne tehnike v Muretincih, Stogovcih, Rotmanu in v Slovenji vasi. Pozno spomladi so bile ustanovljene releejne TV kurirske postaje.

V tej zbirki je prikazano še delovanje nekaterih Ptujčanov širom naše domovine. Med njimi imajo pomembnejše mesto Dušan Kveder-Tomaž, Franc Čuček-Črnjivec, kurir glavnega štaba NOV in POS, in Tone Žnidarič, načelnik štaba 18. divizije leta 1944. Zbirka se končuje z osvoboditvijo Ptujja, ko so v mesto vkorakali borci prve Prekmurske brigade, bolgarski polk in borci Haloške čete.

Drago Miklavec

Polarno merjenje moči

Območje severnega pola po strateški pomembnosti in potencialni nevarnosti za svetovni mir resda ne moremo primerjati z Bližnjim vzhodom in Srednjo Ameriko, vendar se je razmerje sil na tem delu sveta in merjenje moči med velesilama po sestrilivni južnokorejskega boeinga močno zaostri. V ameriških virih navajajo, da so ZDA zaradi »sahalinske krize« na arktična prostranstva drugič po drugi svetovni vojni poslala vojne ladje, ki zdaj plujejo tesno ob sovjetskih podmornicah, ob tem da se tudi koridorji vojaških lovcev obeh strani dobesečno križajo.

Novice ugledne ameriške revije Newsweek potrjujejo, da se merjenje moči zaostrojuje tudi na območju severnega tečaja. ZDA so prvič v minulem desetletju obnovile podmorniške patrulje v arktičnih vodah, po drugi strani pa naj bi Sovjetska zveza prav tam namestila tudi nove jedrske podmornice vrste typhon. Menda so na območju Sibirije v stalni pripravljenosti raketni izstrelki vrste SS-20, ki lahko v najkrajšem času zadenejo cilje na Aljaski in v Kanadi.

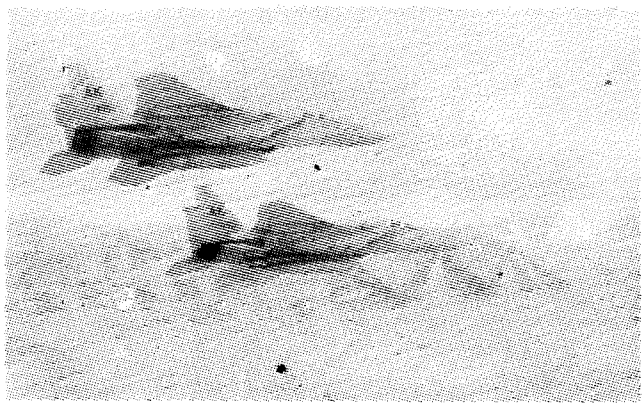
Obrambni strokovnjaki v Pentagonu so nekoč verjeli, da je uvedba medcelinskih balističnih izstrelkov in raziskovalnih satelitov (ICBM) okrepila arktično obrambno črto. Vendar zdaj menijo, da je nov razvoj na področju protipodmorniške tehnike močno spremenil razmerje sil, tako da je na primer ameriški predsednik med svojo turnejo po Daljnem vzhodu med drugim obljubil tudi okrepitev obrambne črte na Aljaski, ki naj bi jo izpopolnili z novimi radar-skimi sistemi.

Sovjetski jedrski izstrelki povzročajo ameriškim strokovnjakom ne-

malo sivih las. Trdijo da ima ameriška arktična obrambna črta vrsto vrzeli. Eden izmed njih celo misli, da ameriški pogajalci vse preveč razmišljajo o sovjetskih izstrelkih iz Murmanska, da pa zanemarjajo rakete SS-20, ki utegnejo z dokajšnjo lahkoto zadeti cilje v Kanadi kot tudi v ZDA. Seveda so mnenja v ameriškem taboru različna. Nekateri še vedno zatrjujejo, da so ameriški cilji povsem varni pred sovjetskimi izstrelki, drugi pravi, med njimi je tudi ameriški letalski poveljnik na Aljaski, da so ameriški radarji neučinkoviti za nizke prelete sovražnih raket ali letal. Eden izmed slednjih je izjavil, da lahko sovjetska letala v ugodnih razmerah priletijo celo do Nebraske in da namestitev posebnih radarjev v 48 ameriških zveznih državah ne pokriva strateško pomembnega območja Aljaske.

Seveda so takšne izjave, naj bodo verodostojne ali ne, del žolčnih razprav in voda na mlin zahtev za povečanje ameriškega vojaškega proračuna, ki je že zdaj velikanski (250 milijard dolarjev). Kljub temu v Washingtonu ugotavljajo, da imajo ZDA v

podmorniškem merjenju moči na severnem polu še vedno prednost. V isti sapi namreč poudarjajo geografsko lego, ki naj bi Sovjete mučila vse od časov carske Rusije, namreč da morajo sovjetske

Ameriška lovca F-15 na rutinskem preletu čez prostranstva Aljaske. Letala se čisto približajo sovjetskim lovce, ki so v zraku s podobno nalogo.

ladje ali podmornice, ko izplujejo iz pomorskih oporišč, mimo številnih, zanje še kako ranljivih točk.

Tako morajo na primer plovila iz Murmanska, če želijo zapluti v Severni Atlantik, skozi strateško pomemben pas med Grenlandijo in Dansko ter naprej med Islandijo in Veliko Britanijo. Na

drugi strani, na Daljnem vzhodu pa morajo, če želijo iz Ohotskega morja, mimo japonskih ozemeljskih voda in Kurilov. Seveda so območja okoli oporišča Petropavlovsk in polotoka na Kamčatki močna ovira tudi za ameriške podmornice. V Washingtonu se tolažijo, da ima sovjetska flota redkokdaj v pogonu več kot 15 odstotkov svoje podmorniške flote, medtem ko imajo Američani menda okoli 60 odstotkov. K temu dodajajo, da so ameriške podmornice tišje, da so manj ranljive, da

ge tajnosti. ZDA in njeni zavezniki v okviru pakta NATO so menda v minulih štiridesetih letih razvili mrežo prisluškovalnih sistemov s kratico SOSUS, ki beležijo dogajanja v globinah arktičnih voda, od Norveške, Islandije in Škotske. Sistem SOSUS menda z računalniško naglico zbere aktualna podatke o lokaciji nasprotnikovih ladij, letal ali podmornic, sam sistem pa, kot zatrjujejo Američani, pomeni občutno prednost pred SZ.

Seveda se tudi Sovjeti radi pohvalijo, da se lahko mirno skrijejo pod debele arktične plošče ledu, zatem pa menda celo izstreljujejo svoje najmodernejše izstrelke. Največ zaslug pri tem imajo ravno podmornice typhon, ki lahko izstrelijo do dvajset medcelinskih raket z več jedrskimi glavami. Obenem so že dokazali, da lahko njihove podmornice zaplujejo v norveške fjorde, ki v zimskem obdobju zaradi zalivskega toka niso zaledeneli, in jih tako lahko uporabljajo za svoja skrivališča.

Propagandna vojna je, kot kaže, tudi za polarna prostranstva nezadržna, prav tako pa tudi kopičenje najmodernejšega orožja v hladnih globinah arktičnih voda. Oboroževalna tekma in merjenje moči med supersilama ne poznata meja, in se kot povsod drugod tudi na severnem polu dogaja na meji razuma.

Miha Lamprecht

Božidar Gorjan šestdesetletnik

Kakor večini prvoborcev se je tudi Božidarju Gorjanu te dni življenje prevesilo v sedmi krog. Sem sodi pa tudi več kot štirideset let revolucionarnega in aktivističnega dela vse od prvih dni narodnoosvobodilnega boja naprej.

Vojna in delo za narodnoosvobodilno gibanje sta ga postavila v vrste ljubljanskih aktivistov, in tako je bil že 1941. leta sprejet v KPS. Od 1942. leta je bil med partizani, kjer je vse do konca vojne opravljal pomembne naloge, od komisarja čete do namestnika komisarja bataljona, Kozjanskega odreda, Četrte operativne cone, vse do namestnika komisarja Koroške grupe odredov

1944. leta. Nato je bil dodeljen Ozni, po osvoboditvi pa je ostal do 1952. leta v JLA. Potem so njegove delovne naloge in obveznosti sledile druga drugi, v pristojnosti ministrstva za zunanje zadeve FLRJ. Diplomatske naloge je opravljal v Trstu in v Londonu. Po vrnitvi v domovino je bil pomočnik republiškega sekretarja pri republiškem sekretariatu za občo upravo; naslednje leto je postal republiški sekretar za informacije, nato sekretar IS skupščine SRS, pa poslanec, delegat zveznega zbora...

Njegovo delo tudi po upokojitvi ni nič manj odgovorno in uspešno. Z obilico izkušenj je prevzel nekatere naloge kot član Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije za mednarodne odnose in predsednik takšne komisije pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije.

Gorjanova delavnost in izkušnje se še vedno izrazito kažejo v razvijanju mednarodne dejavnosti ZZB NOV Slovenije, predvsem v stikih z zamejci in še posebej z borčevskimi organizacijami naših neposrednih sosedov. Sem sodijo sedaj že tradicionalna vsakoletna srečanja borčevskih organizacij in organizacij žrtev vojne Furlanije-Juljske krajine. Celovca, Gradca ter ZZB NOV Slovenije in Hrvaške, ki so pomembna za utrjevanje sosedskih prijateljskih vezi. protifašističnega boja in predvsem boja za mir. Uspešni koraki v sodelovanju na zgodovinsko pomembnem področju med obmejnimi območji sosednjih držav so tudi že obrodili prve sadove in tudi pri teh ima Bogo Gorjan zasluge za izboljšanje ter poglobljanje sodelovanja. Pa bodi dovolj naštevanja in recimo praznovanju raje vse najboljše in - še veliko uspešnih akcij na vseh področjih njegove aktivnosti!

Predsednika italijanske republike Sandra Pertinija predlagajo za Nobelovega nagrajenca za mir

S simpatijo in odobravanjem

Na norveško veleposlaništvo v Rimu se je v zadnjih tednih usul iz vse Italije pravi plaz brzojav, ki predlagajo predsednika italijanske republike Sandra Pertinija za kandidata za Nobelovo nagrado za mir v letu 1984. Vseposod so politične sile, občinske in druge krajevne uprave, sindikati in borčevske organizacije ter državljani z zbiranjem podpisov skoraj bi lahko rekli plebiscitarno podprli to kandidaturu, kar priča o tem, da je Pertini danes v Italiji živi simbol človeka, ki je vse svoje življenje in vse svoje sile zastavil za uveljavljanje vrednot miru in demokracije. Spomnimo se njegovo trnove poti v mladih letih, ko je okusil izgnanstvo, ječo in fašistično nasilje. Kot zagnan partizanski borec je prispeval k stritju fašizma, po vojni pa je vseskozi vestno opravljal odgovorne politične funkcije z največjo možno poštenostjo, moralno neoporečnostjo in v pravem demokratičnem duhu. Vselej se je znal in se še danes odločno postavlja kot neomajen zagovornik demokracije, pravične družbene ureditve in miru tako v Italiji kot v svetu.

Pertinijeva kandidatura je

Boris Simoneta

Kritična ocena neodgovornosti

Živahni stiki z mladimi

Redna letna volilna konferenca borčevske organizacije Zadobrova Sneberje je minila v znamenju živahnih, tu in tam že ostrih razprav o vrsti vprašanj, ki vznemirjajo nekdanje borce. Kritično so ocenili ravnanje nekaterih ne(odgovornih) ljudi na višjih položajih, ki, po njihovem mnenju, ne čutijo dovolj odgovornosti do družbenih sredstev, niti ne spoštujejo dogovorov. Dveletno delo članov odbora je bilo vsega kor dobro, še posebej velja to za skrb za ostarele in bolne člane organizacije.

Zadobrovsko-snebrski borci so zadovoljni s prenašanjem izročil NOB na mlajše rodove. Zelo tesno so povezani z osnovno šolo. Posamezni člani organizacije čes-

krat obiskujejo šolo in pripovedujejo svoja medvojna doživetja. Ocenili so, da je vodstvo šole sestavilo zelo dober učni program in da se je v celoti izkazalo tudi pri tekmovanju za Moškričevo značko.

Med borci vlada zaskrbljenost, so poudarili, zaradi razmer v svetu. Odpirajo se krizna žarišča, ki jim ni videti konca, medsebojni in mednarodni spori se ne rešujejo na miroljuben način, oboroževalna tekma se stopnjuje. V zvezi s temi dogodki in položajem v svetu so sestavili peticijo, ki jo objavljamo.

Krajevno organizacijo ZB NOV Zadobrova - Sneberje bo še naprej vodil dosedanji odbor na čelu s Stanetom Bobnarjem.

Tončka Kokalj

Zavedamo se posledic oboroževalne tekme

Mi, borci, s skrbjo sledimo nevarni oboroževalni tekmi in zaostrenemu mednarodnemu položaju, predvsem v odnosih med velesilama, ki nosita levji delež odgovornosti za mir v svetu.

Vsi, ki smo doživeli strahote druge svetovne vojne, se še tembolj zavedamo nevarnih posledic oboroževalne tekme, kopičenja nuklearnega in kemičnega orožja, nasilnega vmešavanja v notranje zadeve drugih držav, nameščanje raket in drugega orožja. Vemo, da lahko vse to privede do vojne neslutnih razsežnosti, do uničenja človeštva in možnosti za življenje nasploh.

Največjo odgovornost nosijo pred državniki. Od njihove politike in ukrepov je odvisno, ali bo človeštvo zašlo v katastrofo ali ne. Njim velja ta poziv. Želimo in zahtevamo, da zastavijo vse svoje sposobnosti, predvsem pa razum, da se svet izkoplje iz kriznega stanja, da se nadaljuje mnogo varnejša pot pogajanj, da se zmanjšajo zaloge nevarnega orožja.

Mi, borci, podpiramo miroljubno politiko naše države in njeno prizadevanje za mir, razorožitev, mirno sožitje vseh narodov sveta in napore Združenih narodov, gibanje neuvrščenih, kakor tudi razvijanje dobrih odnosov naše države z vsemi državami, predvsem s sosednjimi.

Izražamo solidarnost z borci za mir v domovini in v svetu ter se s svojimi hotenji pridružujemo širokemu svetovnemu gibanju za mir in sožitje med narodi.

Različni oceni jeseniškega in kamniškega župana

Januarja 1942. leta so po Gorenjski nalepili letake z obvestilom, da so v Dragi ustrelili 15 mladincev »zaradi udejstvovanja za komunistično stranko, udeležbe na prepovedanih shodih, kjer so bila sklenjena teroristična in sabotažna dejanja, zaradi izdelovanja in razširjanja prepovedanih letakov komunistične stranke ter zaradi podpiranja morilskih tolp.«

Po smrti sekretarja jasiških skojevcev Ferda Korena v prvi bitki Jeseniške (Cankarjeve) čete na Obranci prvega avgusta 1941. leta sta na Jesenicah rasli dve skojevsko-mladinski organizaciji. Prva je delovala na Javorniku, druga pa v Podmežaklju. Na Javorniku sta jo vodila Mimica Zupan in Kurt Okrožnik, na Jesenicah pa Stane Balanč. V teh skupinah so sodelovali mladinci, skojevci in mladi partijci.

»Na skojevske sestanke pri Balanču v Podmežaklju je prihajal inštruktor PK SKOJ Tugomir Vidmar iz Kranja, ki je v drugem letniku šolanja v vojni pomorski akademiji v Dubrovniku dočkal razpad stare Jugoslavije,« mi je pred leti pripovedoval Mirko Dimc. »Tam je vsak teden prinesel letake, ki smo jih trosili po Jesenicah in Javorniku. Po zidovih smo pisali parole in tako dramili narodno zavest. S Korenovim Ferdom, ki je odšel k partizanom, sem se večkrat sešel v hosti, 50 metrov od ceste, pri zadnjih hišah na Polanah. Stanko Sekardi je prihajal na našo zvezo sto metrov nad streliščem v Podmežaklju.

Stane Balanč je bil kovač revolucionarne mladine v Podmežaklju. Z javorniški mladinci smo imeli dva sestanka. Opravili smo nekaj skupnih akcij. Prva je bila poleti 1941, ko so po hišah in zidovih ob cesti med Javornikom in Jesenicami mladinci s čopičem in barvo pisali gesla.

Pred vojno je bil prvi december državni praznik, dan zedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev. Dober teden smo skojevci iz Podmežaklje premišljali, kakšno naj spet zagodemo okupatorju. Javorniški mladinci so na Koroški Beli izobesili državno zastavo, v Podmežaklju pa smo se na Balančev predlog odločili za izredno drzno dejanje.

V pozni večerni uri smo se Balanč, Lah in jaz vzpenjali v pobočje Mežaklje. Kopasti oblaki nad Jesenicami so se približevali v soju žarečih plavžarskih peči. Na skalovju, ki je dobro vidno z Jesenic, smo narisali velik srp in kladivo. Risal je Balanč, z Lahom pa sva ga držala na vrvi. Ob enajstih ponoči je Balanč več kot pol ure visel nad prepadom. Pri tem nismo pomislili na nevarnost, saj bi se v pečinah lah-

ko ponesrečili, nismo pomislili na znojne kaplje, ki so v mrzli decembrski noči kapljale s čela. V naših srcih je tlel plamen ponosa, ker smo z drzno akcijo kljubovali sovražniku.

Zjutraj so Jeseničani strmeli v skalovje in se čudili junakom, ki so narisali srp in kladivo, Nemci pa so prekinjali bandite, ki jim kalijo mir.

Nikdar nismo pomislili, kaj bo, če nas bo kdo izdal. Aretacije so nas presenetile; lahko rečem, da sploh nismo računali na možnost, da nas bodo nekega dne uklenili na policiji.

Aretirali so me 24. decembra opolnoči. ...

Ime Mirka Dimca je tudi na letaku, toda niso ga ustrelili. Do konca vojne je bil v Dachau, umrl pa je pred leti.

Od vseh so najbolj mučili Balanča. No, tudi tu je treba povedati resnico. Jeseniški gestapovci so imeli zelo lahko delo z lovom za organiziranimi mladinci. Nekateri so jim dobesedno sami zlezli v kletko. Druschke in Zwick sta na primer aretirala Stanka Laha, delavca železarne. Uklenjena sta pripeljala do bližnje Balančeve hiše. Mati in sestra sta rekli, da je Stanko nekje na Jesenicah. Druschke je zahteval, da se mora oglasiti na gestapu, kjer ga bodo nekaj vprašali, potem pa izpustili. Sekretar SKOJ se je vrnil domov. Sestra je zahtevala, da gre brat Stanko takoj v ilegalo, mati pa, naj gre k Druschkeju. Stanko Balanč je še istega večera šel na gestapo, kjer so ga takoj položili na mizo in silovito pretepli ter vso noč zasliševali. Svojo nepremišljenost je plačal z življenjem.

Predvojni smučarski skakalec Jože Zalokar (skakal je na planiški skakalnici) ni bil doma, ko so ga dopoldne iskali gestapovci. Kljub temu, da je bil o tem obveščen, jih je popoldne pričakal doma. Čez mesec

dni je bil že mrtev z drugimi mladinci v Dragi.

Od vseh, ki so bili ustreljeni v Dragi, je ob aretaciji skušala pobegniti le 18-letna Mimica Zupan z Javornika. Bila je zaposlena v trgovini. Bila je v skladišču, ko so prišli gestapovci in glasno vprašali, katera je Zupanova. Ko je to slišala, je smuknila skozi zadnja vrata in začela bežati po polju proti Savi. Zwick je streljal za njo, Mimica se je ustrašila in se ustavila. Hudo so jo mučili in potem ustrelili.

Skupaj z jeseniškimi in javorniški mladinci sta bila ustreljena Tugomir Vidmar iz Kranja

Prizori iz Drage na lanskim spominski slovesnosti ob dnevu mrtvih

in Rudi Papež, primorski emigrant s Kneže v Baški grapi. Pred vojno je bil dve leti sekretar kranjskega partijskega okrožja. Bil je med organizatorji vstaje v kranjskem okrožju, njegova dejavnost pa je presežala te meje.

Iz Kamnika sta bila ustreljena 28-letni trgovec Teodor Bombač in občinski uradnik Ciril Benkovič. Bombač je iz svoje trgovine dajal blago za partizanske enote. Bil je žrtev izdaje partizanskega dezertarja. Benkovič je bil v organizirani skupini OF na občini.

Zanimivo je, kako sta na ustrelitev te skupine ravnala kamniški in jeseniški župan.

Jeseniški župan Karel Luckmann je v vrednem poročilu med drugim zapisal:

»Razglas o 13 izvršenih smrtnih obsodbah (razglas je objavil 15 imen, opomba J. V.) nad Jeseničani in Javorničani je naredil velik vtis. Medtem ko so prej, pred usmrčitvijo, govorili le o nedolžnosti zaprtih, se zdaj ve, da so bili vsi močno obremenjeni.

Gestapo je v zadnjem času izvedel številne aretacije. Šlo je v glavnem za ljudi, ki so dajali denarne prispevke za OF ali so ta denar zbirali. Nenehno me svojci zaprtih nadlegujejo s prošnjami, da bi pomagal tem ljudem. To načelno odklanjam in zagotavljam, da bodo zaprti izpuščeni, če niso zagrešili ničesar. Če pa so tičali skupaj s partizani ali te podpirali, morajo pač sprejeti zaslužen kaznen. Prebivalstvo je bilo dovolj posvarjeno. ...

Odloimek iz poročila kamniškega župana:

»Z objavo ustrelitve 15 tako imenovanih komunistov je uničen naš politični uspeh. Med temi sta dva iz Kamnika. Gre posebej za 25-letnega Cirila Benkoviča iz Kamnika, ki ga je vsak dobro poznal in o katerem je vsak vedel, da je bil miren in popolnoma dostopen človek. Vem, da je bil po nesrečnem

naključju zapleten v stvar, s katero sam ni imel nič opraviti. Poleg tega je gestapo na moje prošnje in na prošnje njegovih staršev zatrdil, da ni močno obremenjen. Staršem je bilo večkrat obljubljeno, da bo izpuščen. Ljudje menijo, da so žrtve teh streljanj nedolžne. Poslušati moram številne pripombe (izjave) občanov, naj bi se policija raje potrudila, da bi odstranila prave bandite. Ne pa, da popolnoma nepomembne udeležence ustrelijo kot talce. Ljudem težko pojasnujem te poglede (gestapa). Natančno vem, da ustrelitve, ki so zamišljene kot zastraševalne, še zdaleč ne dosežejo namena. Celov primeru Benkoviča so povzročile vznemirjenje in popolnoma pokopale zaupanje v nemške oblasti.

Lahko izjavim, da je objava nadaljnjih ustrelitev popolnoma brezpredmetna, za delo našega gradnje pa nam zelo škoduje. Nujno prosim, da ne bi več razglašali take ustrelitve (justifikacije), ker nam izničujejo sadove našega dela.«

Jože Vidic

Ob 66-letnici upora kotorskih mornarjev

Dne 1. februarja 1918 je ob dvanajsti uri topovski strel na St. Georgu naznanil vsem ladjam avstro-ogrsko mornarice v Boki Kotorski, da se je začel revolucionarni upor, ki je zajel 40 ladij in 5000 moč, pripadnikov vseh zatiranih narodov avstro-ogrsko monarhije. Upor je nastal pod vplivom socialistične revolucije v Rusiji. Bokeljski mornarji so z orožjem v roki zahtevali svoje pravice in svobodo. Nečloveško ravnanje z mornarji, slaba hrana in druge nadloge so pospešili revolucionarna stremeljenja v avstro-ogrski mornarici in pripeljali do upora.

Najpogumnejši mornarji Franjo Raš, Mate Brničević, Ante Grabar, Marcel Calligaris, Rudolf Sagner in drugi so znali izkoristiti razpoložene med brezpravnimi mornarji vseh narodnosti in hudo nezadovoljno lačno množico militariziranega prebivalstva iz Djenovičev in Tivta, jih organizirati in povesti v boj proti reakcionarnim častnikom in vodstvu na čelu s kontraadmiralom Hansejem. Andjelko Kalpič opisuje upor kotorskih mornarjev: »V enoglasnem hura, ki je zaoril iz tisočih grl na topovski znak s St. Georga, v visoko vzdignjenih rdečih zastavah na jaborih, se je kazala zahteva revolucionarjev po koncu vojne in miru in po izboljšanju socialnih razmer. Te zahteve je odločno postavila skupščina mornarjev-revolucionarjev v svojem razglasu avstrijski vladni in vodstvu mornarice.«

Podatki o uporu kotorskih mornarjev so spravljani v arhivu Rhovnega sodišča na Dunaju. Poročilo o vzrokih upora, ki ga je poslal von Gussek po obsodbi naglega sodišča, navaja za vzroke upora: močna nasprotja med moštvom in oficirji, slaba preskrba moštva, razkošna oskrba oficirjev, spekulacije s hrano, odmerjeno za moštvo, ki so jo prodajali na črno v oficirsko menzo, pomanjkljiva oblačila, malo dopustov, družine mornarjev so težko živele zaradi slabe prehrane, ostre kazni za majhne prestopke, nobenih možnosti za prošnje in pritožbe in nobene možnosti za ugoditev le-teh, nikakršne pravičnosti itd.

Upor kotorskih mornarjev ni imel dolgega življenja in je kmalu doživel poraz. Glavne vzroke neuspeha gre iskati v slabi organizaciji, v parlamentarizmu, s katerim so uporniki hoteli uresničiti

svoja prizadevanja, v izoliranosti gibanja, ki se je omejilo le na Kotor. Vodstvo avstro-ogrsko mornarice je potegnulo III. divizijo ladjevja iz Pulja in s pomočjo vladi zvestih enot v Kotoru, obalnih utrd in oblub prisililo upornike v vdajo.

V tragičnem epilogu so dne 11. februarja 1918 ob šestih zjutraj ustrelili na pokopališču v vasi Škaljari pri Kotoru, kot vodje mornarskega punta, zaradi »upora« po 157. paragrafu avstrijskega vojnega sodišča: Franja Raša, vodnika, Antona Grabarja, mornarja, Jerka Šišgoriča, topničarja in Mata Brničevića, topničarja.

Upor kotorskih mornarjev pa ni izbruhnil samo zaradi socialnih problemov, pomembno vlogo pri tem je igrala tudi nacionalna zavest tlačenih narodov avstro-ogrsko monarhije. Od tod tudi hitra in nasilna intervencija vladajočih, ki so v tem uporu videli svoj skorajšnji poraz.

O uporu kotorskih mornarjev so v stari Jugoslaviji pisali malo, in še to povečini nepravilno. Srbski vojni ataše v Italiji major Nikola Hristić je v Padovi napisal o uporu poročilo: »Upor je rezultat leninističnih idej, ki so se tako razširile v avstro-ogrski monarhiji, da so znatno težile znano železno disciplino. Upor ni izzvan z željo po materialnem dobičku, temveč z željo vseh posadk, da se avstro-ogrski vladi vsili mir.« Poročilo majorja Hristića posebej opisuje upor v Kotoru: »Upor je bil mnogo resnejši v Kotoru, ki je bil zares osem dni v rokah boljševikov, kakor so se imenovali mornarji med seboj. Začel se je istega dne kot v Pulju in je trajal malo dalj, toda ugasnil je sam od sebe zaradi nezadostne organizacije. Razen nekaterih majhnih ladij so vse druge, ki so bile v Ko-

MILAN GUČEK

ODLOČILNI MET

Ob 40-letnici pohoda 14. divizije NOV in POJ na Štajersko sta izdali založbi Partizanska knjiga in Borec 2. del monografije Šercerjeve brigade avtorja Milana Gučka pod naslovom Pekoči sneg. Delo obravnava delež te enote v zgodovinski epopeji slovenskega partizanskega in narodnoosvobodilnega boja. Za pokušino objavljamo v več nadaljevanjih daljši odlomek iz knjige Pekoči sneg.

Ko sta maloprej s spremljevalcem Čopičem šla na ogled, kje bi se dalo prebiti morda brez streljanja, sta začutila nedaleč od sebe sovražnikovo skupino, ki je iskala in izbirala prostor, kamor bi postavili svojega hitrega šarca s pogledom, da bi zajel kar se le da največ obkoljenih. In še kar naprej to oklevanje. Nihče se ne gane.

Popadla sta ga bes in togota. Planil je in zasikal – saj vas bodo vse pobili, če se ne boste zganili! – če hočete, se prebijte, kurbe, z nami, če ne pa pocrkajte! ...

Obrnil se je in s svojim spremljevalcem Čopičem zakoračil navkreber, za njim pa je skočil še Viktor Avbelj-Rudi s spremljevalcem Milošem.

Glavnina divizije je ostala brez svojega komandanta, saj nihče v štabu ni vedel, kaj Vasja namerava. Da bi preprečil kakšne zle posledice tega nepričakovane zapleta, se je član divizijskega politoddelka Miha Čerin-Aleš kar na svojo roko odločil, ko se je kot komunist zavedel svoje odgovornosti za usodo Štirinajste – tako kot bi se tega morali zavedati tudi vsi drugi njegovi vrstniki, in je brez oklevanja zakladal namestniku komandanta majorju Luko – V imenu partije – prevzemil komando! – in tako presegel zadrego.

Ko je spregledal sedajle kritični in odločilni

trenutek za Štirinajsto namestnik divizijskega komisarja Matevž Hace, je zakričal glavnini – Komunisti naprej! – in so planili za Viktorjem Avbeljem-Rudijem in še nekaterimi štabovci v strm kolovoz, major Luka pa je brž skočil do 1. bataljona Šercerjeve brigade, ki je še ležal pod okopom pred Kaplanom.

Komandant Vasja in Rudi sta s spremljevalcem obstala nekaj deset raztezajev niže pod okopom, odkoder je sekal navzdol po kolovozu šarec, in se potuhnili. Medtem so borci Mirka Žnuderla in Tomšičeve brigade že dosegli Srakovnikovo domačijo, kjer sovražnika ni bilo več. Pri vsem tem zmagoslavju pa niso več mislili na nič drugega kot na lakoto. Ne da bi jim jed ponudili domači, so se prav basali z vsem, kar jim je za pod zob prišlo v roke.

V obeh strojničnih gnezdih pred Kaplanovo hišo je bila posadka pozorna le na čistino pred seboj in na gozd pod njo, od koder pa se je slabotno oglašalo orožje šercerjevcev: le toliko, da so dali vedeti – tu smo! Medtem pa se je močan oddelek tomšičevcev prebil še bolj proti jugozahodu od njih, da jim bo ob naskoku njihovo levo bočno zavarovanje. Oni za snežnimi okopi pred Kaplanom so začutili nemir tudi bliže sebe, v jarku na levo od svojih položajev, in so vanj začeli metati ročne bombe stilerice. Kot da bi slutili, da je tam zalezala

glavnina divizije, ki se pripravlja na odločilni naskok.

Komandant Vasja je vzel v desnico defenzivno ročno bombo stare jugoslovanske vojske kragujevko, ki je slovela po svoji učinkovitosti. Iztrgal ji je jeziček in jo že sikajočo podržal v za seboj iztegnjeni desnici in se pripravil na met. Rudi je medtem nameril in sprožil rafal brezostrelke navkreber proti okopu, ki je stal na križanju poti s Kaplanovega vrha, od koder je kar naprej žgal šarec. Vasja je vržl in – zgrešil.

Takoj se je oglašil šarec s še večjo ihto.

Vasja in Rudi sta to svojo uigranost poskusila še drugič. Spet nič. Šarec se je oglašil še v tretje – in v kolku je začutil Rudi, kako ga je speklo. Morda je strelec nameril na sekretarja brigadnega Skoja Šercerjeve Aljošo, Franca Požarja, ki je stal blizu Rudija, oblečen v svetlo rumeno rjav plašč iz krombi blaga, ki so mu ga vsi zavidali?

Ker se je medtem Vasja pripravil še za tretji met, je ranjeni Rudi stisnil zobe, sprožil, Vasja je vržl in – zadel. Kragujevka je padla natančno v sredo okopa in vse v njem raznesla ...

Takrat pa je završalo v jarku iz stotine grl – na juuurrrii! – To je bilo slišati k 1. bataljonu Šercerjeve in major Luka je zakričal šercerjevcevan svoj znani gromoviti – Na jurrii! – Huuurrrii! – Na juuurrrii! –

Z vseh strani je drvelo navkreber po pobočjih in po jarku Kaplanovega hriba gnano od neznanke sile vse, kar je moglo teči. Vse je hitelo, vse kričalo, oglušujoče, pošastno kričalo. Nič ni zadržalo že na pol norih, umazanih, kosmatih, zabuhlih, raztrganih in v cunjeh ovitih prikazni. Posebej se Luka si je dal duška jurišni pobesnelosti in zmagoslavju – za drevesom stoječ na strmem pobočju se je z nogami dobro usidral v tla in ob vsakem oglušujočem pozivu na juriš, ko ga je iztisnil iz grla, je vanj potočil še dodatek za moč in veselje. Za so-

vražnikov »šturmrum« je imel dobro protio-rožje – v domači žganjici.

Ob tem huronskem in peklenkem vpitju in naletu z vseh strani so žandarji pred Kaplanovo hišo poskakali iz okopov in jo ucvrli po drugi strani hriba navzdol s takšno silo, da se je sneg kar kadil. Za njimi pa so drveli pri zadnjih vratih še njihovi kameradi iz hiše. Zadnji se jim je priključil napol slečen, z nago zadnjico, ki se je utrjal iz majhne smrdljive lesenjače nad gnojem tik stile.

Tako je bežal oddelek elitne SS-orožniške motorizirane čete »Alpenland«, ki so opravljali zaporo na vsem tem delu bojišča. Šercerjevci so bili že stari »znanci« še iz bojev na nedeljo, 13. februarja, pri sv. Petru nad Lahomsko dolino.

Nič se niso maloprej dosti zmenili za streljanje zunaj hiše tile pri Kaplanu, ki niso bili dežurni v okopih. Brez vznemirjenja so sedeli za mizo in zajtrkovali iz velike črne železne skleda ajdove žgance, zalite z osladkanim ponaredkom ječmenove kave z mlekom. Ko so zagledali, kako oni bežijo iz okopov, so jo še sami pobrisali na vrat na nos za njimi, ne da bi sploh pograbili karkoli v roke. Šercerjevci so prihrumeli do Kaplanove domačije, ne da bi prenehali kričati »juriš!« in so na čelu s sekretarjem bataljonskega Skoja, nenehno bojevitim Lojzetom Okornom-Poldetom, kar vdrli vanjo skozi okno, ko so zlomili in vrgli okenske okvire. Borci so planili v hišo in prvi so se zagnali na mizo, grabili za odvrtjenimi še toplimi in vlažnimi žlicami ter metali vase ostanke žandarskega zajtrka.

Medtem pa so si upali v hišo že tudi domači iz kamre ... Gospodar je hitel nositi na mizo vse, kar je imel pri hiši, gospodinja pa je urno pristavila k ognju še drugo prav tako veliko skledo in brž zasula novo goro ajdovih žganjev. Tisti, ki niso mogli biti deležni nenadejane prvega obroka zajtrka, so se razgledali po

toru, razobesile rdečo zastavo in razorožile častnike. Še samemu admiralu Hanseju, komandantu vseh pomorskih sil v Kotoru, niso prizanesli. Zaprlji so ga na stari ladji Gaao »po ukazu posadke« kot talca in prejemal je obrok hrane kot navaden mornar. V rokah tako imenovanih boljševikov so bile ladje St. Georg, Karol VI, Helgoland, Novarra, stara križarka Franz Joseph in mnogo torpedovk. Moštvo ladij pri Kumbaru je tudi privolilo v upor. Centralni komite mornarjev je zajel tudi radijsko postajo in ko je bil upor na višku, je pozval dunajsko vladu, naj začne pregovore. Hkrati je komite poslal depešo tudi komitejem upora v Pulju in zahteval od njih natančno poročilo o razvoju

dogodkov. To depešo so zajeli na admiralski ladji 3. divizije. Komandant divizije, admiral Seidensack je ukazal, naj odgovorijo v imenu komitejev, da prihaja v Kotor 3. divizija na pomoč upornikom. Upor na ladjah 3. divizije je bil najslabotnejši in na njih je bil najprej postavljen red. Medtem ko je vlada prejela resne vesti o dogodkih v Kotoru, so v Pulju – kjer je bil pravzaprav samo vojaški štrajk – postopoma uvedli red. Tedaj so se odločili, da pošljejo 3. divizijo kot najzanesljivejšo v Kotor. To je bil začetek konca. Admiral Seidensack se je začel takoj pogajati z uporniki in zagrozil je, da bo potopil ladje, ki se ne bodo hotele vdati. Admiral Seidensack je s pomočjo vladi zvestih la-

dij in forov na kopnem preprečil revolucionarnim kotorskim mornarjem nadaljevanje vstaje.

Malo pred kotorskim uporom je Lenin v »Pravdi« (6. novembra 1917) zapisal: Nikdar se ni treba poigravati z uporom, toda kadar je že izbruhnil, tedaj je treba iti do konca!

Te Leninove besede so služile za geslo revolucionarnemu nemškemu dramatik Friedrichu Wolfu (ki je bil med drugim tudi ladijski zdravnik) pri pisanju drame »Kotorski mornarji« (Die Matrosen von Cattaro). V tej drami je popisal upor kotorskih mornarjev. Nemška literarna zgodovina ugotavlja, da Wolf ni samo dramatičar revolucionarnega dogodka v boju proti vojnim

hujskačem ter nadaljevalcem vojne. Vprašanje po pravici upornega mornarja Franca Raša ni pomembno samo za prvo in drugo svetovno vojno, ampak je še danes pereče kot nekdanj: »Kaj ni mogoče, poročnik? Da šest tisoč mornarjev, ki hočejo mir, odžaga dvesto častnikov, ki jim je vojna postala podjetje... In da se milijoni delavcev in vojakov ne trudijo, da bi umrli za nekaj tisoč vojnih dobičkarjev. Mar to ni mogoče, poročnik?«

Kljub temu da je upor kotorskih mornarjev propadel, ga velja zapisati med svetle zglede revolucionarne preteklosti naših narodov. Kotorski mornarji so se že leta 1918 bojevali za lepšo in pravičnejšo prihodnost.

Dušan Mevlja

Sedemdeset let gradnikovca Toneta

Bajtar Božič iz Baške grape, ki se mu je v dveh zakonih rodilo šestnajst otrok, resda jih je nekaj zgodaj umrlo, z življenjem ni imel velike sreče: dela ni bilo, lačnih ust pa preveč.

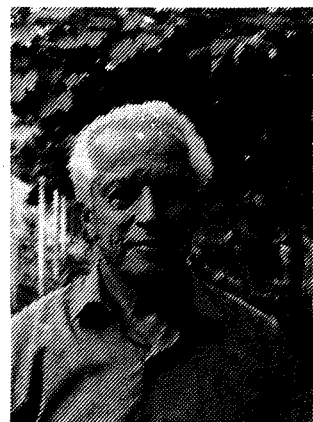
Tega se je kaj hitro zavedel tudi Tonček iz drugega zakona. Ko je oče kmalu umrl, je skrb za številno družino prevzela mati, za njo pa Tone.

Od tod naprej se je Tone-tovo življenje vijugalo navzgor in navzdol. Bolj navzdol. Etiopija, Albanija, Torino. Leto 1942. Začasno odpuščen kot bolnik.

Že pozimi tega leta pa seveda spomladi je Tone Božič uspešno delal v Baški grapi kot aktivist na terenu. V februarju 1943 je postal predsednik na novo ustanovljenega temljinskega vaškega odbora OF, sedem dni pozneje pa je z Maksom Kogojem odšel v 1. četo 1. bataljona Soškega odreda. Junija istega leta so Antona povišali v političnega komisarja čete. Vse do osvoboditve je prebil v Gradnikovi brigadi in se udeležil številnih bojev, ki jih je imela ta brigada po vsej Primorski: pri napadu na Podnart in na obrambnih položajih pred Trnovim nad Gorico je bil laže in huje ranjen.

Vmes se je Tone udeležil partijskega tečaja na Vojškem, dodelili so ga za političnega komisarja druge-

mu bataljonu Gradnikove brigade, februarja 1945 pa je postal politični komisar zaščitnega bataljona 31. divizije. Vse do prvih dni maja, ko je kot bataljonski politični komisar prišel v brigado, si je izpopolnjeval znanje v politični šoli glavnega štaba pri Črmošnjicah.

Marsikam ga je še pripeljala pot: v Ljubljano, na Jesenice, Kranj, kjer je končno dočkal zaslužen pokoj.

Tone in Alenka, oba sta v Avčah, kjer sta se lotila obnove stare hiše, znana družbenopolitična delavca, oba borca Gradnikove brigade. Nekateri pač vprašujejo, kdaj neki bo Tone spregel in se miren in zadovoljen vendarle ustalil?

So ljudje, ki tega nočejo – in ne zmorejo.

Ciril Zupanc

Ranjeni iz 14. divizije

Stanko Bratina-Bratož, ki je v prvem skupnem zavetišču za ranjence 14. divizije ležal na prvem desnem pogradi pri vходу v drvarsko kočjo ob potoku Ručnik v bližini Matkovega kota pri Logarski dolini, je bil rojen v Trstu. Že februarja 1943 je odšel v bataljon Simona Gregorčiča na Vipavskem. Spremljal je mobilizirance s Primorske v Šerčerjevo brigado. Kot obveščevalec drugega bataljona Šerčerjeve brigade je bil ranjen v roku 17. februarja 1944 na Paškem Kozjaku in v Rastkah nad Ljubnem 24. februarja 1944 v stegno. Ves izčrpan je z zadnjimi močmi priganil sneg do kmetije Ratih v Bistri. Pomagali so mu tudi Špesovi fantje iz Bistre. Ob mraku je prilezel v hišo. Fantje so ga spravili na skedenj in ga pokrili s slamo. Skozi špranjo je lahko opazoval okolico. Zjutraj je prišel Ratihov Jožko z nekaj borci Koroškega odreda, med njimi je bil tudi komandant odreda Ivan Uranič-Drago. V hiši so ga položili na šotorsko krilo in ga obvezali. Bratinove rane so močno smrdele po gnilem mesu, tako da je nekaj borcev moralo iz sobe. Le Janko Kuster-Korošec je zdržal do konca.

Borci so ga nato odpeljali proti Prosenčevemu vrhu.

Pri Prosenču so na sani naložili še Alojza Kodeljo, kmečkega sina iz Dupelji pri Vipavi. Že v začetku februarja 1943 je vstopil v Severno-primorski

Stanko Bratina-Bratož

kaj dneh so prišli partizani VKO, da so obvezali rane. Naslednji dan se je na saneh pridružil Bratina. Ko ju je konj peljal po jamastem kolovozu, so sani poskakovale čez kameenje in korenine ter obema ranjencema povzročile močne bolečine.

Po dolgi in naporni vožnji v visokem snegu in mrazu so ju

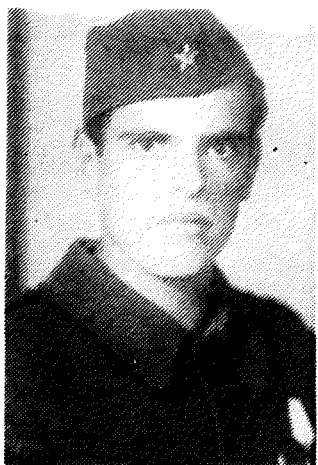
pripeljali v Rob in po kratkem počitku nadaljevali do Martinca, kjer sta ostala nekaj dni. Nato so z vožnjo nadaljevali do Žibolta (Pri Nežki), od tam pa so ju prenesli v zbirno bolnišnico – drvarsko kočjo ob potoku Ručnik pod kmetijo Žibolt. V tej koči je že bilo nekaj ranjenih in ozebljih borcev 14. divizije.

V tej partizanski bolnišnici v drvarski koči so se zdravili še tile borci 14. divizije: Iva Grizon iz Dekanov pri Kopru, Aldo Breazzano iz Trsta (manjkajo podatki), Vinko Dulmin iz Ribnice na Dolenjskem, Jakob Knaus iz Črnega potoka pri Kočevju, Ivan Lavrič-Stane iz Loškega potoka, O. Pavle Manfreda iz Mosta na Soči, Alojz Moravec iz Prestranka, Ivan Smrdelj iz Knežaka, Savo Vrtačnik-Krn iz Ljubljane, Jože Andolšek-Janko iz Zimarice – Ribnica na Dolenjskem, Ivo Hudorovič iz Kanižarice (manjkajo podatki), Jože Cerjanec iz Rosanice pri Metliki, Franc Debevec (ni podatkov), Lado Bele iz Trnja – Pivka (ni podatkov) Ivan Bavcon (ni podatkov), Ivko Seražin (ni podatkov).

(Po izjavi Iva Grizona se je Seražin nekaj časa zdravil v tej bolnišnici, ni pa bil na pohodu 14. divizije.)

Po odhodu dela 14. divizije iz Solčave 27. februarja 1944 so se zdravili pri kmetu Robniku, Alojziji in Janezu, do domače Ičaniku: Janez Mazi, Veliki Vrh-Bloke, Severin Nemec – Teklo iz Volčje drage pri Novi Gorici, Rudolf Lavrič-Gašper iz Gornjega polja – Straža na

Dolenjskem, umrl pri kmetu 22. marca 1944. Ostali borci, ki so ostali na Solčavskem na zdravljenju v VKO (Vzhodnokoroški odred), pri VOS ali pri političnih delavcih: Martin Košir-Viktor iz Gorič pri Golniku,

Alojz Kodelja

ostal pri VOS, Vovk (ni podatkov), Franc Udovič iz Slivnice pri Rakeku (ni podatkov), Olga Strukelj-Dunja iz Kožljeka pri Cerknici, ujeta 5. 3. 1944, Ivanka Kerčič-Vanja (ni podatkov), ujeta 5. 3. 1944, Anica Gabrijelčič (ni podatkov), ujeta 5. 3. 1944. Morda je bil še kateri?

Manjkajoči podatki so potrebni za monografijo o partizanskem zdravstvu na področju Koroškega odreda, zato prosim imenovane ali pa odbore ZB NOV iz teh krajev, da mi pošljejo manjkajoče osnovne podatke.

Anton Ikočič
63335 Solčava

hiši – na kupe je bilo vojaške opreme in orožja. Šestnajst telečnjakov, polnih odevi, perila, suhe hrane in streliva, zraven pa še nekaj pušk in ročnih bomb. Nekaj borcev si je pri prči nabasalo prazne mavzerice z naboji, stopili so k odprtim vlomljenim oknom in začeli streljati kar na slepo za ubežniki, le redki med njimi je natančno meril sedaj, ko je bilo streliva na pretek, na tiste, ki se jih je lepo videlo, kako se pehajo navkreber v nasprotni breg proti kmetiji Tučman. Nekdo od razigranih strelcev je rekel gospodarju, češ da se jim moramo zahvaliti, ko so nas pa tako lepo oskrbeli...

Medtem se je skozi poglavitno vrzel za glavnino nad Kaplanovo domačijo, tam, kjer je komandant Vasja uničil mitralješko gnezdo, tok beževih v prostost kar naprej preliv. Namesto streljanja se je razlegalo samo neznanosko kričanje in vpitje – na juuuriš. Huuuu-rraa... na juuuriš. V množici proti vrhu grabna plazečih se in gomazečih se, so kuharji in komoraši držali nad glavami lonce in ponve in kotličke, da bi jih obvarovali zadetkov – vse pa je tulilo in tulilo. Najbolj prisrebni iz prve skupine jurišnikov pa niso pozabili spustiti iz rok raztrešenega strojničarja tudi šarca in pobrati vse nabojnike in strelivo še v zabojih.

Marsikakšen ozeblji ali ranjenih nog se je komaj privlekel na vrh iz grabna. Na boljšem pa je bilo tistih nekaj, ki so jih nosili navkreber konji. Betežne ranjence, kar jih je bilo še v diviziji na nosilih, je bilo groza ob tem norem bežanju, da vsakdo misli le nase in da jih bodo soborci zapustili. V smrtnem strahu in ko so sami nemočni gledali, kako vse teče in hiti mimo njih, so začeli vpiti – Kam bežite? Ne pustite nas! Postrelite nas!...

Ko je bila zavesta, da je preboj uspel in da bo časa za umik zadosti, v vseh teh jurišnikih dovolj trdna, so začeli pobirati ranjence tisti iz zaščitnice, ki so bili še najbolj pri močeh. Nikogar niso zapustili, da bi ostal na milost in

nemilost sovražniku. Krepki Jože Ambrožič iz 1. Šerčerjevega bataljona je zagledal v snegu ležečega četrtega komisarja iz svoje brigade. Skočil je k njemu, da bi si ga optal na hrbet in ga ponesel prek – pa mu je mlahavo truplo kar zdrsnilo iz rok. Bil je že mrtev. Morda tudi ne od rane, ampak zaradi mraza.

Kot na krilih je poletel skozi vrzel na Kaplanov vrh na konjskem hrbtu privezan ranjeni Nace Zupanc. Mula pa se je trudila z ranjenim Murnom iz Lipovca pri Ribnici. Ležal je na hrbtu živali z iztegnjeno ranjeno nogo, ki je bila učvrščena med dvoje desk, z rokami pa se je držal grive. Mula je lezla pod smreko, na debelo obloženo s snegom. Sprožila se je veja in ta druge in nenadoma je žival in jezdeca prekril oblak snega, ki se ni in ni mogel poleči in se je kar najprej vrtinčil in kadil. Vse je tako kazalo, kot da je oba vzele zemlja.

Strahoviti bojni trušč niže okoli Kaplanja je odmeval tudi do Srakovnika. To je bilo zanesljivo znamenje, da se je zgodilo nekaj odločilnega. Brez posebnega povelja se je tudi z nasprotnega hriba usul plaz borcev. Ko so se spuščali v greben med obema vrhovoma, Srakovnikom in Kaplanom, so morali močno paziti na desni bok, ker je bil od tam, od Ravenske vasi nanje dober pogled. K sreči pa se se niso oni ubežni vojaki od Srakovnika razgledali, da bi izbrali in zavzeli dobre bojne položaje.

Medtem pa so enote bojne skupine Winkler vse bolj zategovale obroč okoli namišljenih položajev Štirinajste. Šerčerjevec Gams se je s svojimi soborci še vedno mastil pri Pikovih, ko je nenadoma planil v hišo stražar z novico, da je vsenaokoli polno Nemcev. Videl jih je pa tudi že sam Gams skozi okno. Ucvrl so jo ven in na begu mu je padel še eden soborec. Sedaj samo še trije, so drveli navzdol za nekimi drevesom je slonel ranjen šerčerjec, ki je

zaostal in ni mogel naprej. Zakričal je – Gams, ne tja! Više!

Gams jo je ucvrl še z enim od trojice navkreber, tretji borec pa je bežal po svoje in se zadet zvrnil v sneg. Ko se je Gams skušal prebiti do ranjenca za drevesom, da bi mu pomagal, je padel ob njem še četrti iz njegove patrulje. V meča je zadelo tudi Gamsa, vendar se je vrغل v kritje, in ko se je priplazil do ranjenca za drevesom, temu ni bilo več pomoči. Pokončal se je s pištolo.

Počitek onemoglih nosačev-ranjencev
Foto: Jože Petek

Gams se je na begu znašel v kolovozu, po katerem so šli v naskok k Pikovi domačiji. Hitel je, da bi bil čimprej pri svoji enoti. Pa je zagledal v grapi nad Srakovnikovim mlinom sovražnikovo zasedo. Niso ga opazili. Gams se je zaril v sneg in si izvrtal luknjo za vizir. Nameril je v strelca, a ga je zgrešil. Namerjeni je stoji gledal okoli sebe, kje je ta nevidni strelec in se je tako dodobra odkril. To pot je Gamsu mavzerica nesla bolj natančno, in ga je zadet v vrat, da se je zvrnil ob mitraljez. Pa je

prijel za ročico prožilca pomočnik padlega in je Gams iz svojega skrivališča podrl še tega in še naslednjega. Sedaj mu ni bilo več kaj čakati. Pognal se je iz snežnega okopa in utekel, kljub temu da so za njim streljali. Na sledi za brigado pa mu je bilo vedno bolj tesno. Vedno več je bilo ob široki gazi odvržene opreme, pa tudi orožja, takšnega, ki mu je zmanjkalo streliva. Kazalo je, da so mnogi odvrgli s sebe vse, samo da so bili lažji, ko so drveli navkreber. Sem in tja je ležal tudi kak otrpel borec, že brez življenja v sebi.

Winklerjevi vojaki, policisti in žandarji pa so pri svojem prodiranju pri Srakovskem mlinu pod Kaplanom naleteli že na tomiševce, ki so na levem boku še vedno imeli svoje položaje, ko so varovali preboj in umik glavnine. Vnel se je srdit boj ob trušču, kakršnega nobena stran ni bila vajena. Med ihtavo streljanje sta se mešala obupen jok in kričanje mlinarjevih otrok. Popadla jih je, vajene tišine in miru, smrtna groza, ko so se nenadoma znašli sredi tega nenavadnega pekla zunaj, in ko so se na ves glas drli.

V tem spopadu so imeli Nemci spricho dobrih položajev tomiševcev hude izgube, vendar slednjim ni bilo mogoče zdržati. Divizijski borci so zlagoma odstopali pod varnim kritjem gozda in teje pobočnici je uspelo, da se je splazila v premore, ko je za nekaj časa po preboju utihnilo orožje, južno pod Kaplanom in je še ujela glavnino za rep.

Pri Kaplanu pa so bili še vedno nenasitni šerčerjevci, ki so vztrajali že za druge ajdove žgance. Bili so že nadrobni in samo še vroča zabelina polivka jim je manjkala, ko se je okoli hiše znašlo nekaj tomiševcev, umikajočih se iz grape pod njimi, in so jim dali vedeti, da so vsem za petami Nemci.

(se bo nadaljevalo)

Hudo maščevanje poraženega okupatorja

Velika zmaga Južnoprimskega odreda

2. februarja 1944 na Ravnah pri Braniku

Pred štiridesetimi leti, 2. februarja 1944, so partizani 2. in 3. čete Južnoprimskega odreda pod poveljstvom Antona Šibelja-Stjenke izbojevali eno največjih zmag v zgodovini novega Južnoprimskega odreda.

V kraju Ravne (Dovce) pri Braniku so v zasedi pričakali močno nemško-fašistično motorizirano kolono in jo po hudem peturnem boju popolnoma uničili. Po poročilu operativnega odseka štaba 9. korpusa operativnemu oddelku Glavnega štaba NOV in PO Slovenije z dne 14. februarja 1944 so partizani uničili 36 Nemcev in 49 italijanskih fašistov, samih višjih policijskih podoficirjev, med katerimi sta bila tudi nemška major in kapetan, med fašisti pa kapetan in poročnik. Partizani so zaplenili veliko orožja, streliva, hrano, obleko in 120 tisoč lir. Vse avtomobile in ostali material so uničili.

Partizani so v tem boju izgubili osem borcev, o čemer priča spomenik, postavljen njim v čast na kraju boja na Ravnah.

Nemško-fašistična okupatorja sta se strahovito maščevala za poraz. Dne 15. februarja 1944 so se znesli nad nedolžnimi prebivalci Branika in Komna na Krasu. Požgali so 213 stanovanjskih hiš z gospodarskimi poslopji in nad šeststo ljudi odpeljali v koncentracijska taborišča v Nemčijo, odkoder se jih mnogo ni vrnilo. V Komnu so leta 1974 na ruševinah

požgane hiše odkrili spominsko ploščo o požigu vasi.

Novi Južnoprimskega odred – prvega je ustanovil štab Alpske operativne cone 13. februarja 1943 – so ustanovili 22. decembra 1943 iz četrtega – Stjenkovega – bataljona Kosovelove brigade. Južnoprimskega odred je takoj po ustanovitvi razvil veliko dejavnost. Razen velike zmage 2. februarja 1944 pri Ravnah pri Braniku, za kar je štab 9. korpusa v dnevnem povelju dne 2. februarja 1944 pohvalil vse udeležence akcije, je izvedel veliko uspešnih diverzantsko-sabotažnih akcij, ki so zelo poškodovale sovražni promet.

Glavni štab NOV in PO Slovenije je 9. februarja 1944 izdal tole dnevno povelje: »Enote Južnoprimskega odreda pod vodstvom komandanta Karla Nardina, namestnika komandanta Antona Šibelja in politkomisarja Lada Šviglja vodijo uspešne boje sredi nemških postojank, sredi močno utrjenih železniških in cestnih vozlišč, neposredno nad Trstom.

S spretno izvedenimi, drznimi sbotažnimi akcijami so manjše enote tega odreda uničile več vlakov na progi Trst-Ljubljana in na progi Trst-Tržič. 30. I. je bil uničen vlak pri Devinu in ustavljen promet za dva dni. Pri Sežani je bila razbita nemška kolona, ki je vozila orožje. Majhna odredna enota je v tem boju zaplenila 250 pušk. V petih drugih akcijah so enote tega odreda pobile čez

100 Nemcev. Za drznost in iznajdljivost izreka Glavni štab NOV in PO Slovenije borcem, politkomisarjem, podoficirjem in oficirjem Južnoprimskega odreda priznanje in pohvalo!«

Namestnik poveljnika Južnoprimskega odreda Anton Šibelja-Stjenka se je rodil 14. aprila 1914 v Tomačevci na Krasu. Izučil se je za mehanika. V letih 1938–1940 je bil večkrat preganjan in aretiran. Leta 1940 je pobegnil v Jugoslavijo, a se je kmalu ilegalno vrnil v Trst in bil ponovno aretiran. V zaporu je ostal do junija 1941. Po izpustitvi so ga policijsko nadzorovali. Doma je organiziral mladino za narodnoosvobodilni boj. Spomladi 1942 je odšel v partizane in kmalu postal komandir Kraške čete, v začetku leta 1943 je bil v Južnoprimskem odredu. Po kapitulaciji fašistične Italije je bil septembra 1943 poveljnik bataljona na goriški fronti. Zatem je bil nekaj časa poveljnik Kosovelove brigade, nato Dolomitskega odreda in zatem načelnik odseka za oborožitev pri štabu 9. korpusa. Med zadnjo sovražnikovo ofenzivo je padel 1. aprila 1945 na Vojskarski planoti nad Idrijo in je pokopan na partizanskem grobišču 305 padlih partizanov na Vojsčici pri Vojskem nad Idrijo.

Anton Šibelja-Stjenka je bil imenovan za narodnega heroja 14. decembra 1949, na rojstni hiši pa so mu 4. julija 1958 odkrili spominsko ploščo.

Jože Oblak

Vojaki nadaljujejo izročilo pohorskih junakov

Naši vojaki, zlasti pa starešine vojašnice v Slovenski Bistrici, ki ponosno nosi ime po Pohorskem bataljonu, vsako leto sodelujejo pri pripravah na osrednjo proslavo v občini, ko se vsi spominjajo padlih revolucionarjev za svobodo. V garniziji pripravijo poleg raznih športnih turnirjev, tekmovanj in srečanj z mladimi še partizanski večer.

Nanj med drugimi povabijo tudi številne preživele borce naše revolucije, ki se pogovarjajo z vojaki, starešinami in obujajo spomine na velike dni, ko se je rojevala

nova Titova Jugoslavija. Pripravijo tudi številne pohode po pohorskih gozdovih, po katerih so pred več kot 40. leti hodili pohorski borci, kurirji.

Vojake, zlasti pa njihove starešine poznajo skorajda vsi pohorski kmetje in skorajda ni večje delovne akcije na Pohorju, na kateri ne bi bilo tudi pripadnikov naše armade. Menijo namreč, da je danes še toliko bolj kot nekoč treba pomagati pohorskim kmetom, da se jim tako le nekoliko obdolžijo za vse, kar so med vojno storili za

partizane pohorski kmetje.

V vojašnici imajo tudi posebno – spominsko sobo kjer so kronološko uredili in še urejajo spominski material, ki mlade vojake v besedi in sliki spominja na junaški boj pohorskih partizanov. V prihodnje se bodo mladi, ki pridejo v garnizijo iz raznih krajev naše domovine, lahko že takoj v prvih dnevih seznanili z bojem in revolucijo borcev Pohorskega bataljona pa Zidanškove brigade, in drugih brezštevilnih pohorskih junakov.

Franjo Hovnik

Odprtost se je sprevrgla v zaprtost

Štirinajsta nam je prinesla svobodo

Zima, kakršna je bila februarjske dni 1944, ni prizanesla nikomur – tudi letos ne prizanaša. Podobenost budi spomine. Bilo je mrzlo, snega je nasulo kot že dolgo ne. Ponekod so zameti segli človeku čez glavo. Gorske poti so bile neprehodne.

Le nekaterih to ni motilo, ni smelo. Tiho, brez sledu so dršali koraki borcev divizije, utrjenost je vlekla noge k tlom. Proti Plešivcu pod Uršljo goro se je pomikala dolga kolona verujočih v zmago.

Ni jih bilo na Plešivcu, ki bi jim odrekli gostoljubje. Dali so jim, kar so imeli, in tega ni bilo veliko. Dva dni in dve noči so fantje počivali v domačijah Plešivca.

Po naključju sem se znašla med njimi, videla njihovo

trpljenje, v zaključino ovite noge, premrle in prezeble, da niti čevljev niso spravili nanje. Videla sem obvezane glave in roke in šele takrat sem spoznala, kolikšna je človekova moč, ko je treba braniti narod in domovino.

Ne da se prešteti spomni, ki me vežejo na tiste dni. Na dni, ko smo si bili drug drugemu brat in se bali za slehernega. Takrat smo si znali pomagati in se razumeti. Ob košnji smo se zgrnili, ob spravilu sadežev. Plug in

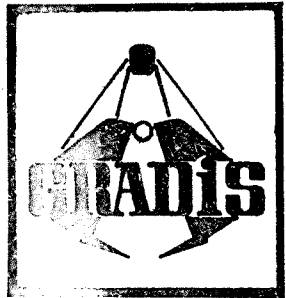
brano so vlekale pridne roke, Tako je bilo...

Danes pa... Zdi se, da smo vse preveč zaprti vase, zaprti v bloke, nihče se ne zanima za nikogar, sosed prezre soseda.

Nam je Štirinajste udarna divizija tako rekoč prinesla svobodo. Takrat, ko je prišla v našo vas, je vsakdo lahko spoznal, kaj pomeni naša vojska. Prižgala nam je luč svobode. To smo znali ceniti.

Vse tisto, kar se je spletlo v tistih dneh, bi moralo, razen trpljenja in svinčene toče, ostati za vselej v nas. Ljudje bi si morali pomagati med seboj. Ni vselej lahko, in kadar ni, bi se morali spomniti na divizijo. Na dni, ko je kljub hudemu le redkokdo klonil. Kljub žrtvam in strahovitemu nasilju.

Štefka Melanšek

**GRADIS
LJUBLJANA**

**GRADBENO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE N. SOL. O.**

TELEFON: H.C. 441-422
BRZOJAV: GRADIS LJUBLJANA
POŠTNI PREDAL: ŠT. 89
TELEX: 31216 YU GRADIS

- gradi industrijske, energetske, luške in hidro-tehnične objekte, mostove, ceste in druge zgradbe, objekte družbenega standarda in stanovanja za trg;
- izdeluje gradbene elemente, vse vrste betonskih profabrikatov, konstrukcijske elemente iz prednapetega betona;
- izdeluje in montira tipizirane industrijske hale in montira gradbene konstrukcije;
- izdeluje gradbene stroje in opremo;
- opravlja vsa hidroizolacijska dela;
- izdeluje jeklene konstrukcije;
- projektira vse vrste objektov;
- izvaja investicijska dela v tujini

CANKARJEVA ZALOŽBA – LJUBLJANA KRIMI!

NAJBOLJŠI SVETOVNI
DETEKTIVSKI ROMANI

NAROČILNICA TV 15

Priimek in ime: _____

Naslov: _____

Zaposlen pri: _____

Naslov del. org.: _____

Rojen: _____ poklic: _____

Reg. št. oz. izkaz.: _____ izdana od: _____

Naročam zbirko KRIMI
letnik 1983 1080 dinarjev
letnik 1984 1200 dinarjev
Plačal bom po prejemu položnic
a) v enkratnem znesku
b) v dveh obrokih

Datum: _____ Podpis: _____

Naročilnico pošljite na naslov:
CANKARJEVA ZALOŽBA, 61000 Ljubljana, Kopitarjeva 2

Vsako prvo sredo v mesecu vas čaka pri vašem prodajalcu nov detektivski roman iz zbirke KRIMI.

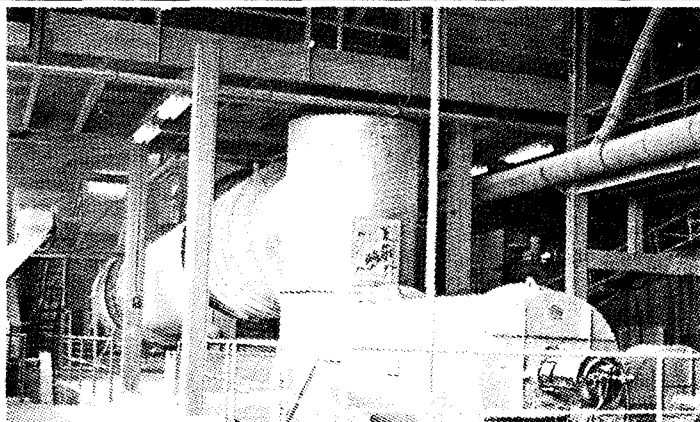
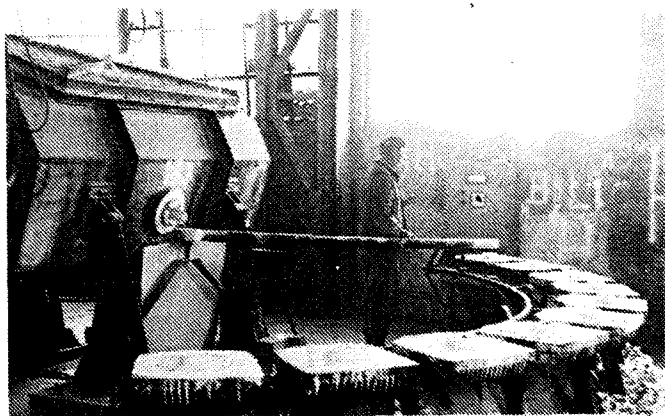
NAGRADNA KRIŽANKA

SMELT LJUBLJANA

Razpis nagradne križanke

Tokrat vam je nagradno križanko pripravila delovna organizacija SMELT iz Ljubljane. Pri reševanju vam želimo veliko uspeha, rešitve pa pošljite do 16. februarja 1984 na naslov Uredništvo TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana. Na spodnji levi rob pripišite Smelt.

SMELT

[illegible]

ČAZMA

Proslavili pohod 14.
divizije na Štajersko

V soboto, 28. januarja 1984, so v Čazmi slovesno proslavili legendarni pohod divizije na Štajersko. Pred štiridesetimi leti je imela divizija na tem pohodu v Čazmi na osvobojenem ozemlju partizanski miting, ki ga je priredila kulturniška skupina pod vodstvom Karla Destovnika - Kajuha. Spominske slovesnosti v Čazmi so se udeležili predstavniki ZZB NOVH, skupščine Hrvatske, ZZB NOV Slovenije, ZB NOV Šmarje pri Jelšah, ZB NOV Soštanja, ZZB NOV Čazma skupščine občine in občinskih družbenopolitičnih organizacij in društev Čazme in številno občinstvo in preživeli borci tega pohoda, med njimi generalpolkovnik Ivo Dolničar, članica kulturniške skupine Vera Hreščak - Bebler in drugi.

Spominska slovesnost se je začela s prevodom od kulturnega doma, na čelu z godbo na pihala DVD Čazma in delegacijami z venci, ki so jih ponesli k partizanski grobnici. V počastitev spomina na padle borce je spregovoril predsednik občine Drago Kolačina. Po govoru so počastili spomin na padle z enominutnim molkom.

Nato je bila v Domu kulture slovesna akademija, ki jo je začel predsednik občine s pozdravom in opisom pomena akademije. Slavnostna govornika sta bila polkovnik Božo Kiseč in generalpolkovnik Ivan Dolničar, ki sta opisala pot in boje ter namen pohoda 14. divizije na Štajersko. Književnik Drago Smudž je opisal delo kulturniške skupine in recitiral Kajuhove pesmi. Sodelovala je tudi folklorna skupina »Svijetlost« iz Ivanjske s tamburaškim zborom, ženskim pevskim zborom, ki je pel stare narodne pesmi, plesno skupino, ki je plesala narodne plesse. Nazadnje je spregovorila udeleženka pohoda in članica kulturniške skupine Vera Hreščak - Bebler, ki je opisala delo in namen kulturniške skupine ter recitirala nekaj Kajuhovih pesmi, kar so z aplavzom toplo pozdravili.

MILOŠ VOLK

MARNO

Prijetno srečanje

Krajani krajevne skupnosti Marno smo pred dnevi zopet praznovali naš krajevni praznik. Kljub slabemu vremenu smo se na vabilu družbenopolitičnih organizacij sveta krajevne skupnosti in kulturnega društva Marnega odzvali in pohiteli v prostore krajevne skupnosti. Prostor smo napolnili do poslednjega kotička in z veseljem prisluhnili vsem - govoru, recitatorjem in dekliskemu pevskemu zboru iz Dola pri Hrastniku, ki nam je pod vodstvom mlade Alenke Razpotnikove zapel priljubljene slovenske pesmi.

Veselite v naših srcih pa tudi topla solza se nam je utrnila starejšim, še posebno tistim, ki smo v teh dneh praznovanja obujali spomine na hude dni pred štiridesetimi leti, ko smo zapuščali topla družinska ognjišča in odhajali eni med hladne zidove zapora in naprej v taborišča smrti, drugi pa smo povečali partizanske vrste in nadaljevali boj do končne zmage.

Na žalost se niso vrnili vsi. Tudi pred njihov spomenik so mladi ob tem prazniku položili skromno zimsko cvetje in prizgali drobne lučke v zahvalo in spomin.

Po proslavi so nam priredili tovariško srečanje, toplo in pristrčno. Tako toplo je bilo pri srcu nam vsem ob družbi mladih organizatorjev, da smo se kljub letom ob njihovi družabnosti počutili vsi mladi.

Mnogo delovnih uspehov želim pri nadaljnjem delu vsem organizacijam in se zahvaljujem v imenu vseh za tako uspešno prireditve in vse lepe trenutke srečanja z njimi.

MILKA STRMLJAN-DEŽELAKOVA

»Stari naročnik - novega«

Novo leto je dalo nove moči tudi poverjenikom pri zbiranju novih naročnikov za naš časopis. Čeprav ugotavljamo, da se v akcijo vključujejo tudi krajevni odbori ZB NOV, pa še nismo zadovoljni z njihovim številom. Vse premalo jih izpolnjuje obljubo, da bodo na svojih terenih povprašali vse borce, če so naročniki na svoj časopis. Prav žalosten je pogled na velik kup kartončkov z imeni krajevnih in občinskih odborov, ki niso v skoraj enoletni akciji pridobili nobenega novega naročnika. Vemo, da je težko dobiti ljudi, ki bi hodili od hiše do hiše in preverjali, če so borci naročeni na TV-15 Naš tovariš. Za to bi morali izkoristiti letne konference, pa tudi spominske slovesnosti. Morda bi tudi pri po-

HOTEDRŠICA

Tradicionalni lovski
tek

Človek se v želji za hitrim napredkom prema- lo zaveda tudi odgovornosti pri ravnanju z naravno. Dokaz take kratkovidnosti in ravnanja so številne izumrle živalske in rastlinske vrste. Prav lovski tek, ki ga vsako leto prireajo v Hotedršici, ima za namen trdneje povezati vse tiste, ki posredno ali neposredno kroje usodo narave in divjadi v njej. Prireditve postaja trdna vez lovcev od Trente do Karavank in Snežnika ter še dlje! Pa ne le lovcev, tudi vseh tistih, ki žive z naravo in za njo. Številna udoležba vseka- kor opravičuje organizacijo take prireditve. Udeležilo se je več sto tekačev, med njimi največ lovcev iz 21 lovskih družin. Ker pa gre za lovski tek, in je v Sloveniji blizu 500 lovskih družin, se je pripravljajni odbor odločil, da bo v prihodnje v okviru tekov organiziral biatlon, pri čemer bi jim pomagali tudi pripadniki TO.

FŠ

ILIRSKA BISTRICA

Mesec kulture

Tudi letos se je začel mesec kulture v Ilirski Bistrici. To bo že sedmi mesec po vrsti, ki bo trajal do srede februarja. Prva je bila zelo obi-

skana razstava o Ivanu Preglju. Isti večer je bil tudi literarni večer. Vodila ga je prof. Boža Breclj, ki je tudi na fotografiji. Dan kasneje so v Domu JLA gostovali člani SNG iz Trsta.

P. NIKOLIČ

KRŠKO

Spominski plošči
v Reštanju in v
Oleščah

Za enega svojih prispevkov k proslavljanju 40-letnice pohoda 14. divizije na Štajersko je občinski odbor ZZB NOV Krško obeležil prvo zmagovito akcijo divizije po njenem prihodu na štajerska tla - rušenje rudnika Senovo, s tem, da bo postavljena na jaško Reštajn ploščo. Govorila bo o velikem uspehu Šerčerjeve brigade, ko je ob takratni priložnosti v noči z 9. na 10. februar 1944 razstrelila in uničila vse zunanje obratovalne naprave jame Zakov. Ker pa je območje tega jaska v v rušilnem pasu, bo namesto na samem kraju akcije spominsko obeležje niže v Reštajnu. Ploščo bodo odkrili 11. februarja ob 15.30 na kraju postavitve v Reštajnu, ob 18. uri

istega dne pa bo v Domu 14. divizije v Senovem kulturna prireditve. Prizadevni Krčani in kraja- ni pričakujejo tudi odmeven obisk borcev 14. divizije in predvsem še Šerčerjeve brigade.

Medtem ko bo letošnji mladinski pohod po poteh Štirinajste imel v Gračnici 8. februarja manifestacijo ob odkritju likovne upodobitve Živega zidu v trajno spominjanje rodovom za velik in zmagovit boj Štirinajste in njene Šerčerjeve brigade, ki bo ob 12. uri, pa bo spet istega dne ob 15. uri odkritje spominskega obeležja pri Sv. Petru, oziroma v Oleščah nad dolino Lahomna pri Laškem. Na svojem pohodu proti Pohorju se je v tem kraju 13. februarja Štirinajsta s svojo Šerčerjevo brigado spopadla z do takrat najelitnejšo sovražnikovo enoto, motorizirano in imenitno opremljeno mešano četo 18. SS oklepne grenadirske divizije, ki jo je sestavljalo 286 vojakov in oficirjev, imela pa je v svoji sestavi dvojce jurišnih samohodnih topov, vod težkih strojnic, vod strelcev na motornih kolesih, grenadirski vod, kolono motornih vozil in troje skupin za radijske zveze. Šerčerjeva brigada je ves dan v strahovitem snežnem metezu in mrazu zadrževala sovražnika in s tem varovala počitek drugih divizijskih brigad in enot in je prizadejala nasprotniku hude izgube. V spomin na ta zmagovit odpor je občinska organizacija ZZB NOV Laško postavila spominsko ploščo v Oleščah. Odkrili jo bodo 8. februarja ob 15. uri. Tudi na to slovesnost pričakujejo odmeven odziv ne samo krajanov, ampak tudi borcev Štirinajste, predvsem Šerčerjeve brigade.

GRIŽE

Spominski pohod

Ob 40-letnici napada na bunker kurirjev TV S-24 je bil v Grižah spominski pohod, ki ga je organizirala krajevna borčevska organizacija iz Griž. Pohod se je začel pred bivšo zgradbo Rudnika Zabukovica, pred spominsko ploščo, ki spominja na napad 1. Savinjske čete in dela Revirske čete na Rudnik Zabukovica avgusta 1941. Nato je pohodna kolona krenila v osrčje Gozdnika, kjer so si kurirji v jeseni leta 1943 zgradili bunker. Vendar so zaradi izdaje Nemci bunker obkolili 21. januarja 1944. Šest kurirjev se je srečno rešilo, Ivan Kajtna in Viktor Guzej sta smrtno ranjena obeležala v bližini bunkerja. Kajtna je takoj umrl, Guzej je umrl po mučenju.

Pohoda se je udeležilo 105 pohodnikov, v večini so bili člani zveze združenj borcev in šolska mladina. O samem dogodku je spregovoril predstavnik Planinskega društva Zabukovica, ki je bil soorganizator pohoda, kulturni program je izvedla šolska mladina. Splošna ocena je, da je pohod lepo uspel, kljub na novo zapadlemu snegu je bila lepa udeležba.

FRANC JEŽOVNIK

FRANKOLOVO

Spomin na sto žrtev

V ognju in žrtvah, v temnicah, mučilnicah in v krvi je naš narod koval in bojeval svojo svobodo in prihodnost. Premnogi svobode niso dočakali. Te dni se bodo številni svoji, okoličani oddolžili spominu na sto žrtev, ki jih je okupator zverinsko umoril v Stranich pri Frankolovem. Tu

Na kraju zločina sta danes obeležji, ki spominjata vse, ki jih tod pelje pot, na krutost vojne in zločina.

je okupator na veje jablan, mnoge še danes stojijo, obesil svoje žrtve, le eden bi naj skušal pobegniti pred vrvo, pa so ga pokosili z mitralješkim ognjem... Ta zločin se je zgodil 12. februarja 1945.

FRANJO HOVNİK

LJUBLJANA

Letošnje delo vezistov

Na seji odbora Skupnosti vezistov Slovenije so med drugim sprejeli tudi program dela za letošnje leto. V okviru tega bodo nadaljevali z zbiranjem in urejanjem zgodovinskega in spominskega gradiva o razvoju zvez v NOV Slovenije od 1941 do 1945 leta. Z enotami in organi za zveze JLA in TO bodo sodelovali pri organiziranju proslave dneva zvez. Pri organiziranju proslave 40-letnice delovanja ROF na osvobojenem ozemlju bodo sodelovali z odborom radištev in šiferjev. Letos bodo organizirali 11. srečanje vezistov Slovenije, ki bo v znamenju 40-letnice formiranja bataljonov za zveze NOV in POS ter 40-letnice ROF. Sklicali bodo zbor skupnosti,

na katerem bodo pregledali delo minulih dveh let in sprejeli program dela v prihodnjih dveh letih. Z domicilnim odborom radištev in šiferjev pri DO RTV Ljubljana bodo sodelovali pri postavitvi spominskih obeležij na krajih, kjer je oddajal radio Kričac. Sodelovali in udeležili se bodo letnih skupščin in srečanj vezistov NOV po področnih sekcijah in aktivih. Nadaljevali bodo z dejavnostmi za prenašanje izročil zvez v NOV na mlade. Z odborom ZRN bodo sodelovali pri organiziranju tekmovanja radioamaterjev Slovenije. Zbrali bodo prijave in določili barve veziste NOV, ki potrebujejo zdravljenje da bodo letovali v domovih PTT. Zaradi sprejetja konkretnih nalog v zvezi s tem programom dela, bodo imeli v tem letu tri do štiri seje. Program dela so poslali vsem področnim sekcijam ter aktivom.

BRANKO BLENKUŠ

Obvestilo

Udeležencem bojev na območju KS Podpeč-Preserje ki živijo zunaj te krajevne skupnosti, obveščamo, da je izšla 448 strani obsegajoča knjiga Stanka Petelina-Vojka **Krajevna skupnost Podpeč-Preserje v NOB** in da je določeno število izvodov prihranjeno tudi zanje. Knjigo lako naročijo na naslov: Danilo Bajat, Podpeč, pošta Preserje (61352) in jo dobijo po povzetju za 350 dinarjev.

ZZB NOV Podpeč-Preserje

Vabilo

Občinski odbor ZZB NOV Škofja Loka in Združenje borcev NOV Škofja Loka organizirata žalno slovesnost v spomin na 50 ustreljenih talcev v četrtek, 9. februarja 1984, ob 16. uri pri spomeniku za Kamnitnikom. Sprevod bo krenil z Mestnega trga istega dne ob 15.30.

Vabimo svojce padlih, občane in mladino, da se spominske slovesnosti udeležijo v čim večjem številu in tako počastijo spomin na padle žrtve.

Reševalcem nagradne križanke

Na razpis nagradne križanke, ki jo je pripravila Iskra tozdr Avtoelektrika iz Nove Gorice, smo prejeli veliko pravih rešitev. Žreb pa je odločil, da prejmejo knjižne nagrade iz programa založbe Borec **Dušan Slana** Majde Silc 14, Novo mesto, **Jože Tomazič**, Kidričeva 30, Nova Gorica in **Bogdan Zolnir**, Partizanska 2, Slovenj Gradec.

Pravilna rešitev križanke je: Iskra, trop, Nova Gorica, Col, Bine, Rož, Avtoelektrika, Tea, Sara, Astra, at, otka, ts, Art, ose, netopir, generator, Joca, imam, Tin, dedek, Ig, kireta, regulator, roman in ma.

Borci 14. divizije

Naše tradicionalno, letos že enaindvajseto srečanje bo v soboto, 4. februarja, ob 14. uri (tako zgodaj zaradi zagotovljenih prometnih zvez iz Ljubljane v vse kraje Slovenije ob vračanju!) - v obih dvoranah Doma JLA v Ljubljani. Letošnje srečanje bo potekalo s proslavljanjem 40-letnice pohoda Štirinajste na Štajersko, zato naj se ga udeležijo prav vsi pohodniki, ki bodo deležni posebne pozornosti in počastitve. Zato: **rej - NA SVIDENJE V SOBOTO, 4. FEBRUARJA, OB 14. URI V DOMU JLA.**

Odbor 14. divizije NOV in POJ

ŠPORT IN REKREACIJA

Vreme odvrnilo
tekače?

Na Goriškem se vrstijo prireditve, posvečene 19. pohodu po smučinah 9. korpusa. Mednje sodi tudi nedeljski peti Lokvarski tek. Kljub zelo skromni udeležbi, na startu izredno dobro pripravljen tekaške preizkušnje je zbralo 37 udeležencev s Primorske, zamejstva in Ljubljane, pa je prireditve uspele. Vsi so povalili dobro pripravljene 10 in 16 kilometrov dolge proge, ki so potekale po Trnovskem gozdu. Medtem ko je bila v dolini megla in je celo deževalo, pa je na Lokvar sijalo sonce. V konkurenci udeležencev NOB je bil najhitrejši član smučarskega kluba Lokve Viktor Makarovič, ki je za 10-kilometrsko progo porabil 57 minut in 40 sekund. Na drugo mesto se je uvrstil prav tako član SK Lokve Franc Murovec. Najhitreje je krajšo progo (10 km) pretekel Franc Blenkuš (SD Vozila), in sicer v času 38,46, na daljši, 16 km dolgi progi pa je bil najhitrejši Tone Koščak (ZEM Ljubljana) s časom 55,51. Vsi najboljši so dobili medalje, posebno priznanje pa je prejel tudi Milan Vidmar iz Ljubljane za najbolj oddaljenega tekmovalca. Peti Lokvarski tek so pripravili prizadevni delavci domačega SK Lokve.

Janez Alič

ŠPORT IN REKREACIJA

Naročam tednik

Ime in priimek

tv-15 naš
TOVARIŠ

Kraj

Ulica, hišna št.

podpis

Lojze Pirc

Dne 18. januarja 1984 so se poslovili pevci Partizanskega pevskega zbora iz Ljubljane od najstarejšega pevca, dolgoletnega tehničnega tajnika in člana IO PPZ Lojzeta Pirca. Rojen je bil v Pulju, kjer je preživel tudi otroška leta. Tu se je izučil za strojnega ključavničarja, od koder ga je brezposelnost pognala v svet. Delal je v Ljubljani, Banjaluki in Slavon-skem Brodu.

Bil je zaveden privrženec delavskega razreda, v katerega je vtkal še aktivno delo na kulturno-prosvetnem polju. Začel je kot pevec v pevskem zboru »Ivan Cankar« v Ljubljani, od koder so ga njegove pevske sposobnosti privedle v akademski pevski zbor, ki ga je vodil France Marolt. Pel je tudi v pevskem zboru »Jedinstvo« v Slavon-skem Brodu, v zboru »Svoboda« in več kot 15 let v PPZ Ljubljana.

Napreden in narodno zaveden je bil vse življenje. K tem vrlinam je dodal še revolucionarnost in aktivno sodelovanje v NOV, kamor je odšel skupaj z ženo in hčerko. Postal je oficir no-

ve Jugoslavije in delal na zelo odgovornih mestih. Bil je tudi član državne komisije SFRJ za reparacijo v Zahodni Nemčiji. Po demobilizaciji se je zaposlil v »Lito-stroju«.

Za svoje revolucionarno delo je prejel več pohval in odlikovanj. Za zadnje odlikovanje predsedstva SFRJ red dela z zlatim vencem je smrt preprečila, da bi ga poleg ostalih nosil na prsih.

Jože Klarič

Od Jožeta Klariča smo se poslovili lani v Ajbelju, rodil pa se je 1907. leta v Mašenku. Leta 1942 se je vključil v NOG. Zaradi sodelovanja z OF so ga odpeljali na Rab. Po kapitulaciji Italije se je vrnil domov in se ponovno vključil v NOV v 14. divizijo.

Ana Vrhunec – žena komandanta Blaža

Malokdo je vedel za njeno slabo počutje, saj je vse življenjske težave, od smrti ljubljeneža Otona Vrhunca – komandanta Blaža do težav, ki nam jih vsiljuje zrela doba človeškega življenja, prenašala vdano in s potrpljenjem. Ves čas, tudi po vojni je sodelovala v organizacijah in v društvih.

Junaštvo priljubljenega komandanta Blaža iz hudih okupacijskih dni je vklesano v spominsko ploščo na njuni hiši kot pomnik poznim rodovom. Nova šola v Medvodah je bila poime-

novana po njenem možu Otonu Vrhuncu, komandantu Blažu. Njegov doprinski kip pred šolo naj spodbudno vodi mladi rod po njegovi poti, poti delavskega človeka, zavednega borca in partizanskega pesnika.

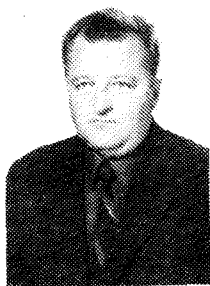
Dokaz, kako je bila Ana v življenju priljubljena, je potrdila mnogoštevilna udeležba na pogrebu. Prostor za žaro na njenem domu je bil en sam cvetlični vrt. Poslovilni govor tovariša Trameta nam je osvetlil njeno življenjsko pot.

Dolga kolona avtomobilov s pogrebci, člani organizacij, sedov, okoliških vaščanov in prijateljev se je odpeljala proti njenemu zadnjemu bivališču v Selcah nad Škofjo Loko. Zaradi smrti Otona, Anina podoba pa bo ostala v naših spominih.

Ivan Gozdnikar

V 76. letu je umrl Ivan Gozdnikar. Od njega smo se poslovili septembra lani v Grižah. Na svoji kmetiji je sodeloval z OF od 1941. leta. Bil je odlikovan.

Mirko Peršič

V 56. letu je avgusta lani umrl Mirko Peršič. Rodil se je v vasi Smiehl pri Šempasu. Komaj 16-letni deček je 1943. leta odšel med partizane. Bil je borec in kurir. Po prihodu iz JLA se je zaposlil in se aktivno vključil v gradnjo porušene domovine. Od njega smo se poslovili v Smielu.

Edi Perko

Novembra lani smo se na Rečici poslovili od Eda Perka, rojenega 1921. leta v Trbovljah. V NOV se je vključil 1944. leta in bil borec Dolenjskega odreda. Bil je odlikovan z medaljo za hrabrost. Bil je aktiven delavec v RK in ZB ter pri gasilcih, za kar je prejel red dela s srebrnim vencem.

Jakob Ambrožič

V Zgornjih Gorjah smo se oktobra lani poslovili od Jakoba Ambrožiča, rezervnega kapetana 1. razreda. V NOG se je vključil februarja 1942. leta in junija istega leta je vstopil v NOV. Bil je v Pokljudski četi Gorenjskega odreda, kasneje pa kurir gorenjske relee-linije na postojanski G 6. Za zasluge med NOB je prejel več odlikovanj.

Lajoš Severić

Novembra smo se v Trzinu poslovili od borca Lajoša Severića, rojenega pred 58 leti v Bogojevu pri Somboru. Devetnajstleten je decembra 1944. leta vstopil v NOV. Bil je borec 1. tankovske divizije. Bil je odlikovan z medaljo zaslug za narod.

PRAVNI SVETOVALEC

V. A. Z. Ste borec NOV od leta 1944 in bi radi vedeli, koliko znaša letos kmečka starostna pokojnina, ki ste jo uveljavili po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov, in kdo vam bo letos izplačeval to pokojnino?

Odgovor: Po sklepu o višini starostne pokojnine kmetov v letu 1984 (Urad. list SRS, št. 40/1983) znaša ta pokojnina v letu 1984 – 4.190 dinarjev na mesec. Te pokojnine od 1. 1. 1984 dalje zagotavlja in izplačuje Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji.

Z. L. K. Kateri zavarovanci pridobijo pravico do invalidske pokojnine, čeprav niso popolnoma nezmožni za delo, oziroma invalidi I. kategorije invalidnosti?

Odgovor: Pravico do invalidske pokojnine pridobijo tudi invalidi III. kategorije invalidnosti, ki jim ni zagotovljena pravica do prekvalifikacije oziroma dokvalifikacije, ker so stari nad 50 let (moški), oziroma 45 let (ženske), invalidi II. in III. kategorije invalidnosti, ki so brez poprejšnje prekvalifikacije oziroma dokvalifikacije zmožni za drugo ustrezno delo in jim ni zagotovljena ustrezna zaposlitev oziroma preizkušitev, ker so stari nad 60 let (moški), oziroma 55 let (ženske) in tudi vojaški invalidi I. do VI. skupine ter borci NOV pred 9. 9. 1943, ki niso zmožni opravljati ustreznih del oziroma delovnih nalog več kot polovico polnega delovnega časa, in sicer ne glede na to, ali se lahko s prekvalifikacijo ali dokvalifikacijo usposobijo za svoje ali drugo ustrezno delo ali brez tega opravljajo druga ustrezna dela ali delovne naloge.

R. Z. M. Ali in kako se po novih pokojninskih predpisih poveča polna pokojnina (odmerjena v višini 85 odstotkov pokojninske osnove) borcem NOV pred 9. 9. 1943?

Odgovor: Tudi po 103. členu novega republiškega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in po 26. členu novega statuta Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji, ki sta se začela uporabljati 1. 1. 1984, se zavarovancem – borcem NOV pred 9. 9. 1943, oziroma od 13. 10. 1943, ki ostanejo po izpolnitvi polne pokojninske dobe (borci – 35 let, borke – 30 let) še naprej v zavarovanju, ne da bi uveljavili pravico do pokojnine, oziroma tem zavarovancem, ki stopijo znova v zavarovanje, pokojnina poveča, in sicer za vsako leto pokojninske dobe nad 35 let (moški), oziroma 30 let (ženske) za 1 odstotek, skupno pa največ za 5 odstotkov.

T. K. B. Uprava za prihodke vam je računala zamudne obresti za nepravočasno plačane davke po 35-odstotni obrestni meri. Ali je to pravilno?

Odgovor: Za zapadle in nepravočasno plačane davke je treba po odloku izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije (Urad. list SRS, št. 30/1983), plačati 35-odstotne zamudne obresti.

E. D. Z. Kot mirnodobni vojaški invalid IV. skupine ste redno zaposleni. Ali je res, da ste ne glede na starost (stari ste 48 let) upravičeni do invalidske pokojnine, čeprav niste delovni invalidi I., temveč le III. kategorije invalidnosti?

Odgovor: Po 4. točki 79. člena novega statuta Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji v zvezi z določbo 3. odstavka 39. člena zveznega zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja pridobijo vojaški invalidi I. in VI. skupine, čeprav se niso stari nad 50 let (moški), oziroma 45 let (ženske), in jim zato niso več zagotovljeni prekvalifikacija in dokvalifikacija, oziroma jim zaradi dopolnitve starosti 60 let (moški), oziroma 55 let (ženske) ni več zagotovljena ustrezna zaposlitev oziroma prerazporeditev ter pridobijo zato pravico do invalidske pokojnine, čeprav so samo invalidi III., oziroma II. kategorije invalidnosti, pravico do invalidske pokojnine tudi, če niso več zmožni opravljati ustreznih del oziroma delovnih nalog več kot polovico polnega delovnega časa, in sicer ne glede na to, ali se lahko s prekvalifikacijo ali dokvalifikacijo usposobijo za svoje ali drugo ustrezno delo ali brez tega opravljajo druga ustrezna dela oziroma delovne naloge.

Miloš Jeromel

Na starega leta dan je umrl Miloš Jeromel, star šele 55 let. Miloš se je rodil v Stražišču nad Prevaljami. Že

1944. leta je odšel v Vzhodnokoroški odred. Takoj po boju, ki se ga je udeležil tudi Miloš, ko so partizani pognali v beg sovražnika v Bistri nad Črno na Koroškem, je bil poslan v partijsko šolo, ki je bila na osvobojenem ozemlju v Ljubnem.

Po končani šoli je opravljal zaupne naloge na sedežu dravogradskega okrožja. Tu bi ga sovražnik skupaj z drugimi lahko ujel, če ne bi imeli dobre obveščevalne službe, ki jih je pravočasno obvestila, da je bunker izdan, in so se tako pravočasno umaknili.

Pred letom dni mi je pripovedoval o svojem revolucionarnem pa tudi o povojnem delu, ko je ves prežet z revolucionarnimi idejami sodeloval pri obnavljanju porušene domovine. Šele nato je pomislil na sebe, se dokopal do prepotrebne znanja. Odgovorne

dolžnosti je opravljal pri oranju prvih brazd zadružništva na Prevaljah, nato na Kočevskem, Muti, Ljutomeru in nazadnje se mu je korak zaustavil na Ptuj, kjer je postal ravnatelj Kmetijsko-poljedelske šole na Turnišču.

Miloš je bil član ZB NOV, komunist. S svojo odkritostjo, pravičnostjo, odločnostjo je znal vplivati na svojo okolico, zlasti pa na mlade, ki jih je vzgajal v dobre kmetijske gospodarje, ter je bil zato zelo priljubljen.

Na njegovi zadnji poti so ga pospremili na hajdinsko pokopališče številni soborci s Koroške kot tudi mnogi, ki jim je na šoli kot odlični kmetijski strokovnjak in pedagog vlival znanje o najodobnejši agrotehnik in sploh pri pridobivanju hrane, ki dandanes postaja vse dragocenejša.

Franjo Hovnik

Pavle Furlan

V štirinšestdesetem letu življenja je v Beogradu (18. januarja 1984) umrl Pavle Furlan, vojni komandant 1. bataljona 4. kosovsko-metohijske udarne brigade in polkovnik JLA v pokoj.

Pavle Furlan se je rodil 21. novembra 1920 v Kobjeglavi na Krasu. Podobno kot ostali vrstniki njegovega letnika je moral že marca 1940. leta na odsluženje kadrovskega roka. Najprej

so ga določili v obmejno enoto (GAP guardia alla frontiera), toda kmalu nato je bil premeščen v Pistojo in dodeljen k 127. pehotnemu polku divizije »Firenze«. Skupaj s svojo enoto je bil določen za odhod na italijansko-grško fronto. Marca 1941 se je izkrcal v Draču v Albaniji, namenjen za odhod na grško fronto. Že maja 1941 pa je Pavle Furlan s svojim polkom prispel v Tetovo v Makedonijo. Kmalu se je povezal s prebivalstvom in z aktivisti narodnoosvobodilnega gibanja. Kapitulacijo Italije je dočkal v mestu Debar, kjer je vstopil v 1. albansko udarno brigado. Udeležil se je številnih bojev proti Nemcem in domačim izdajalcem na ozemlju Albanije in Makedonije. Bil je zelo hraber in odločen borec. Ob ustanovitvi albanske vlade maja 1944 v Permetu je skupaj s Petrom Česnikom nastopil v kulturnem programu in zapel na odru slovensko narodno pesem. Poleti 1944 je uspel dobiti premostitev od albanskih partizanov v NOV Jugoslavije. Sodeloval je pri ustanovitvi 4. kosovsko-metohijske brigade, ki je že proti koncu leta 1944 stela več kot dva tisoč borcev. Kot komandir čete, namestnik komandanta bataljona in komandant 1. bataljona omenjene brigade se je

udeležil bojev za osvoboditev Djakovice, nato hudih bojev za osvoboditev Prizrena. Ob reorganizaciji naših enot je bil skupaj s svojo brigado vključen v 52. divizijo (8. 2. 1945) NOVJA. Kasneje se je udeležil še številnih bojev proti ostanku sovražnikovih skupin.

Po vojni je ostal aktiven oficir v JLA. Z odličnim uspehom je opravil štabni tečaj prvega razreda pehotne oficirske šole v Sarajevu. Nato so mu bile zaupane zelo odgovorne dolžnosti komandatno-štabnega oficirja vse do upokojitve leta 1970, vmes pa je končal še višjo vojno akademijo in nekatere strokovne tečaje.

Pavle Furlan je bil odlikovan z redom in medaljo za hrabrost, z redom partizanske zvezde, bratstva in enotnosti, zaslug za narod, za vojne zasluge in redom JLA. Dobil je tudi številna priznanja za delo v DPO v Novem Beogradu.

V imenu odbora skupnosti slovenskih borcev v NOV Makedonije. Griče in Albanije, sotovarišev iz JLA, prijateljev in znancev izrekamo izraze globokega sožalja in spoštovanja njegovemu sinu Marjanu in hčerki Snežani in njihovim družinam.

Albert Kljun

Dr. Milan Dolenc

2

Nemško taborišče za vojne ujetnike v Kosovski Mitrovici

Tresel sem se. Ko je kolona nadaljevala pot, ne da bi se ustavila, smo se vrnili v sobe in onemeli gledali drug drugega. Začeli smo piti krekovačo. Ponoči sem spil cel liter tega žganja, a spanec se me ni lotil. Dobili pa smo obvestilo, da mora naš polk zjutraj prikorakati v taborišče v Kosovsko Mitrovico. Naslednje jutro je odkorakal polk v taborišče, ki ni bilo daleč od Zvečana. Prišli smo v vojašnico, ki so jo obdali z bodečo žico in stražnimi stolpi. Po vrsti smo odlagali orožje in ostalo opremo. Kovčke smo obdržali. Skrivaj sem spravil v svojega vse veterinarske instrumente, nekaj zdravil in zavojnega materiala, kar sem tudi srečno odnesel domov in nato v partizane. Vojake in podoficirje so namestili po sobah v vojašnici, oficirje pa so spravili v neko dvorano. Oficirjev je bilo okoli 120, prostora pa je bilo kvečjemu za 60 ljudi. Po tleh so nastlali slamo. Našega komandanta in komandanta mesta Kosovske Mitrovice so dali v glavno stavbo, kjer je bilo nemško poveljstvo. Naš komandant me je že prejšnji dan prosil, da bi bil jaz zvezni oficir in prevajalec, ker sem dobro znal nemško. Konjem v konjušnjicah so Nemci nastlali slamo skoraj do trebuha, jasli pa so bile vedno polne sena, pa tudi z ovsom niso varčevali. Za konje so bolj skrbeli kot za ujetnike. Nemški vojaški strokovnjaki so dobro vedeli, da so v prvi svetovni vojni prestali vojno le skromni konji, od naših planinski bosančki.

Kot zvezni oficir sem moral stanovati v sobi s komandantom, da sem jim bil vedno na voljo. Soba je bila nad vhodom v glavno stavbo. Prvi večer smo nenadoma zaslišali strašno vpitje. Ko smo pogledali skozi okno, smo zagledali, da so pripeljali okoli 10 Siptarjev, privezanih na vrvi. Postavili so jih ob zid in jih pretepali. Posebno je bil pri tem prizadeven nek naš sanitetni narednik, ki je bil volksdeutscher. Nekateri so od udarcev kar popadali, eden pa se je naglo izvil, skočil čez zid in ušel. Ta prizor s pretepanjem me je tako pretresel, da tisto noč nisem mogel spati. Mislim sem si: tako bodo delali z nami. Kot sem zvedel, so ujeli Siptarje, ko so pobijali naše ljudi zaradi čevljev in podobnega.

V taborišču je bila stroga disciplina. Nihče ni smel od 6. ure zvečer do 6. zjutraj iz stavbe. V poslopih so bila stranišča, toda zaradi velikega števila »uporabnikov« so se že po dveh dneh popolnoma zamašila in vojaki so morali skopati poljska stranišča na dvorišču. Ponoči jih ni smel nihče uporabljati. Prve dni so zato ujetniki hodili na potrebo kar v kot sobe, kasneje so dobili sode. Posebno prve dni so nas tako načrtno hoteli živčno zlomiti. Vso noč so od časa do časa tudi streljali s strojnimi.

Prve dni je bil naš komandant major Hesse. Ta je bil še nekam znosen in sem se z njim lahko pogovoril. Drugi komandant je bil strašen. Bil je po rodu Prus, visok, tenak, čez pas pa kot osa prepasan, zelo nervozen in oster. Ta je še poostiril disciplino. Vsako jutro sem prihajal k njemu, da mi je povedal svoje dnevno povelje. Tega sem moral prebrati pred vojaki, ko smo se zjutraj na dvorišču postrojili in prešeli. Pri vsakem apelu smo ugotovili, da nas je manj. Mnogi smo zbežali iz taborišča. To ni bilo posebno težko. Toda ko so prišli ven, so mnoge pobili Siptarji. Pobegnil je tudi eden od naših aktivnih oficirjev, ki se je rešil tako, da je od nekoga kupil civilno obleko. Hrano so kuhali v kuhinji naši kuharji. Za oficirje je bila posebna kuhinja, a material isti. V začetku smo dobivali meso volov, ki so jih Nemci zaplenili našim transportnim kolonom. Toda to je bilo le nekaj dni, ker je bilo tako kvalitetno meso predobro za ujetnike in so vole raje odpeljali v Nemčijo. Potem so začeli klati za nas konje. To so bili dostikrat konji, ki so bili težko ranjeni ob našem umiku pred Nemci. Naj ob tej priložnosti napišem, da so bile posledice umika za konje hude. Kot sem omenil, nismo imeli časa, da bi kdaj konjem sneli tovorna ali jahalna sedla. Tovorna sedla so bila preprosta kmečka iz lesa in s podlogo iz slame v vrečevini. Zaradi dežja in snega so se odeje zmočile in konji so bili močno ožuljeni. Tako sem moral drugi dan, ko smo prišli v Zvečan, operirati kar 55 konj, številne pa smo zdravitvi. Tudi v taborišču sem jih moral zdraviti, tiste pa, ki so imeli globoke rane, smo žrtvovali za naše ujetniške želodce. Ko so srbski ujetniki zvedeli, da smo dobili za kuhinjo konjsko meso, so prišli k meni protestirati. Naivneži so mislili, da bo tak protest kaj pomagal. Niso bili navajeni konjskega mesa, za njih pa je bil konj bojni tovarš. Odvrnil sem jim, naj meso zakopljajo, čez dan ali dva ga bodo še radi odkopali in pojedli. Tako se je v resnici zgodilo in nikoli se ni nihče več pritožil. Drugo glavno živilo je bil zdrob, ki so ga Nemci dobili v naših vojaških skladiščih in ki je bil dostikrat pokvarjen. Dobivali smo tudi koruzni kruh, ki pa je bil včasih že star in napol zelen od plesni. Ni bilo čudno, da je dosti ujetnikov dobilo drisko.

Kmalu, ko smo prišli v taborišče, me je poklical veterinar nemškega štaba. Bil je aktiven veterinarski mojster, vendar brezhibno oblečen in nosil je monokel. Bil je vse prej ko kolega. Le enkrat je prišel k meni in me prosil, da bi namesto njega pregledal meso, namenjeno njihovim vojakom. Tedaj mi je poslal svoj osebni avtomobil. Vsak dan sem mu moral poročati o konjih, kako jih zdravim itd. Vsakokrat, ko mi je nekaj naročil, je dejal: če ne boste tega naredili, vas bom dal ustreliti. V klavnico na periferiji mesta me je vodil nemški vojak z nasajenim bajonetom. Jaz sem šel naprej, on pa je korakal za mano. Ko sva nekega dne prišla iz taborišča v mesto, sem ga ogovoril po nemško. Vojak je postal čisto drug človek. Bil je Bavarec. Povabil sem ga v gostilno na pivo. Malo se je ozrl in pogledal, če ni kje kakšen Nemec, potem pa sva smuknila v gostilno. Prav smešno se mi je zdelo, kako sem sedel jaz, človek druge vrste, skupaj z vojakom zmagojuče države s puško v roki.

Po kakšnem tednu so prišli drugi nemški vojaki in tudi drugo taboriščano poveljstvo. Takoj po prihodu je komandant še bolj zaostрил disciplino. Kot smo kasneje zvedeli od delegacije Rdečega križa iz Slovenije, je bil to najhujši komandant taborišč v Franciji. Da so postavili prav takega komandanta v to taborišče, se mi ni zdelo nič čudno, saj je bila Drinska divizija, kateri je pripadal naš polk, elitna divizija.

Neko jutro, ko sem moral zopet k njemu, da mi je dal dnevno povelje, je bil prav nataktnjen in je hodil hitro iz kota v kot. Govoril mi je kar v pruskem dialektu, ki ga nisem mogel razumeti. Zaprotil sem ga, naj govori bolj počasi. Pa se je že razjezil, češ če ne znam nemško, naj pride drugi. Jaz sem bil tega vesel, salutiral sem in brez besede odšel. Imel sem dosti drugega dela, kar je bila moja sreča, kajti v taborišču je najhujše biti brez dela, ko čas nikakor ne mine in se prepusti malodušju.

Cez kakšen teden sva se s komandantom srečala na dvorišču. Bil je dobre volje in zdelo se je, da mu je bilo za njegov spodrslija nerodno, pa me je vprašal, kako je zdaj. To priložnost sem izkoristil in sem mu dejal, naj mi da prepustnico, da bom lahko sam hodil v klavnico, ne pa, da me vedno spremlja njihov vojak s puško in nasajenim bajonetom. Dejal sem mu še, da ne mislim pobegniti. V taborišču sem bolj na varnem, saj so veliko naših beguncev že pobili Siptarji. Pogledal me je, se zamislil, pa mi dejal, naj pridem k njemu v pisarno. Šel sem kar z njim in dal mi je prepustnico. Čeravno je bil že en veterinar v taborišču, so kmalu prišli še trije mladi veterinarji, ki pa niso bili prej aktivni oficirji. Zakaj so prišli, ne vem, saj niso imeli skoraj nobenega dela. Mogoče so prišli zaradi velikega števila zaplenjenih konj. Vsi trije so bili prav prijetni. Skoraj vsako popoldne so prihajali k meni v ambulanto. Povedal sem jim, da že ves čas ne vem, kaj je z mojo družino, pa tudi ona ne ve zame. Nekega dne sem jim rekel, naj mi oprostijo, da jih vprašam, kakšen se jim zdi njihov kolega major, ker mi stalno grozi, da me bo dal ustreliti. Malo so se posmejali in dejali, da se ga tudi oni bojijo. Nekeč pa so mi dejali, da me lahko rešijo iz taborišča, če bi se prijavil za veterinarja v Nemčijo. To sem zavrnil. Nekega popoldneva so poslali trije veterinarji pome nemškega vojaka z željo, naj pridem k njim v hotel. Takoj sem se odpravil. Bil sem prepričan, da me kličejo, da bi se z menoj posvetovali, ker je nekaj njihovih konj poginilo. A ni bilo tako. Ko sem prišel v sobo, kjer so stanovali, so igrali tarok. Dali so mi roke, kar jim je bilo strogo prepovedano. Prosili so, naj malo počakam. Ponudili so mi, naj si kaj naročim, a prosil sem le za vrček piva. Povedali so mi, da so bili popoldne v Trepči, kjer so si ogledali rudnik in se pogovarjali z direktorjem, ki je bil moj sošolec inž. Janez Kajfež. Prosil jih je, naj mu sporočim, če kaj potrebujem. Zahvalil sem se in povedal, da bi si želel le svobodo. Radi bi mi pomagali, so mi rekli, da bi moja družina zvedela zame. Toda oni ne smejo pisati mojim, pač pa bi lahko pisali prek nekoga, ki živi v Nemčiji. Tedaj sem se spomnil, da ima moja žena teta v Lipnici (Leibniz), ki je poročena s tamkajšnjim veterinarjem. Nisem vedel naslova, vendar sem si mislil, da v takem kraju ne more biti dosti veterinarjev. Zato sem jim povedal le ime in kraj. Res je v nekaj dneh moj sorodnik pismo prejel in ga takoj odposlal moji ženi, ki ga je že po osmih dneh prejela in tako zvedela, da sem živ.

Nekega dne me je v taborišču poiskala delegacija Rdečega križa iz Slovenije. Kako so zvedeli zame, ne vem. Zbirali so imena pogrešanih Slovencev in verjetno je moja žena prijavila moje ime. Dogovorili smo se, da pridejo za menoj v klavnico, kjer se bomo lahko bolj svobodno pogovorili.

(se bo nadaljevalo)

Festival Kurirček Obilo klasje je rodilo...

Na razpis je prispelo 453 literarnih prispevkov iz 82 slovenskih osnovnih šol in 117 iz 30 osnovnih šol ostalih republik

Žiri, ki so jo sestavljali profesor Jože Filo, književnica Nada Gaborovič in književnik Aleksandar Popovski, je naredila konec ugibanj: s knjižnimi nagradami je nagradila 69 literarnih prispevkov iz Slovenije, tem pa se je pridružilo še dvaindvajset literarnih stvaritev iz preostalih republik.

Še nekoliko težje delo je imel docent Bojan Golia, akademski slikar, vodja žirije, ki je izbrala 53 likovnih del iz vse države in jih predlagala za nagrade. Žiri, ki se morala odločiti med 869 likovnimi prispevki iz sedemdesetih slovenskih šol in 170 iz štirinajstih šol preostalih republik in pokrajin.

Osnovna tema lanskega 21. festivala Kurirček (ob 40-letnici zasedanja AV NOJ) je bila Boj za svobodo življenja.

Vsa dela, ki so prišla na natečaj in bila izbrana, velja za likovne stvaritve, so razstavljena na Pedagoški akademiji v Mariboru (202 izdelka) ter na osnovnih šolah Ivana Cankarja, Bratov Polančičev, Toneta Cufarja, Veljka Vlahovića (I. in II.), Slave Klavore in Borci za severno mejo.

Nekaj nagrajenih literarnih del objavljamo tudi mi.

V tretjem rajhu

Vsa nestrpna sem sedla pred televizor in čakala začetek nove nadaljevanke. Končno se je na ekranu prikazal napis V tretjem rajhu in skozi šest tednov sem spremljala življenje arhitekta Alberta Speera.

Nadaljevanke (edina od vseh, ki sem jih gledala do sedaj) opisuje predvsem življenje Hitlerjevih sodelavcev, tako imenovano življenje za kulisa; njihove stiske, nazore, miselne preobrate in ostale probleme. Prikazani so kot ljudje, ne kot zverine, kakor smo jih gledali do zdaj. Imajo svoje družine, svoja prizadevanja, svoje interese, ki so včasih precej različni od politike, kakršno zastopajo na zunaj. Zaradi tega – osebnega – prikaza mi je bila nadaljevanke všeč, vendar je tu mnogo stvari, ki jih ne razumem. Albert Speer, na primer, najožji Hitlerjev sodelavec, ni ničesar vedel o strahotnem pomoru Židov, na koncu kljub Hitlerjevi očitni pomra-

čitvi uma ni mogel preprečiti nadaljnjih bojev, tudi njegov vstop v nacistično stranko je prikazan bolj kot naključje kakor Speerov trdni namen. Sploh je Albert Speer človek, poln protislovij. Mislim, da mu ni uspelo prepričati samega sebe, da sta Hitler – človek in Hitler – führer ena in ista oseba. Verjel je v podobo Hitlerja kot mirnega, prijaznega človeka skozi vsa leta vojne, izpovedal mu je svojo zvestobo tudi tik pred zlomom in nazadnje jokal ob njegovi smrti. Oči mu niso odprle niti besede prepričanih protinacistov očeta in žene, niti strahotne razmere v taboriščih, ni se zavedal ogromnih števil padlih, pogrešanih, pobitih žrtev nacizma.

Kako je to mogoče? Nadaljevanke nam ga kaže kot mirnega, od vsega odkrnjenega, delovnega človeka, vdanega družini in arhitekturi. Tudi ko postane minister za vojno in

dustrijo, živi v svojem delu in občuduje svojega velikega Führerja. Kot da bi scenaristi opazili, da je nekaj narobe, so ga v zadnjih metrih filmskega traku »osvetlili«, mu odpri oči, vendar je bil seveda še vedno »prešibek«, da bi Hitlerja odstranil in preprečil širjenje svetovnega spopada. Bil je umetnik, zaljubljen v svoje delo, toda: ali je lahko kdo tako zelo v svojem delu, da ne vidi sveta okrog sebe? Po mojem mnenju ne more biti.

Nadaljevanke me je hudo pretresla, čeprav v njej ni bilo zločinov, pobijanja, sploh značilnosti Hitlerjevega časa. Pretresla me je drugače. Predvsem zaradi tega, ker je v tisti strašni vojni padlo mnogo ljudi, med njimi tudi moj ded, nadaljevanke pa nekako želi povedati, da bi takrat svet skoraj uničil norec s peščico ljudi, ki niso prav vedeli, kaj sploh hočejo. Če je to res, zakaj jim tega nihče ni preprečil???

CIRILA TOPLAK, 8. a
OŠ Franca Rozmana-Staneta
v Mariboru

Domovina...

»Nimam domovine, svoje domovine. Nimam domovine, v kateri bi živila, uživala, bila prosta, srečna. Nimam tega. Potujem. Zdaj živim tu, jutri bom tam. Danes sem v Jugoslaviji, jutri bom v Italiji, pojutrišnjem že kje drugje. Tako življenje mi ni več všeč. Ne želim več živeti tako, toda usoda je taka. Težko bom spremenila to, kar mi je usojeno. Rada bi živele kot normalni ljudje, kot delovni ljudje, rada bi hodila v službo. Toda kje? Kako?

Ne, nočem se vsiliti. Nočem kvariti zgleda nikomur. Priznati moram sebi in drugim, da

ne morem živeti tako, kot bi želela, kot živite vi; čeprav bi bila rada delavec, rada bi koristila družbi in moja največja želja je, da bi imela domovino.

Če se niste ugotovili, vam pa povem. Sem hči revnih Romov. Domovina – marsikateri človek iz vrst Romov ne ve, kaj pomeni neke-mu preprostemu delavcu: domovina!

To so bile besede mladega dekleta, ki ve, kaj je domovina, vendar ne more do nje.

TINA VENTURINI, 8 d,
Osnovna šola Janka Premrla-Vojka, Koper

Kosta

Na hribčku stoji ob robu gozda hiša. V njej biva stara ženica Marica. Mnogokrat jo obiščem in ji pomagam pri delu. Največkrat pa se pogovarjava, da ji hitreje minejo jesenski večeri. Zelo rada jo poslušam, ko pripoveduje o dogodkih iz vojne. Ob takem pripovedovanju je največkrat zelo resna, včasih se ji utrne solza, ki jo skivaj obriše. Veliko gorja je preživela med vojno. Najprej so jim zažgali dom, potem je izgubila najdražje, moža in otroka. S tresočo roko velikokrat poboža njuni podobi na fotografiji. Le včasih pripoveduje o svojem Lojzetu in Tončku. Tako jo spoznavam počasi, kot bi vgrajevala kamenčke v mozaiku. Nikoli je nočem siliti, da mi pripoveduje o njej. Rana v njenem srcu je še živa in boleča. To razodeva tudi solzni lesket v njenih očeh. Takrat ponavadi konča z besedami: »Ah, Anita, pustiva to. Da le ne bi bilo nikoli in nikjer več vojne. Takrat bi morda laže pozabila na svojo bolečino. Zdaj pa, toliko nas je bilo mater in žena ob otroke in može, pa še zmeraj je svet tak, da je vsak dan več sirot. Največkrat se teta Marica potožila tako, da mi pove kakšno vedrejšo zgodbo iz vojne. Tako mi je pripovedovala o Kosti.

»Pri Petričevih so bili trije sinovi. Starejša dva sta hodila v mestu v šole, toda trdega kmečkiga dela se nista nikdar otepala.

Ljubila sta zemljo kot njuna oče in mati, ki sta hotela iz zemlje pridobiti čimveč, da bi bilo dovolj kruha za vse. Matiček je bil najmlajši, učen in spreten, da malo takih. Začela se je vojna in starejša fanta sta se vrnila domov. Kmalu smo opazili, da prihajajo in odhajajo od njih neznanfante in možje, največkrat z nahrbtniki na ramenih. Kasneje smo izvedeli, da je bila pri njih javka. Izdajalci in Nemci jih niso pustili na miru. Petričevi so se pravočasno umaknili k partizanom, Nemci pa so zaradi izdajstva zažgali hišo. Zemljo so potem obdelovali sosedje, da so s pridelki pomagali partizanom. Starejša Petričeva sinova in oče so postali borci, mati pa je kot bolničarka pomagala ranjenim partizanom. Matiček je bil premajhen za puško, zato je postal kurir. Nosil je torbico in v njej pošto, ki bi ga stala življenja, če bi prišla v nepravne roke. Svojo nalogo je vestno in marljivo opravljala. Na poti je bil zelo oprezen, pozoren na vsak šum. Ponoči je bilo najhujše. Strah ga je velikokrat stiskal pri srcu, toda tega ne bi nikoli priznal. Običajno je nosil pošto v dolino k starejši ženi, ki je hodila na trg v mesto in pošto spravljala naprej. Matiček je bil na zunaj vide-ti kot šolarček, vendar se je velikokrat moral znajti, da je odvrnil od sebe sum, ali celo skriti pošto, da ni prišla v sovražnikove roke. Velikokrat se je delal, kot da nabira gobe ali zdravilna zelišča.

Najlaže pa se je znašel jeseni, ko je nabiral Kostonje. Nekega dne je moral zelo dolgo nabirati kostonje, preden se je ovaduhu iz vasi izmuznil izpred oči. Tako optan z vrečo in culo kostonjev je prišel do partizanskega tabora. Stražar ga je spustil naprej in se veselil pečenih kostonjev. Ko so še ostali partizani zvedeli, da prihaja Matiček s kostonji, je postal precej živahno. Navdušeni klicili: »Kostonj je prišel! Kostonj je prišel!« so privabili še komandanta. Čudil se je, kdo bi to lahko bil. Ko je zagledal Matička, obloženega s kostonji, se je najprej zasmejal nato pa zresnil. Stopil je pred Matička in dejal: »Zdravo, tovariš Kosta!« Matiček in ostali partizani so z začudenim spogledali, zato jim je komandant pojasnil: »No, Kosta je partizansko ime za našega Matička. Čas je že, da ga dobi. Ko ste klicali kostonji, sem res mislil, da prihaja kdo s takim imenom. Potem pa se mi je posvetilo. Naš Matiček naj bo Kosta, to je bolj moško kot Kostonj, ravno pravo za takega junaka, kot je Matiček.« Odslej so ga vsi klicali tako in ponosen je bil na svoje ime, še posebej, ker mu ga je dal komandant.

Teta Marica se je nasmehnila, ko je končala s pripovedovanjem in nasmehnila sem se tudi jaz, srečna, da sem bogatejša še za eno spoznanje iz našega boja za svobodo.

ANITA KOVAČIČ 5. a – novinar-ski krožek OŠ MAJSPEK

Iz pogovora z Vido Brestovo

Ob predstavitvi pisateljčine knjige

Kar nekaj časa je že, kar je OŠ dr. Pavla Lunačka v Šen-trupertu na Dolenjskem obis-kala pisateljica Vida Bre-stova. O tem sta učenki 7. a in b. razreda te šole Marjana Cugelj in Anka Grčar pripra-vili ta zapis.

Ob prazniku nas je obiska-la rojakinja, pisateljica Vida Brestova. Predstavili smo njeno knjigo »Majhen človek na veliki poti«, ki je pred kratkim izšla pri založbi Mla-dinska knjiga. Ob tej prilož-nosti smo jo zaprosili za po-govor.

Na vprašanje, kdaj se je odločila, da napiše knjigo, je tovarišica Vida odgovorila: »Pripoveduješ zgodbece pio-nirjem, otrokom nasploh in zgodi se, da te kdo prosi, da to in ono tudi zapišeš. Zapi-sano pride v roke urednici, kakršna je Marija Kovacič pri Pionirskem listu, in že se zgodbece kot po tekočem tra-ku zvrste na straneh tega imenitnega lista. Ko pozneje pregleduješ zapisano, nenadoma presenečen ugotoviš, da jih je pravzaprav za celo knjigo. Spraviš jih skupaj, popraviš in odneseš v ure-dništvo Mladinske knjige. Začne se mučno čakanje, pregovarjanje... naposled se pač zgodi, da ti prineseo knjižico in si vesel – in veseli ste tudi vi.«

Kdaj je knjiga dobila na-slov?

»France Bevk je bil moj velik prijatelj. Ne le moj. Vsakdo je bil na njegovo pri-jateljstvo hudo ponosen. Tu-di jaz. Z njim sem prekrizari-la vso Slovenijo in malodane vso Jugoslavijo. Od šole do šole, od kraja do kraja, časa je bilo dovolj in sva se pogo-varjala. Slišal je marsikatero nenapisanih zgodb iz mojih potovanj. Nekje pri Vipavi me je nekega dne nadrl:

Hudiča! Tako lene mrhe pa še ne! Vsak pisatelj bi vse te svoje zgodbe iz NOB za-grabil z obema rokama, pa jih nima, ker jih ni doživel. Obljubi mi, pa naj bom živ ali mrtev, da boš te zgodbe napisala in objavila. Dam ti naslov: Majhen človek na ve-liko poti.

Naslov je, po mojem vsaj simboličen. V primerjavi z dogajanjem pri nas in v sve-tu, v Evropi, sem bila res ta-ko neznaten drobec, cilji pa so bili tako veliki, velika je bila pot, po kateri smo hodi-li. A brez majhnih ljudi te poti ne bi prehodili. Pot pa še zdavnaj ni končana in tudi cilji so še pred nami.

Tudi vi lahko postanete tak majhen človek na veliki poti in pomagati, da bo cilj dosežen. Vendar se bojim,

da nikdar ne bomo prišli do konca poti, ker si sami znova odpiramo nove in nove poti.«

Ali je vse, kar je napisano v zgodbah, res? Nekatere pri-gode so namreč kar neverjet-ne – posebno tiste s četniki.

»Presneto res je. Tovariši, ki so v zgodbah imenovani s polnim imenom, lahko to po-trde. Morda bodo rekli, da to ali ono ni dovolj natanko po-pisano, da je bilo več gorja, da je... Kljub temu so zgod-be resnične. Še vedno pa jih je veliko nenapisanih. Mno-ge še vedno pišem. Zaradi borcev, ki me spodbujajo, naj še pišem. Da je še treba kaj povedati. Toda vsi tisti soborci se ne zavedajo, da ne, pišem zgodovine, temveč sa-mo za svoje pionirje nabiram spomine in zgodbece, ki so čista resnica in jim skušam prihraniti nekatere hude stvari, ki bi jim lahko zmoti-le kake lepe sanje. Vojna je huda in kruta in tako pošast-na, da se vojne s tiste strani tudi jaz nočem spominjati. Želim, da bi vojno in njene strahote prav tako zasovraži-li kot jaz. In želim, da bi vsr-kali vase, kar je bilo dobrega, lepega, vrednega, kar je naš boj naredilo velik in kar nam je pomagalo, da smo ga pre-živeli in izšli iz njega veselih in odprtih src, prav tako mla-

di in zvesti, kot smo bili, ko smo se v ta boj vključili.«

Kako ste se s slikarjem Marjanom Amalietijem do-govorili za ilustracije? Zakaj niso barvne?

»Z njim se je dogovorila založba sama. Vesela sem, da je ilustriral knjigo pošten človek, udeleženec NOB, oče in povrh še krajan naših Prul, kjer tudi jaz stanujem. Zakaj ilustracije niso barv-ne? Mar imate Župančičevega Cicibana kaj manj radi, ker je pač Nikolaj Pirnat ne-koč opremil knjigo samo črno-belo? Mislim, da ne.«

Ali spet kaj pišete za mla-de bralce?

»Pišem in bom pisala. Ve-dno sem pisala za otroke in bom do konca življenja iska-la prijatelje med otroki in ve-dela, da jih med njimi tudi imam. Če začnemo neke pred štiridesetimi leti, reci-mo s tisto:

Tonček je prišel, torbico nosil...

In spet bo prišla na dan kakšna knjižica za vas. Ven-dar pa bo v vsaki, naj jih bo še kdove koliko, drobec čiste in iskrene resnice iz tistih hudih dni. Samo takih, v ka-terih so stvari krvave, ne bo. Vojna je res huda stvar in z vsem srcem želim, da bi je vi nikoli ne doživeli.«

bilčki. Tisti pa, ki so odšli na avtobus, so šli v šoli na kosi-lo, nato pa domov.

Tako so prispeli domov ti-sti, ki so bili v mestu, ne vem, ker nisem bila z njimi.

MILENA OCEPEK, 6. c. OŠ iz glasila »Mostovi«

Veselj

– Janezek, tvoj oče bo dobil sive lase,
ko bo videl tvoje spričevalo...
reče učitelj svojemu učencu.
– O, to bo vesel, ker je že dolgo čisto plešast!

Zaljubljenost

– Tako rad imam svoje dekle, da bi jo
najraje pojedel...
– Da da, v tvojih letih je bilo tudi z meno
podobno, le da mi je sedaj žal,
da tega nisem storil!

Iz 1. številke »MOSTOV«
glasila O. Š. Karla Destovnika Kajuha

Kulturni dan – šli smo v kino

V šoli smo se dogovorili, da bomo za kulturni dan odšli v kino Šiška, kjer si bo-mo ogledali jugoslovanski film z naslovom – Gremo na-prej. Dobili smo se ob 7.15 na igrišču šole. Tam smo pojed-li krofe in odšli na postajo. Ko smo se končno nagnetli v avtobus, je ta odpeljal. Izstopi-li smo pred veliko stojnico s sadjem in zelenjavo. Šli smo v podhod, kjer smo kot ponavadi kričali, da je kar odmevalo. Ko smo tako ho-dili, smo se nenadoma znašli pred še kar veliko stavbo, ki je imela velika vrata, nad ka-terimi je pisalo »KINO«. Za-gledali smo veliko otrok, ki so čakali pred temi velikimi vrati. Tam smo se ustavili in počakali, dokler se niso vra-ta odprla. Otroci so se usuli skozi vrata v kino. Tovariši-

ce in tovariši so jih poskušali ustaviti in pomiriti, a to jim ni uspelo. Usedli smo se vsak na svoj sedež in poča-kali na trenutek, ko se bo film začel. In res. Začel se je. Film je pripovedoval o otro-cih, ki so po vojni hodili v šolo in imeli učitelja, ki so ga imeli zelo radi.

Med filmom so nekateri metali žvečilne po dvorani. Moji sošolki sta se dva zale-pila v lase. Ko smo jo končno rešili žvečilnih, je bilo filma že konec. Prižgale so se luči. Vsi so vstali in se napotili k izhodnim vratom. Ko smo prišli ven, smo se namenili v Tivoli. Tovariš je rekel, da se gremo lahko vozit z avtomobi-lčki ali pa gremo domov in v šolo na kosilo. Mi smo šli seveda k avtomobilčkom in

se z njimi tudi vozili. Ko smo odšli domov, smo se sprli in nekateri odšli domov, neka-teri pa v mesto, brez denarja seveda, ker smo že vsega za-pravili za vožnjo z avtomobi-

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Bliža se kulturni praznik

Tako je. Spet je pred nami osmi februar. Spet bomo spregovorili nekaj besed o Prešernu. Tako, bolj mimogrede. Po stari navadi bo na vrsti nekaj kitic iz Zdravljice, pevski zbor bo zapel nekaj pesmi... In vi? Se boste veselili predvsem tega, da ne bo pouka? Ali pa boste ta dan morda vendarle posvetili kulturi? Boste stopili v gledališče ali morda v knjižnico po novo knjigo?

Kaj pa, če bi po dolgem času (mogoče pa sploh prvič) le vzeli v roke drobno knjižico Prešernovih Poezij? Zagotovo boste med pesmimi našli take, ki jih še nikoli niste slišali, pa so ravno tako imenitne.

Pred desetletji, ko je v naših krajih divjala vojna in so po gozdovih hodile partizanske čete, skoraj ni bilo partizana, ki ne bi v svojem nahrbtniku, v najvarnejšem in suhem kotičku nosil Prešernovih Poezij. Tudi tisti borci, ki so komaj znali pisati in brati, so jih nosili. Ob pustih večerih, ko jih je grel le skromen tabor-ni ogenj, so privlekli na dan knjižice in brali pesmi. Mnogi so s premrlimi rokami potem še sami na skrivaj napisali katero.

S pesmijo, z verzi so si marsikdaj lajšali bolečine, lakoto, utrujenost in žalost. V pesmi so si priklicali pomlad svobode.

Napišite tudi vi kdaj katero, kadar tako čuti-te? Jo skrivate v skritih kotih? Le dajte, oju-na-čite se in nam pošljite svojo pesem. Tudi če je malo okorna, nič ne de. Da je le od srca!

Pozdravljeni!

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Odstopim – odstopiš

Odstopim pet kilogramov
učenja iz zemljepisa.
kdor ga potrebuje,
naj se zglesi pod šifro

»Dost mi je tega piflanja«

Odstopim nekaj debelosti.
Kdor bi bil rad okrogel,
naj se oglasi pod šifro:

»Pejt ti laufat za Ljubljanco«

Kdor ima preveč uspešnega
prilizovanja, naj se oglasi
pod šifro:

»Rabim petko«

Rabim sprej proti enkam.
Kdor ga ima, naj mi ga
odstopi.

»Džo Cvek«

Pripoved o sodelovanju pionirjev v NOB

»Žabarji« v boju za svobodo

Na Miklavžev dan tega leta – bila je nedelja – so pionirji namesto k maši šli krast konje kozakom. Dvema so prerezali vezi in jih prek Ledin odpeljali v Ščedne, na posestvo Boltromea, kjer so ju skrili v kotu vrta, ki je bil obraščen z bršljanom. Kozaki so krajo kmalu odkrili in začeli iskati konje. Slepso so streljali po ljudeh na polju in vinogradih, konj pa vse do večera niso našli. Pionirji so se menjavali pri straži in skoraj se jim je že posrečilo da bi zaplenjene živali odposlali k partizanom na Tr-novo, pa je nekemu kozaku prišlo na misel, da so konji dresirani na poseben žvižg. Ko ga je poskusil, so se konji odzvali s hrza-njem in mladi stražar se je rešil z begom. Kozaki so se v navalu besa znesli nad ne-kim delavcem na Boltromeovem posestvu. Kozaki so zaradi dogodka ves večer grozili po Solkanu, prepredili pa so tudi »miklav-žev« miting, ki so ga pripravljale solkanske pionirke pri Vugovih.

Za konec leta 1944 so solkanski pionirji skupaj s pionirkami prevzeli obvezo, da bo-

do poslali večje število darilnih paketov partizanom. S svojimi nabiralnimi akcijami so zbrali večje količine peciva, oblačil in druge potrebščine ter pripravili vse potreb-ne za odpremo. Žal pa so bile ravno takrat vse zveze pretrgane zaradi močnih sovraž-nih zaščitnih obročev in paketi so prišli na cilj s precejšnjo zamudo.

Pionirje je to razjezilo in so se sklenili maščevati. Pod tovarno prikolico, natovor-jeno z bencinom – parkirana je bila za da-našnjim hotelom Sabotin – so postavili mi-no in zažgali vžigalno vrvico. Povsem po naključju sta dva vojaka prišla k vodovodni pipi v bližini pomivat posodo in sušenje goreče vrvice je pritegnilo njuno pozornost. Uspelo jima je prepreciti eksplozijo. Za be-žečimi pionirji sta spustila nekaj strelav, kasneje pa so se v gostilni Pri Krpanci. Nemci širokoustili kako so prepodili parti-zane. Zaradi te akcije se ulica še danes ime-nuje Pionirska ulica.

Med pomembnejšimi akcijami omenimo še tole. V obratih današnjega PPVS so

3

Nemci imeli dobro skrit top, s katerim so nenehno streljali na kraje okrog Ravnice. Pionirjem je to šlo na živce in so sklenili napraviti temu konec. Po zorečem žitu so se prikradli k položaju ter z mavzerko več-krat ustrelili v okna prostorov, kjer je bila posadka. Rezultat napada je bil dober – streljanje s topom je ponehalo. Pač pa bi ob tem pionirji skoraj padli v roke nemški pa-trulji, ki je bila povsem po naključju le nekaj deset metrov stran.

Ves čas so se vrstile tudi številne akcije. Tako so pionirji krasili grobove žrtav, pritr-jevali križe na grobišču, jih krasili s cvet-jem, sabotirali protipehotne minske zavese pri starem pokopališču ob frmaži itd. Ta čas je okupator že zasumil, da mnogo sabotaž povzročajo otroci. Skupino, o kateri ni imel sicer nobenih podatkov je začel vneto za-sledovati.

Proti koncu vojne so pionirji nekajkrat nesli kozakom opozorilna pisma, naj se vdajo, oziroma priključijo partizanskim enotam. Najpomembnejše pa je bilo v tem času njihovo obveščanje o vseh sovražniko-vih enotah, ki so se aprila začele živahno pomikati skozi Solkan.

Lotili so se tudi čerinov. Tako so njihovo močno skupino ki se je spomladi zadnjega leta vojne nameravala lotiti ljudskega zbo-rovanja v Solkanu, najprej obsuli z rafalom in točo kamenja ter jih povsem zmedli.

Nekdo pa je pionirje izdal in nekaj jih je bilo na zaslišanju, kjer pa seveda niso ničesar izdali.

Zaradi odmaknjenosti dogodkov je pri-čujoči opis delovanja solkanskih pionirjev še nekoliko nepopoln. Toda opisani dogo-dki so pravilno zapisani, saj so ob sestavi tega zapisa sodelovali vsi še živeči člani pionirske sabotažne skupine.

Nadrobnosti, nevšečnosti in druge dogo-divščine, ki so jih ob vsakdanjem delu do-življali pionirji so bile vsekakor nevarne. Kljub zahtevnemu akcijskemu delu pa so začeli pionirji že med vojno misliti tudi na kulturno delovanje. Ustanovili so svoj pev-ski zbor, ki je bil dovolj dober, predvsem pa množičen, da so z njim nastopili na osrednji prireditvi v Gorici leta 1945. Ob tej prilož-nosti so najzaslužnejše pionirje odlikovali s posebnimi značkami.

Skupina solkanskih pionirjev po vojni ni nehala delati. Vse do priključitve leta 1947. so opravljali pomembno delo za dokončno osvoboditev našega naroda in pri tem mar-sikdaj močno razdražili tudi zavezniške vo-jake, katerim so bili trn v peti.

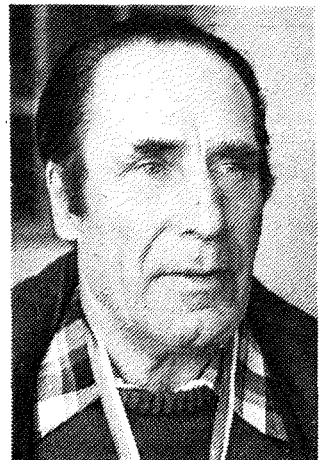
Zapis je nastal na pobudo
Andreja Štruklja
in Bruna Vuge, zapisovalec Peter Grum

Konec

V Cerkljah so borci tekli v svoji kategoriji Enkratno doživetje

Peti cerkljanski množični smučarski tek Gorenjskega odreda bo ostal v spominu vsakemu udeležencu. Organizatorji letos niso imeli sreče z vremenom, saj so ga že morali preložiti, v soboto pa jim je znova ponagajalo. Kljub megli in rahlemu rosenju pa so prizadevni smučarski delavci izpod Krvavca storili vse in odlično pripravili proge.

V Cerkljah so se letos prvič v posebni razmestitvi pomerili tudi borci NOV. Njihove smuči so drsele po sedem kilometrov dolgi progi, tek pa nosi ime po našem

Janko Pristavec

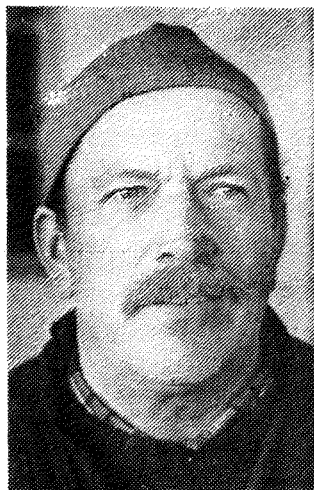
časopisu. V tej prijetni gorenjski vasi pod Krvavcem se je v soboto zbralo veliko borcev iz vseh krajev Slovenije. Toda le petnajst se jih je odločilo in nataknilo smuči na noge. Po teku so se borci zbrali na tovariškem srečanju v zadružnem domu, njihovi gostitelji pa je bila tamkajšnja krajevna skupnost.

Na srečanju so oživel številni spomini iz preteklosti, tudi kakšna pikra je bila izrečena na odvečne kilograme

bila prezahtevna. Dobro sem namazal tudi smučke, in ni bilo problemov. Posebno se ne pripravljam za teke. Še vedno veliko fizično delam, in sem utrjen od tega. Pred tekmovanjem grem nekaj dni na smuči, vendar samo toliko, da se navadim in dobim občutek za ravnotežje. Šport mi je v krvi in se moram ukvarjati z njim, pa tudi Gorenjci smo bolj trmasti ljudje.

Edi Piliš-Crni, Gorenjski odred: »Rad sodelujem na množičnih smučarskih tekih. Nekdanji borci smo na njih vse bolj organizirano zastopani, in sicer kot ekipa TV-15. Današnja teka pa sem se še posebej veselil, saj sem med vojno vstopil prav v to slavno partizansko eno-

imel težav. Za prihodnja tekmovanja predlagam, da bi borci startali nekaj minut pred drugimi udeleženci. Vseč pa mi je, da se tek, nas borce, imenuje po našem časopisu. Mogoče bi bilo tudi dobro, da bi imeli borci na

Franc Hrovat

vseh smučarskih prireditvah znamenje, po katerem bi se razlikovali od drugih udeležencev. Seveda se bom tudi letos udeležil vseh spominskih množičnih smučarskih prireditev. (Ob tem poveljmo, da je tovariš Čiro devetdesetodstotni invalid.)

Franc Hrovat, medvojni aktivist na Gorenjskem: »Organizatorji so se zelo potrudili in odlično pripravili proge. Ozračje na progi in ob njej je bilo enkratno. Zelo dobro je, da se nekdanji aktivisti in borci srečamo na takšnih prireditvah. Pogrešam pa srečanja z mladimi. Dobro bi bilo, če bi se po tekmovanju usedli skupaj in se pogovarjali.

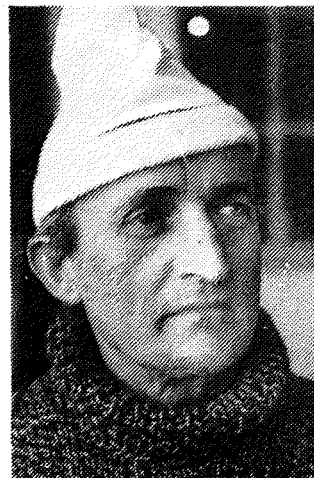

Ivan Štular-Ciro

to, po kateri nosi ime prireditve v Cerkljah. Ob zadnjih metrih teka nas je s tribune na cilju, ki je bila polna borcev Gorenjskega odreda, s komisarjem Ljubom Kržišnikom na čelu, po zvočniku spodbujal Miloš Rutar-Ružo.

Prireditelji so se zelo potrudili, da je tek tako odlično uspel. Hvaležen sem tudi krajevni skupnosti Cerklje, ki je pripravila tovariško srečanje borcev Gorenjskega odreda. Želim, da bi bile tudi prihodnje prireditve v Cerkljah tako uspešne, saj ohranjajo izročila NOB in jih prenašajo na mladino, ki jih mora ohranjati za prihodnje robove.

Ivan Štular-Ciro, Gorenjski odred: »Na progi nisem

Stane Bobek-Miha

Tudi sicer se ukvarjam z rekreacijo, saj na tak način dodajamo leta življenju. Zato bi tudi drugim borcem in aktivistom priporočili, naj se ukvarjajo s športom in se v večjem številu udeležujejo

Teki v Cerkljah so uspeli

Organizatorji petega cerkljanskega množičnega smučarskega teka Gorenjskega odreda letos niso imeli sreče z vremenom. Najprej so morali zaradi močne odjuge teke prestaviti, v soboto pa sta jim ponagajala megla in rahlo rosenje. Kljub temu se je pod Krvavcem zbralo skoraj 1100 ljubiteljev teka po zasneženih poljanah. Udeleženci, med katerimi so letos prvič v posebnem razredu tekli tudi borci NOB, so se pomerili na dveh progah, in sicer na sedem in petindvajset kilometrov.

Po posameznih razvrstitvah so zmagali; na progah dolgih petindvajset kilometrov: moški do štirideset let. - Baratta (Argentina), nad štirideset let. - Hrovat, ženske do trideset let. - Joštin nad trideset let. - Kordež. Na sedem kilometrov: trimski tek, moški - Solar, ženske - Mlakar, pionirji. - Sitar in pionirke. - Acetto.

V deveti kategoriji pa so merili moči nekdanji borci. Prvi je bil Ivan Joštin Kranja pred Jankom Pristavcem iz Bohinja. Ivanom Štularjem-Cirom iz Podnarta, Jožetom Švigljem iz Ljubljane in Francem Globočnikom iz Trzica, Milošem Bašnom iz Ljubljane in tako naprej.

B. K.

spominskih športnih tekmovanj.

Stane Bobek-Miha, Prešernova brigada: »Tekmovanje je bilo odlično pripravljeno, proge so bile dobre. Tovariši-borci so mi pomagali pravilno namazati smuči, tako da so dobro tekli po smučini. Prej nisem nikoli smučal. Pred štirimi leti pa sem začel teči na smučeh. Zdravstveno stanje, imel sem astmo, se mi je bistveno izboljšalo.

Seveda se z rekreacijo ne ukvarjam samo pozimi, ampak tudi poleti. Takrat pridno kolesarim. Takšna tekmovanja, kot je to v Cerkljah, so pametna zadeva. Pogrešam sicer več borcev-tekačev. Borčevske organizacije bi si morale bolj prizadevati in vključiti v športne dejavnosti več svojih članov, ki bi imeli veliko manj težav z zdravjem.

Bojan Kuntarič

Ob 74-letnici rojstva Edvarda Kardelja

V petek, 27. januarja, je bila ob 74-letnici rojstva revolucionarja in misleca Edvarda Kardelja v Domu JLA v Ljubljani slovesna seja konferenc osnovnih organizacij zveze sindikatov civilnih oseb v službi v JLA Ljubljanskega in Zagrebškega armadnega območja, ki tudi nosi ime Edvarda Kardelja. Na seji so bili komandant LAO generalpolkovnik Branko Jerkič, pomočnik komandanta LAO polkovnik Vinko Šunjara, ki je spregovoril o delu in pomenu Edvarda Kardelja, predsednik komiteja ZK v LAO generalmajor Anton Zupančič in drugi visoki predstavniki JLA in Zveze sindikatov Slovenije. Vojaki in vojakinje iz Ljubljane so pripravili kratek kulturni program. Po seji je delegacija položila venec na grobnico narodnih herojev v Ljubljani. Slovesnost so sklenili še z obiskom Litostroja - Titovih zavodov, kjer so si ogledali proizvodni proces in se zadržali v krajšem pogovoru s predstavniki osnovne organizacije zveze sindikatov in drugih družbenopolitičnih organizacij ter tudi samoupravnih organov tovarne.

Andrej Kokot

Kako pomagati soborcem

Minulo nedeljo je bila redna letna skupščina KO ZB NOV Dolsko, ki so se je udeležili tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Moste-Polje ter sosednjih krajevnih skupnosti. Ob tej priložnosti so največ pozornosti namenili zdravstveni pomoči tistim udeležencem NOV, ki je najbolj potrebujemo. Govorili so tudi o številnih problemih tega kraja, zlasti na področju komunalnih storitev. V prihodnje nameravajo urediti kar največ v prid krajanov in krajevnih skupnosti, toda brez sodelovanja krajanov, družbenopolitičnih dejavnikov in nenazadnje krajevnega samoprispevka ne bo šlo.

Ze sedaj se pripravljajo na spominski pohod ob 40-letnici tragedije na Oklem. Ze nekaj let se vrstijo tod spominski pohodi, ki se jih udeležijo največ mladi, predvsem osnovnošolci. Pohod in spominska slovesnost bosta že ta mesec. Ob koncu redne letne skupščine KO ZB NOV Dolsko so se tudi zavzeli za širšo akcijo pri pridobivanju novih naročnikov za naš tedenik TV-15.

Jože Čurin

Na koga pa to leti?

Zdaj ni primeren čas, da bi spet ugotavljali, koliko knjig povprečno na leto pri nas preberemo ali koliko ljudi sploh še kaj bere. Sicer pa, kdo se sploh meni za sodbe in obsodbe tistih naših nadkulturnih sodnikov, nadzornikov ali pridigarjev, ki vidijo v nas, v ljudstvu, ne pismeno (ali kot pravijo po novem »neosveščeno« oz. »nezaveščeno«) »maso«? Ob našem kulturnem prazniku pa imamo seveda še eno priložnost, da se razglasimo, češ da smo visoko ali globoko kulturni narod, ki tiska povprečno vsak dan - recimo - po tri knjige (knjižne naslove), ne da bi bilo treba pripominjati, koliko ton knjig odpeljemo v papirnico, ker sodimo med drugim za prvi evropski narod po teži zbranega »starega« papirja. Kajpak grdo, nepošteno in hudobno bi bilo pripisovati našemu milemu narodu nekatere nič kaj bleščeče vrline, čeprav je menda tudi to ena naših najgrših napak, da smo umazani obrekljivci, saj nam svoboda tiskane besede pomeni svobodo javnega obrekovanja.

Zato torej pri nas nekateri ljudje (morda celo mnogi) jemljejo tiskano besedo v roke skorajda s smrtnim strahom, ker je pač prvo vprašanje: »na koga pa spet leti to?« Ali kdo blati celo mene? Ali obrekuje kar celotni narod? Pljuje na naše svetinje? Se izživlja v svoji hudodelski škodoželjnosti? Tekmuje na olimpiadi dreko-brev? - Skratka - pri nas je nič koliko mučnikov lastne tankovestnosti, ker pač živijo predvsem za to, da se tresejo za svoj ugled, ki ga hočejo tudi na vse načine varovati, a teh načinov je očitno premalo v neusmiljeni vojni proti obrekljivcem, zaplotnikom, nevoščljivcem (zlasti še v prastari deželi »kranjske fofšije«).

To zanimivo značilnost naše domovine je mogoče celo razumeti, če se spomnimo malo svoje zgodovine. Dovolj je že, če začnemo pri Trubarju in nadaljujemo pri Hrenu in se končno spomnimo, kaj je menil Cankar o »narodu hlapcev« in o protireformaciji, češ da je po nji ostala živa le sodrga, mi pa smo njeni pctomci. To bi sicer morali zamolčati, da bi ne trpel naš vzvišeni ugled in da bi ne bilo treba zdaj še celo Cankarja ožigosati kot obrekljivca, ko smo mu vendar tako rekoč vse odpustili, kar priča v Ljubljani njegov veličastni spomenik. To pa je zdaj še ena (upamo, da ne edina) narodna svetinja, kar bi moral vendar že vedeti pri nas vsak pripadnik naroda tudi v najbolj zakotni vasi, od koder se sicer »nekulturno« pritožujejo, da ne more dobiti nobene vstopnice za prireditve v našem narodnem kulturnem svetišču. Drznejso si tam celo rabiti ogledano publico, češ »kaj bi rekel Cankar dandanes, če bi še živel!« Ali bi dobil vstopnico za koncert kakšnega Bernsteina ali kako se že zlomek imenuje? Tista značilnost naše domovine pa je če že niste sami uganili, ne le »fofšija«, marveč smrtno nevarno nalezljiva preganjavica. Kdo še ni zbolel? Ves narod tako rekoč trepet, da vsakomur izmed nas nekdo ali vsi strežejo po življenju, po »ekstenciji«, stolčku, ugledu, slavi... Skratka, »morilci so med nami«, utapljamo se v obrekovanju, v lastnem strahu, če ne celo v smradu... Ne, ne, to je kultura! efes

Slovesno končali šolanje

V Šoli za miličnike v Ljubljani je v torek, 31. januarja 1984, slovesno končalo šolanje še ena generacija miličnikov. Slovesnosti se je udeležil tudi namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Ivan Vinkler. V priložnostnem nagovoru je nove miličnike spomnil, da so se v šoli naučili predpise in zakone. Toda med delom na terenu ne smejo pozabiti temeljnega vodila naše milice, to je, da mora najprej pomagati, nato preprečevati in šele na koncu kaznovati.

Miličnikom, ki so uspešno končali šolanje, pa je republiški podsekretar in direktor izobraževalnega organov za notranje zadeve Miro Zupančič izročil spričevala, najboljšemu gojencu Janezu Krajncu pa tudi knjižno nagrado.

B. K.

tv-15 naš
TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurlrsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK. Odgovorni urednik: TONE URBAS. Novinarji - uredniki: ŽIVA DRLOLE - TV-15 za mladino. BOJAN KUNTARIČ - notranja politika; MILENKO STRAŠEK - reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ - naša organizacija. Lektorica: KATJA HVALA. Tehnični urednik: DRAGO SETINČAR. Tajnica uredništva: MARA OKORN. Vodja uprave: p. MILAN SENIČAR. Telefon uredništva: 327-780. Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. 598 61001 Ljubljana - Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din - Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden - izdaja ga Založba Borec. Ljubljana. Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov - Korektore in tisk: GGP Delo. Ljubljana. Titova 35